

Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda
Pedagógiai Program
2025

Tartalomjegyzék

Törvényi háttér	5
Intézményi adatok	6
Bevezető.....	7
1. Óvodánk sajátos arculata	8
1.1. Óvodakép.....	10
1.2. Az óvodai élet megszervezése	12
1.2.1. Személyi feltételek.....	12
1.2.2. Az intézmény külső és belső továbbképzési rendszere.....	14
1.2.3. Tárgyi feltételek	15
1.3. Óvodai nevelésünk célja	16
1.4. Általános nevelési elveink	17
1.5. Az óvodai csoportok kialakítása és működése.....	18
1.6. Inkluzív nevelés, integrált nevelés	19
1.6.1. Inkluzív nevelésre vonatkozó elveink.....	19
1.6.2. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek	20
1.6.3. Szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység	32
1.7. Gyermekvédelmi feladatok	34
1.8. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	37
1.9. Óvodánk dokumentációs rendszere.....	39
1.9.1. oviKRÉTA.....	39
1.10. Az óvoda kapcsolatai.....	41
1.10.1. Óvoda-család kapcsolata	41
1.10.2. Az együttműködés sajátos formái a Vadvirág Óvodában	43
1.10.3. Az együttműködés sajátos formái a Csillagvár Waldorf Tagóvodában.....	44
1.10.4. Kapcsolat a társintézményekkel	44

2.	A Vadvirág Óvoda nevelési gyakorlata.....	51
2.1.	A Vadvirág Óvoda gyermekképe	52
2.2.	Az óvodai nevelés feladatai a személyiségfejlesztés területén.....	52
2.2.1.	Az egészséges életmód alakítása – egészségfejlesztési programunk	53
2.2.2.	Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	63
2.2.3.	Anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	66
2.3.	Az óvodai élet megszervezésének elvei a Vadvirág Óvodában.....	70
2.3.1.	Napirend.....	70
2.3.2.	Hetirend.....	72
2.3.3.	Ünnepek, hagyományok rendje	73
2.4.	Óvodai nevelésünk tevékenységformái, az óvodapedagógusok feladatai	73
2.4.1.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	73
2.4.2.	Játék	75
2.4.3.	Munka jellegű tevékenységek.....	77
2.4.4.	A külső világ tevékeny megismerése – matematikai tartalmú tapasztalatszerzés	79
2.4.5.	Ének, zene, népi játék, tánc.....	84
2.4.6.	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	85
2.4.7.	Mozgás – testnevelés	87
2.5.	Nevelési programunk végrehajtásához szükséges tervezési feladatok	89
2.6.	Vadvirág Óvoda bázisintézményi működése	90
2.7.	Tárgyi feltételrendszer	90
3.	Csillagvár Waldorf Tagóvoda nevelési gyakorlata	93
3.1.	Bevezetés	94
3.2.	Mi a Waldorf – óvoda?	95
3.4.	Óvodaképünk	97
3.5.	Waldorf-Pedagógiánk emberképe.....	98

3.6.	Gyermekképünk	99
3.7.	A kisgyerek.....	100
3.8.	Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék -fantázia	102
3.9.	Az utánzás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban.....	105
3.10.	Az iskolaérettség.....	106
3.11.	A Waldorf – óvoda célja és feladatai	109
3.12.	A Waldorf – óvoda, mint burok – érzelmi biztonság – áttekinthető világ	110
3.13.	Ritmusok a Waldorf – óvodában.....	112
3.14.	Waldorf – óvodánk szervezete, működése.....	119
3.15.	A Waldorf – óvodai élet tevékenységi formái	121
3.16.	A Waldorf – óvodapedagógus feladatai.....	137
3.17.	A Waldorf – óvoda működési feltételei.....	142
3.18.	Gyermekevédelem a Waldorf – óvodában	146
3.19.	Különleges kapcsolatok.....	147
3.20.	Gyermekekétkeztetés, egészségnevelés	148
3.21.	Összefoglalás.....	150
3.22.	Önigazgatás, szervezet.....	152
3.23.	A gyermekek fejlődésének nyomon követése a Csillagvár Waldorf Tagóvoda nevelési gyakorlatában	153
	IRODALOMJEGYZÉK.....	154
	Megismerő nyilatkozat	157
	Megismerő nyilatkozat	159
	Legitimációs záradék.....	160

Törvényi háttér

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény

2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról

401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról

229/2012. (VIII.28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzés rendszeréről

2003. évi CXCV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról

37/2014. (IV.30.) EMMI rendelet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról

1998.évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

A Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda Alapító Okirata

26/1997. (IX. 3.) NM rendelet az iskola-egészségügyi ellátásról

Intézményi adatok

Az intézmény hivatalos elnevezése:

Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda

Az óvoda fenntartója, címe és elérhetősége:

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata

8200 Veszprém, Óváros tér 9.

Az intézmény címe és elérhetősége:

8200 Veszprém, Avar u. 7/A

Telefon: 88/ 560-892, 88/560-893

E-mail: vadvirag.ovodavp@gmail.com

Web: www.vadviragovi.hu

Tagóvoda: **Csillagvár Waldorf Tagóvoda**

8200 Veszprém, Szent István u. 12.

Telefon: 88/ 326-133

E-mail: csillagvar92@gmail.com

Web: www.waldorfveszprem.hu

A Vadvirág Óvodában 6 óvodai csoport, a Csillagvár Waldorf Tagóvodában 3 óvodai csoport működik

A Pedagógiai Program

- Készítette: Lattenstein Jánosné igazgató a nevelőtestület bevonásával

Törvényi megfelelést szolgáló egyéb információk:

- A nevelés és fejlesztés magyar nyelven folyik
- A hitoktatás a törvényi előírásoknak megfelelően – évente a szülői igényekre alapozva – a Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvodában biztosított

Bevezető

Pedagógiai Programunk az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában megfogalmazott alapelvekre építi saját alapelveit, értékeit, valamint figyelembe veszi helyi sajátosságunkból adódóan a Waldorf - Óvodapedagógiai Programot is.

A Vadvirág Óvoda nevelési gyakorlatába beépült a kompetencia alapú óvodai programcsomag szakmai koncepciója, eszközszerrendszere. A Csillagvár Waldorf Tagóvoda alternatív óvodai programot alkalmaz.

Nevelési elvünk alapja a gyermekközpontúság, amiben szem előtt tartjuk a gyermekek személyiségét, fejlődési ütemét, érdeklődését, kíváncsiságát. A gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételével kiemelt szerepet kap a semmivel nem helyettesíthető szabad játék. Az óvodapedagógusok a gyermekek mindennapjait úgy szervezik, hogy a játékban, sokrétű tapasztalati lehetőségeket biztosítsanak nemcsak az óvodában, hanem óvodán kívüli természeti környezet megismerése során is. Nagy hangsúlyt kap a nevelő munkánkban a differenciálás, a gyermekek különbözőségeiből fakadó egyéni bánásmód, a gyermek egyénre szabott pozitív értékelése.

Aki ezt a programot kezébe veszi és elolvassa, hamar kialakul benne egy kép a Vadvirág Óvodában és a Csillagvár Waldorf Tagóvodában folyó nevelőmunkáról.

Mindannyiunk számára fontos, hogy a hozzájuk járó gyermekek érzelmi biztonságban, családi légkörben töltsék mindennapjaikat.

Elengedhetetlenek tartjuk az eredményes nevelőmunkában a szülőkkel való jó kapcsolat, együttműködés kialakítását.

Intézményünkben inkluzív, befogadó szemléletű óvodai gyakorlat megvalósításával biztosítjuk az egyenlő hozzáférést minden gyermek számára. Sokoldalú képességfejlesztéssel törekszünk a teljes gyermeki személyiség fejlődésének biztosítására, kiemelt figyelmet fordítva a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a különleges bánásmódot igénylő gyermekekre.

Szeretnénk, ha a hozzánk járó gyermekek személyiségfejlődése szeretetteljes, biztonságos, érzelmekben gazdag, boldog környezetben valósulna meg, ahol mindenki önmagához képest fejlődik és alkalmassá válik az iskolai tanulmányainak megkezdésére.

„Keresem minden gyermek sajátos titkát,
és azt kérdezem,
hogyan segíthetném abban,
hogyan önmaga lehessen.”
Janusz Korczak

1. Óvodánk sajátos arculata

A **VESZPRÉMI VADVIRÁG KÖRZETI ÓVODA** két óvodából áll: a Vadvirág Óvodából, amely a központi intézmény és a Csillagvár Waldorf Tagóvodából. Mindkét intézmény Veszprém régi városrészében, a „Dózsavárosban” található.

A **VADVIRÁG ÓVODA** régi épülete 1972-ben, a helyén felépített új épület 2006 szeptemberében nyitotta meg kapuit. Belső terei tágasak, esztétikusak, modernek. Helyet kapott az épületben nevelői szoba, könyvtár, só szoba, kézműves szoba, logopédiai foglalkoztató is. A testi képességek fejlesztésére korszerű tornaterem áll rendelkezésünkre, amely óvodai nevelésen kívüli szolgáltatásra is lehetőséget ad. Tágas udvarunkon az Uniós szabványnak megfelelő fajták találhatók, balesetmentesített környezetben.

Az óvodát elsősorban a városrészben élők, illetve az itt dolgozók veszik igénybe, de szívesen választják gyermekeik számára intézményünket a körzetünkön kívül élő szülők is.

Nevelőmunka színvonalának fejlesztése, játékaállomány folyamatos bővítése, környezetünk minőségi fejlesztése, biztonságosabbá tételére jött létre szülői kezdeményezésre óvodai alapítványunk a Vadvirág Alapítvány.

A hozzánk járó hátrányos helyzetű gyermekek magas létszáma az óvoda részéről egy nagyon tudatos fejlesztést, hátránykompenzálást feltételez.

Nagy hangsúlyt fektetünk környezetünk megismerésére, megbecsülésére, megóvására a környezeti nevelésre. Erre garancia Címmeztartó Óvodai címünk.

Kiemelt szerepe van nevelőmunkánkban a játéknak, melyet a készség és képességfejlesztés leghatékonyabb módjának tartunk. Biztosítjuk a játékba integrált önkéntes és cselekvéses tanulást, melyben a gyermek képességeinek fejlesztését egyénre szabottan, differenciáltan, az egyes gyermekhez igazított módszerekkel,

eszközökkel, az egyes gyermekhez mért tempóban végezzük. Változatos tanulásszervezési eljárásokat és módszereket alkalmazunk. Nyitottak vagyunk további módszerek megismerésére is.

Óvodapedagógusaink elhivatott, jól képzett, szakmai megújulásra törekvő közösség. Vadvirág Óvodánk több EU pályázatban vett részt. 2005-ben a kompetencia alapú óvodai programcsomag tesztelésében vállaltunk feladatot, melynek során formálódott pedagógiai szemléletünk, kiszélesedett módszertani kultúránk. 2010-ben sikeresen pályáztunk a Referencia intézményi cím elnyerésére. 2017 óta az Oktatási Hivatal Bázisintézménye vagyunk.

2019-ben elnyertük a Boldog Óvoda címet, melynek programjait alkalmazzuk. 2008 óta szakmai kapcsolatot tartunk fent a határontúli sepsiszentgyörgyi „Csipike” Napköziotthonos Óvodával.

A CSILLAGVÁR WALDORF TAGÓVODA, Veszprém óvárosi részén, a vár alatti területen található, mely 1902 óta működik óvodaként. A háromcsoportos óvodánkban 1992 szeptembere óta folyik Waldorf pedagógiai módszerrel a nevelés.

A tagóvodát elsősorban a Waldorf pedagógia iránt érdeklődő családok választják, körzeten belül, illetve kívül egyaránt. A módszer mellett a családi légkör, az épület kertvárosi elhelyezkedése, természet közelsége is döntő. A csoportok tagjai heterogén összetételűek (3-7 évesek). A testvérek együttnevelése, az óvodapedagógus tevékenysége, utánpótlás, ritmus segíti a gyermekek egészséges testi, lelki, szellemi fejlődését, a családhoz hasonló környezetben.

A Csillagvár Waldorf Tagóvodában évek óta jól működik az óvodáskor előtti korosztályt célzó Baba-mama csoport, mely a családok számára jó alkalom a Waldorf-pedagógiával, és az óvodapedagógusokkal való ismerkedésre.

Szülői kezdeményezésre létrehozott kiemelten közhasznú alapítvány segíti az óvodai munkát Veszprémi Waldorf Pedagógiai Alapítvány néven. Célja: a Waldorf-pedagógia népszerűsítése, valamint a nemesvámosi Fehérlófia Waldorf Általános Iskolával és Gimnáziummal történő rendszeres együttműködés.

1.1. Óvodakép

A **VADVIRÁG ÓVODÁBAN** olyan gyermekközpontú pedagógiai környezetet alakítottunk ki az évek során, ahol a befogadó attitűd természetes, az óvodapedagógus, a nevelőmunkát segítő munkatársak, szülők, gyermekek számára egyaránt. Szívesen fogadjuk azoknak a családoknak az érdeklődését is, akik más kultúrát közvetítenek gyermekeik felé, nem magyar állampolgárként élnek városunkban.

Az egyenlő hozzáférés biztosítása mellett elsődleges a gyermeki szükségletek kielégítése egyéni bánásmóddal, a kisgyermek egyéni készségeinek, képességeinek kibontakoztatásával. Nálunk minden gyermeknek joga van arra, hogy egyediségéhez optimálisan illeszkedő pedagógiai rendszerben a számára legkevésbé korlátozó és legkevésbé szegregált környezetben nevelkedjen. Óvodapedagógusaink és az óvoda valamennyi dolgozója részéről megvalósul a gyermeki személyiséget övező bizalom az által, ahogy a gyermekekkel óvodánkban foglalkozunk. A gyermekek érdekeit minden tekintetben figyelembe kívánjuk venni. Az óvoda minden dolgozójától olyan bánásmódot és kommunikációt várunk el a kisgyermekkel szemben, amely modellértékű.

A gyermekek testi-lelki egészségének megőrzése érdekében csatlakoztunk a Boldog Óvoda – programhoz, melynek a pozitív gondolkodás, és optimista szemléletmód elsajátítása áll a középpontjában.

A szabad játék feltételeinek megteremtése hangsúlyos, elsődleges helyet kap az óvodai élet megszervezésében.

Olyan körülményeket, környezetet teremtünk a gyermekek számára, mely a segíti a környezettudatos magatartás megalapozását, kialakulását. A Vadvirág Óvodában aktív résztvevői vagyunk a Zöld Óvoda mozgalomnak, immáron Címmeztartó Zöldóvodaként.

Mindent megteszünk azért, hogy az optimális feltételeket biztosíthassuk óvodánkban, úgy a személyi, mint a tárgyi feltételek megteremtése terén.

A feltételek megteremtéséhez elengedhetetlen a megalapozott, jól átgondolt és megtervezett költségvetés elkészítése, de felhasználjuk a Vadvirág Alapítvány, rajta keresztül a szülők segítségét is. Pályázati tevékenységünk terén is törekszünk az átgondoltságra, az aktivitásra.

A **CSILLAGVÁR WALDORF TAGÓVODÁBAN** 1992-ben egy szűk szülői kör, két lelkes óvónővel, létrehozott egy Waldorf csoportot Veszprémben. Megszületett egy olyan befogadó burok a gyermekek és felnőttek körül, amely most is óvja, védi, biztonságban tartja azokat, akiket idevezetett a sorsuk. Ahogy az évek múltak, a burok egyre nagyobb lett, egyre több és több kisgyermek, felnőtt, szülő, pedagógus talált oltalmat benne. Pedagógusok, szülők, dajkák, gazdasági ügyintéző mind ezt a burkot ápoljuk évek óta.

A 1902. óta folyó óvodapedagógiai hagyományt szeretnénk úgy ápolni, a Waldorf-pedagógiával gazdagítva, hogy megőrizzük elődeink elhivatottságát, hitét, őszinte törekvését arra, hogy életmintát nyújtsunk az ide érkező családoknak az egyenlő hozzáférés biztosításával.

Egyedi az óvodánk abban a munkában, amit az országban, mint 3 csoportos közösség folytat. A három csoport egymást támogató megerősítő ereje olyan hármaskörhöz hozott létre az itt élő családok számára, ami biztonságérzetüket, bizalmukat növeli. Óvodánk minden apró mozzanatával a kisgyerekek életformáját szolgálja. Jó minőségű táplálékot ad a gyermek testének, lelkének egész személyiségének. A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és tartalmi környezet bölcsője a gyermek fejlődésének, szabad játékának és tanulásának, segítve az iskolai közösségbe történő beilleszkedést. A testi, lelki és szellemi erő sokoldalú fejlődésében-fejlesztésében is minden elhamarkodottság nélkül, egyéni érettsége és szükségletei szerint vezetjük a gyereket. Nevelőmunkánk során hozzásegítjük a gyereket a nyitottság elsajátításához, a különbözőség elfogadásához, a környezettudatos magatartás megalapozásával a természet értő szemléletéhez. Utat akarunk nyitni - most még csak mesei, érzékletes szinten - a majdan globális szemléletmód előtt.

Nagy hangsúlyt helyezünk a helyi hagyományok és szokások, a kulturális örökség megismerésére, ápolására is.

Befogadó nevelésünkkel lehetőséget teremtünk a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó, valamint a hazájukat elhagyni kényszerülő gyermekek óvodai nevelésére, a multikulturális és interkulturális nevelésen alapuló integrációra.

1.2. Az óvodai élet megszervezése

1.2.1. Személyi feltételek

Óvodánkban folyó szakmai munkát egy függetlenített igazgató irányítja. Az óvodapedagógusok munkáját nevelőmunkát közvetlen segítő dajkák, pedagógiai asszisztensek, óvodatitkár támogatja.

Tálalókonyhán egy konyhás látja el a feladatokat. A gazdasági feladatokat 2 ügyintéző végzi.

Az óvoda személyi ellátottsága a jelenlegi formában kedvezően segíti a zavartalan munkát.

	Vadvirág Óvoda	Csillagvár Waldorf Tagóvoda	Össz. létszám
	Igazgató		1 fő
Óvodapedagógus	✓ Igazgató helyettes	✓ Tagintézmény - igazgató	18 fő
	✓ 12 fő óvodapedagógus	✓ 6 fő óvodapedagógus	
Nevelőmunkát közvetlen segítő	✓ 7 dajka ✓ 2,5 pedagógiai asszisztens	✓ 3 dajka ✓ 1,5 pedagógiai asszisztens	14 fő
Gazdasági ügyintéző	✓ 1 fő gazdasági ügyintéző ✓ 1 fő gazdasági ügyintéző		2 fő
Óvodatitkár	✓ 1 fő óvodatitkár		1 fő
Konyhai dolgozó	✓ 1 fő konyhai dolgozó	✓ 1 fő konyhai dolgozó	2 fő

Képzettségi mutatók

Másoddiplomával rendelkező óvodapedagógus:	
Neveléstudományi bölcsész (koragyermekkor pedagógiája)	1 fő
Szakvizsga:	
Közoktatásvezetői	3 fő
Fejlesztőpedagógus	3 fő
Egyéb képzettségek/továbbképzések:	
Waldorf képzés	3 fő

Kisgyermek gondozó, nevelő	1 fő
Gyógytestnevelő	1 fő
Dajkaképzés	9 fő
Ünnepek a néphagyományban, ünnepek az óvodában és az általános iskolában „- Így tedd rá!”	1 fő
Boldogságóra képzés	3 fő
A DIFER használata és erre alapozott fejlesztés 4-8 éves korban (folyamatba ágyazott képzés)	5 fő
Elsősegélynyújtási ismeretek - A légutak veszélyeztető állapotok és az anaphylaxia	6 fő
DiabMentor szakmai továbbképzés pedagógusoknak cukorbeteg gyerekek támogatásáért	5 fő
Játékos képességfejlesztés tervezése és megvalósítása az óvodában	1 fő
Egészséges életmód alakítása HH gyermekeket is nevelő óvodában	1 fő
Mozgásprogram eltérő fejlődésmentű 0-8 éves korosztály számára	2 fő
Az állatasszisztált terápia felhasználási lehetőségei a pedagógiai gyakorlatban	1 fő
Népi játék módszertan 30 órás továbbképzés	2 fő
A "boldogságórák" elméleti és módszertanának elsajátítása - érzelmi intelligencia, pozitív gondolkodás fejlesztése	3 fő
Waldorf Óvodapedagógiai Műhely: Önnevelés a kisgyermek fejlődési sajátosságainak ápolásáért	1 fő
Autizmussal élő gyermekek a bölcsődei és óvodai közösségben - integráció a gyakorlatban	1 fő
Környezettudatosságra nevelés HH gyermekeket nevelő óvodákban, a fejlesztés beépítése a pedagógiai programba	1 fő

Óvodapedagógusaink főiskolai végzettséggel rendelkeznek. A Csillagvár Waldorf Tagóvodában elvárt a waldorf képzés megszerzése. A pedagógusok többsége igen nagy szakmai tapasztalattal rendelkezik.

Óvodánk dolgozói közösségére jellemző a gyermekszeretet, a gyermekek tisztelete, védelmezése, óvása, feltétel nélküli elfogadása. Az óvodapedagógusok, a dajkák, az óvodai közösség munkához való hozzáállását, érdeklődését, szakmai elhivatottságát a folyamatos fejlődés, változásokhoz való alkalmazkodás iránti igény jellemzi.

Az óvodai nevelőmunka során fontos a dajkákkal és a pedagógiai asszisztenssel való együttműködés, összefogás. Az óvodapedagógus és a dajka, pedagógiai asszisztens kapcsolata az óvodapedagógus irányításával egymást kiegészítő, szakmai alapokon nyugvó kollegiális viszony. A nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottak ismerik a pedagógiai programban lefektetett alapelveket, világosan látják, hogy a nevelés folyamatában mi az ő feladatuk.

1.2.2. Az intézmény külső és belső továbbképzési rendszere

Az óvodapedagógusok továbbképzése nemcsak a **kötelező továbbképzési** rendszer elvárásainak való megfelelés, hanem az intézmény értékrendjéhez, a pedagógiai program megvalósításához illeszkedő szakmai többlet megszerzésére irányul.

Az óvodapedagógusok az igazgató által kijelölt szakmai tartalmi ismeretek - tartalmi megújító képzés, valamint a pedagógus által választható képzés elvégzésével teljesíti továbbképzési kötelezettségét. Lehetőség van olyan továbbképzésekre, konferenciákra, szakmai napokra való részvételre, amelyek koherensek pedagógiai programunkkal. Ezek pedagógus szakképzettséghez kapcsolódó képzésben megszerzett ismeretek és jártasság megújításához, kiegészítéséhez, valamint pedagógus nevelő-oktató munkájához szükséges ismereteknek és készségeknek a bővítésére, fejlesztésére szolgálnak.

A **belső továbbképzést** szolgálják az intézményben működő szakmai munkaközösségek, amelyeknek célja:

- Óvodapedagógusok szakmai munkájának, szakmai fejlődésének segítése
- Eredményes, színvonalas óvodai nevelőmunka segítése

Szakmai napok szervezése kapcsán (évi egy alkalommal) közös szakmai összejövetelre kerül sor a Vadvirág Óvoda és a Csillagvár Waldorf Tagóvoda óvodapedagógusainak, pedagógiai munkát segítőknak, dajkáknak részvételével. Ez segíti a közösség és szakmai kapcsolatok erősítését, a szakmai konzultációt.

1.2.3. Tárgyi feltételek

Mindkét óvodánk rendelkezik a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel, melynek használatában cél:

- a gyerekek számára biztonságos és hozzáférhető legyen, szolgálja játék-és mozgásigényük kielégítését, egészségük megőrzését, fejlődésüket.
- az óvoda dolgozói számára biztosítsa a megfelelő munkakörnyezetet (nevelői szoba, számítógép, internetes hozzáférés, szertár, öltözők...) a humán erőforrás védelme érdekében.

A tárgyi feltételek biztosításában az óvodához kapcsolódó alapítványok is szerepet vállalnak.

A további fejlesztés és állagmegóvás érdekében:

- az épület csoportszobák, kiszolgáló helyiségek évenkénti, ill. szükség szerinti festése, karbantartása:
  - fenntartói keretből
  - intézményi költségvetésből
- játékeszközök, ill. a tanuláshoz/fejlesztéshez szükséges eszköztár folyamatos bővítése, cseréje:
  - intézményi költségvetésből
  - pályázatokból
  - alapítványi támogatásból
- a könyvtárlománny frissítése, bővítése:
  - gyermekkönyvek, kiadványok
  - szakmai könyvtár
  - intézményi költségvetésből
  - pályázatból
- az épületek állagának megőrzése, a szükséges javítások, felújítások, korszerűsítések végrehajtása:

- fenntartói keretből
- intézményi költségvetésből
- szülői segítséggel / önkéntes munka/
- az udvari játékeszközök (stabil és mobil) karbantartása, cseréje, felújítása
  - fenntartói keretből
  - intézményi költségvetésből
  - alapítványi támogatásból

1.3. Óvodai nevelésünk célja

- 3 – 6 – 7 éves gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a helyes életritmus kialakítása az életkori sajátosságok figyelembe vételével.
- Gyermeki személyiség teljes kibontakoztatása, a színvonalas neveléshez való egyenlő hozzáférés biztosításával minden gyermek számára.
- Multikulturális, interkulturális nevelésen alapuló integráció.
- Szoros kapcsolat ápolása a családokkal annak érdekében, hogy óvodai nevelésünk a családi nevelés kiegészítőjévé váljon, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltsön be.
- Minden gyermek szeretetteljes légkörben, a mindennapi tevékenységeit örömmel végezve érezze magát otthon óvodánkban.
- Az inkluzív pedagógiai szemlélet megvalósítása, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, hátrányos helyzetű) gyermekek befogadásával.
- A gyermek speciális testi, lelki, szellemi szükségletének kielégítése, a pozitív életszemlélet erősítése.
- A gyermek óvodáskor végére érje el az iskolai munkához, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.
- Célunk a szabad játék, - mint a gyermek elemi pszichikus szüksége - minél optimálisabb szintű kielégítése, a megfelelő feltételek biztosításával, az óvodapedagógus tudatos játéktámogató magatartásával.

- A gyermek környezettudatos magatartásának megalapozása, egészséges óvodai környezet kialakítása segítő pedagógiai tevékenységrendszer és tárgyi környezet kialakítása.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés.

1.4. Általános nevelési elveink

- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége. Intézményünk a család nevelőpartnereként kiegészíti a családi nevelést. A szülő és az óvoda kapcsolata kölcsönösen elismert szabályokon nyugvó, a gyermek érdekében történik.
- A közösség és az egyén egymásra hatása minden gyermek fejlődése szempontjából meghatározó. A társas kapcsolatok rendszerében kialakul a másokért való tevékenykedés öröme, a migráns, etnikumhoz, más nemzetiséghez tartozó, kiemelt figyelmet igénylő, gyermekek különbözőségeinek elfogadása, tisztelete, formálódik közösségi beállítódása.
- A gyermek, mint egyén a közösség tagja. A gyermek és a felnőttek szeretetteljes, biztonságot nyújtó, gondoskodó légkörben történő együttélésével törekszünk a gyermek személyiségének teljes kibontakoztatására.
- A gyermeket gondoskodás és különleges védelem illeti meg. Óvodánkban minden gyermek kapja meg **változó testi, lelki, szellemi** állapotának és **szükségleteinek** megfelelő legoptimálisabb fejlesztéshez szükséges lehetőségeket, feltételeket, tekintettel a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek igényére is, az **egyenlő hozzáférés biztosításával**.
A hozzánk járó gyermeket negatív megkülönböztetés nem érheti (testi, értelmi, szociális...) bármilyen jellegű hátránya miatt, illetve a szülei nemzeti, faji, etnikai, vallási hovatartozása okán.
- A pedagógusok, a pedagógiai munkát segítők és az óvoda valamennyi dolgozója példa és modellértékű, **befogadó, elfogadó, segítő attitűddel** rendelkező társ. A velük kapcsolatos pozitív, kedvező

hatások, élmények közvetítik a gyermek számára a megfelelő viselkedéskultúrát, magatartásformákat, pozitív mintákat

- A gyermek érzelmi biztonságát segíti a jól megalapozott, következetes, ugyanakkor rugalmasan kezelt szokásrendszer, az **innovatív** pedagógiai törekvések, melyben érvényesülhet óvodapedagógusaink nézetei és módszertani szabadsága, melyben megkötések csak a gyermek érdekében lehetségesek.
- Óvodánkban **a környezettudatos magatartás, egészséges életmód** megalapozása, a külső világ tevékeny megismerése tapasztalati úton történik.
- **A játék** a gyermek számára személyiség fejlődésének nélkülözhetetlen színtere. A tanulás, a készség- és képességfejlesztés leghatékonyabb módja. Az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szint elérése a kisgyermek belső érése, a családi - és óvodai nevelés folyamatának eredménye, melyet nem lehet siettetni. A gyermek egyéni fejlettsége a meghatározó, az óvodapedagógus a tanulási folyamat irányítása során személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.
- A beszéd és a nyelv általi kifejezés, a **nyelvi kommunikáció** az óvodai nevelésben minden tevékenységet átsző.
- Alapvető a megfelelő életvitel, az egészséges életmód iránti igény kialakítása, a korszerű egészségfejlesztés elveinek figyelembe vételével. Rendszeres életritmus, megfelelő napirend, helyes szokásrendek, mozgásigény kielégítése.

1.5. Az óvodai csoportok kialakítása és működése

Óvodánkban vegyes életkorú csoportok működnek. A csoportok kialakításánál törekszünk arra, hogy a nemek és az egyes korosztályok létszáma kiegyensúlyozott legyen, ill. a kiemelt figyelmet igénylő gyerekek is egyenletesen kerüljenek elosztásra az óvodai csoportok között. Az óvodai beíratás után a hozzánk jelentkezett gyerekek csoportba sorolásánál lehetőségeink függvényében figyelembe vesszük a szülők kéréseit is.

További szempont lehet még egyes kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében az adott óvodapedagógus speciális képzettsége, nem magyar anyanyelvű gyermekek esetén az óvodapedagógus nyelvtudása.

1.6. Inkluzív nevelés, integrált nevelés

Óvodai nevelésünk során nagy hangsúlyt fektetünk befogadó (inkluzív), másságot elfogadó óvodai környezetben a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek életminőségének javítására, beilleszkedési esélyük növelésre, szocializációjuk segítésére.

Célunk, hogy a gyermek érje el az önmagához képest, a képességeinek, készségeinek megfelelő, lehető legmagasabb fejlettségi szintet, mely számára a legoptimálisabb iskolaválasztást eredményezheti.

1.6.1. Inkluzív nevelésre vonatkozó elveink

- A gyermeknek joga van, hogy a nevelési intézményben, biztonságban, befogadó, előítélet mentes egészséges környezetben nevelődjön.
- A gyermeket hátrányos megkülönböztetés nem érheti, akár különleges bánásmódot igényel, akár hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű.
- A befogadó környezet megteremtésével az esélyegyenlőtlenségek csökkentése mellett a kialakult előítéletek lebontására, és az újabb előítéletek megelőzésének kialakulására való törekvés.
- Az egyénre szabott segítség nyújtás során a szokásos differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű egyéni differenciálás.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlődésének érdekében a szoros személyes kapcsolat tartás az érintett gyermekek családjával a segítő, speciális szakemberekkel.
- Fokozott figyelem a sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik esetében az adatvédelemmel és a személyiséggel kapcsolatos szabályok betartására.
- A nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Tolerancia, nyitottság, elfogadó attitűd, empátia, szeretetteljesség, következetesség.
- Egyéni szükségletekhez igazodó differenciálás, megfelelő módszerek megválasztása.
- Speciális eszközök biztosítása.
- Szükség esetén egyéni fejlesztési terv készítése.
- A segítségnyújtás lehetőségének és mértékének megismertetése az óvoda dolgozóival, szülőkkel, csoporttársakkal.
- A szülőkkel való szoros kapcsolattartás során: szülőgondozás, segítő tanácsadás.
- Együttműködés, kapcsolattartás a gyógypedagógussal, gyógypedagógiai asszisztenssel, utazópedagógussal, védőnővel, szakmai szolgáltatókkal, óvodapszichológussal, logopédussal, családgondozóval.
- Önképzés, továbbképzés a speciális feladatok érdekében.

1.6.2. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek az, aki különleges bánásmódot igényel, valamint az, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

A különleges bánásmódot igényel:

- **a sajátos nevelési igényű gyermek** (a szakértői bizottság véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos (halmozottan fogyatékos), autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd,
- **beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek**, (a szakértői bizottság véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek).

- **kiemelten tehetséges gyermek** (átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és megvan benne, felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség).

Sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása, ellátása

Óvodánkban a szakértői bizottság szakvéleménye alapján integrált nevelésre javasolt sajátos nevelési igényű – *mozgásszervi fogyatékos; érzékszervi fogyatékos: hallási fogyatékos (nagyothalló), látási fogyatékos (gyengénlátó); enyhe értelmi fogyatékos; autizmus spektrumzavarral küzdő; beszéd-fogyatékos, egyéb pszichés fejlődés zavarai* – gyermekek integrált óvodai nevelését is felvállaljuk.

Pedagógiai programunk elkészítésekor, valamint napi munkánk során ezért figyelembe vesszük a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvében foglaltakat.

Óvodai nevelésünkben a fogyatékkal élő gyermeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. Fontos feladatunknak tartjuk, hogy a nevelés hatására a sérülés arányában a sajátos nevelési igényű gyermeknél is kialakuljon az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az együttműködés. Ennek érdekében a napirend során mindig csak annyi segítséget kapjon a gyermek, hogy önállóan tudjon cselekedni.

A fejlesztés rövid távú céljait, minden esetben a fejleszthetőségét tükröző gyógypedagógiai – orvosi – pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira építjük.

Mozgásszervi fogyatékos gyermek

„Mozgáskorlátozott az a személy, akinél a mozgás szervrendszerének veleszületett vagy a későbbi életkorban szerzett károsodása és/ vagy funkciózavara miatt olyan jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, amelynek következtében a szocializáció, az életkori sajátosságok szerinti képességek és a társas tevékenységben való részvétel megváltozik.” (Csányi, 1990.)

A mozgáskorlátozottság tehát maradandó állapot, meg nem szüntethető, csak javítható. A gyógypedagógiai szempontú csoportosítás pedagógiai nézőpontú, a kialakult mozgásképzés az alapja.

A mozgáskorlátozott kisgyermek ismereteit többnyire verbális úton szerzi, az észleltekhöz kevesebb reális tapasztalat társulhat. Ezért ismeretei mennyiségileg és minőségileg is eltérhetnek ép társaitól, akkor is, ha a kórfolyamat nem érinti az értelmi képességeket. A mozgásszervi károsodás többtényezős, kihat a személyiség minden területére (fizikai, pszichikai, szellemi).

Az óvodapedagógus feladatai:

- A család megismerése az óvodába lépés előtt.
- A „fogadó” környezet (gyermekek, szülői közösség) felkészítése az integrációra.
- Az adott gyermek megismerése, elsősorban erősségei, pozitívumai, illetve szükségletei a személyiség egészét érintően a fejlesztés meghatározásához, a káros mozgásformák, tevékenységek kiküszöböléséhez.
- Szoros együttműködés a segítő szakemberekkel. (szakorvos, szomatopedagógus)
- A csoportszoba kialakításánál figyelembe veszi a mozgáskorlátozott gyermek egyéni sajátosságait.
- Szabályokhoz való alkalmazkodás elvárása, reális követelések megfogalmazása, diszkrét segítségadás.
- A játéktevékenység támogatása, a közös játékokba való bevonás.
- Sokirányú tapasztalatszerzés elősegítése, cselekvéssel szerzett ismeretek nyújtása, érzékszervi csatornák használata.
- Helyes testtartás alakítása, szimmetrikus mozgásokra törekvés.

A gyermekek tevékenységei:

- Részvétel az óvodai élet különböző tevékenységeiben.
- Aktív részvétel a különböző típusú játékokban.
- Részvétel a speciális fejlesztésekben.
- Önellátás, önkiszolgálás.

Érzékszervi fogyatékos

Hallási fogyatékos (nagyothalló) gyermek

A hallási fogyatékoság olyan hallási rendellenességet jelent, ahol a sérülés időpontja, mértéke és minősége miatt a beszédbeli kommunikáció spontán kialakulása zavart.

A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszédhang, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével), esetenként csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló kisgyermek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai (mondattani) elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A sérülésspecifikus fejlesztést gyógypedagógus szakember biztosítja számukra. Az óvodapedagógus a legtöbbet a meleg, elfogadó légkör biztosításával, az egyéni bánásmód érvényesítésével és a sajátos igények figyelembevételével teheti a hallássérült gyermekért.

Óvodapedagógus feladatai:

- A gyermek nyelvi szintjének megismerése.
- Beszélő környezetben gazdagabb beszédpélda biztosítása.
- Verbális kommunikáció ösztönzése.
- Beszédértés, beszédészlelés fejlesztése.
- Egyéni haladás ütemének biztosítása.
- Aktív szókincs fokozatos bővítése.
- Szóbeli közlések, utasítások gyakoribb megismétlése, esetleg átfogalmazása, rá- ill. bemutatás a könnyebb érthetőség kedvéért.
- Hosszabb idő biztosítása a szokások kialakítására.
- Sok vizuális szemléltetés biztosítása. (mesekép sor, fénykép, rajz, tárgy)

- A test érzékeinek többszintű bevonása a megismerés és tapasztalatszerzés körébe. (pl. mozdulatokkal, mozgássorokkal kísérhető gyermekdalok, versek, énekek, mondókák, tapintós játékok)
- Pozitív énkép, önértékelés, önbizalom alakítása olyan feladatok adásával, melyben a nagyothalló gyermek is jó eredményeket, sikereket érhet el.

A gyermek tevékenységei:

- Egyéni képességei függvényében - aktívan részt vesz a mindennapok tevékenységeiben, követi a napirendet; ez elősegíti szocializációját, fejleszti képességeit, kedvezően hat érzelmi életére.
- Ismerkedik az őt körülvevő világgal, részt vesz különböző játékfajtákban, kihasználva a látás, tapintás finomabb érzékeleit.
- Játéka, és mindennapos tevékenységei során tapasztalatokat szerez a felnőttekkel és gyermekekkel való társas és nyelvi interakciók terén.
- Különböző élethelyzetekben gyakorolja a társas és csoportos együttműködést, az alkalmazkodást.

Látási fogyatékos (gyengénlátó)

A látássérült gyermek a nevelés-oktatás szempontjából (integrálhatóan nevelhető) vak, aliglátó és gyengénlátó lehet.

Óvodapedagógus feladatai:

- A közösséghez való alkalmazkodás, a viselkedési formák megtanulásának elősegítése.
- Önkiszolgálás terén életkorának és sérültségének mértéke szerinti önállóságra nevelés.
- A tárgyak és helyük megismertetése, környezetük valósághű megismerése.
- Megfelelő játék, játékidő, játékeszközök biztosítása.
- Biztonságos téri tájékozódás kialakítása.
- A rendszeretet, a higiénié, különösen a szem és kéz tisztán tartása.
- *Vak gyermeknél:* az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz érzékelés, mozgás- ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztése.

- *Aliglátó* gyermeknél különösen: a látásmaradványok megőrzése, intenzív fejlesztése.
- *Gyengénlátó* gyermeknél: a látásmaradványok használatának megtanítása, mozgáskoordináció, mozgásbiztonság fejlesztése, kézügyesség fejlesztése, a környezet vizuális megismertetése. Térbeli tájékozódás elősegítése a látás felhasználásával.

A gyermek tevékenységei:

- A közösségi élet, óvodai tevékenységeknek aktív részese, a többi gyermekhez hasonlóan, ami segíti a szocializációban, érzelmi életének, képességeinek fejlődésében.
- A játék különböző fajtái, ami tág lehetőséget ad a hallás, tapintás, szaglás, íz érzékelés, mozgás- ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Fejlődnek az értelmi képességek: bővül a gyerek szókincse, tartósabbá válik figyelme, emlékezete, szélesedik érdeklődése, gazdagodik érzelmi világa.
- Mozgás - kiemelten fontos a testkultúra kialakításában, tartáshibák megelőzésében, helyes testtartás megtanításában.

Enyhe értelmi fogyatékos gyermek

„Az értelmi fogyatékosság a központi idegrendszer fejlődését befolyásoló örökletes és/vagy környezeti hatások eredőjeként alakul ki, amelynek következtében az általános értelmi képesség az adott népesség átlagától – az első élet évektől kezdve – számottevően elmarad, és amely miatt az önálló életvezetés jelentősen akadályozott.” (Czeizel–Lányiné–Ráta, 1978.)

A fejlesztés tervezéséhez elengedhetetlen a gyermek erősségeinek, gyengeségeinek feltérképezése.

Szükséges a teendők konkrét meghatározása, hogy az alábbi területeken vannak-e elmaradások. Az önkiszolgálás, a kommunikáció, az önirányítás (feladatmegoldás, segítségkérés, kezdeményezés), a mindennapi tevékenységek, a közösségi élethez szükséges készségek (a másik érzéseinek felismerése, együttműködés, a viselkedés szabályozásának készsége), a közösség nyújtotta lehetőségek kihasználása; az egészség és biztonság megőrzése, a tanulási képesség

(elsősorban olyan alapkészségek tekintetében, amelyek megalapozzák az iskolai tanulást), a szabadidős tevékenységek, a munkavégzés területén.

Óvodapedagógus feladatai:

- A személyiség harmonikus fejlődésének biztosítása.
- Az alapmozgások kialakulásának, fejlődésének elősegítése: a mozgáskoordináció (nagy- és finommotorika), a testséma és a percepció (érzékelés, észlelés) fejlesztésének területén egymással párhuzamosan, egymást kiegészítve történjen.
- A minimális kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlődésének segítése.
- Kellő idő, alkalom biztosítása a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére, a grammatikai rendszer kiépítésére.
- Az alapvető önkiszolgálási szokások kialakulásának megsegítése.
- Az adekvát játékhasználat elsajátítására lehetőségek biztosítása.
- A kognitív funkciók fejlődési lehetőségének megteremtése: észlelés, megfigyelőképesség, figyelem, emlékezet, gondolkodás.

A gyermek tevékenységei:

- Részvétel a közös tevékenység végzésében.
- Részvétel a fejlődést elősegítő játékos tevékenységekben.
- Részvétel a differenciált foglalkoztatásban a gyógypedagógus, logopédus, fejlesztő pedagógus segítségével.

Beszédfogyatékos / súlyos, akadályozott beszédfejlődésű gyermek

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, speciális terápiákat alkalmazó intenzív, komplex nevelési környezetben valósulhat meg. A sérült beszédfejlődés, beszédzavar nagyban befolyásolja a gondolkodás és az ismeretszerzés minőségét, aminek következménye lehet az egyenetlen értelmi fejlődés és a diszharmonikus személyiség, mely indokoltá teszi a szakszerű, személyre szabott segítségnyújtást.

Az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (dislexia-prevenció, grafomotoros fejlesztés stb.) segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Gazdag nyelvi környezet biztosítása.
- Önbizalom erősítése.
- Tájékozódás a gyermek beszédállapotáról.
- A gyermekhez intézett közlései csökkentett beszédtempóban hangozzanak el.
- Egyéni haladás ütemének biztosítása.
- A kifejezési formák spontán megnyilatkozásainak elfogadása.
- A gyermek kommunikációs képességének fejlesztése.
- Nyelvi zavarok fejlesztése.
- Beszédértés fejlesztése, beszédészlelés fejlesztése.
- Artikuláció fejlesztés előkészítése.
- Mozgás – ritmus - beszéd összerendezésének fejlesztése.
- Mozgásfejlesztés- testtudat kialakítás, téri tájékozódás, mozgáskoordináció, nagymozgások és finommotorika, lateralizáció fejlesztése.

A gyermek tevékenységei:

- Játékos ismeretszerzés.
- Természeti, tárgyi, emberi környezetben történő tájékozódás, eligazodás közvetlen tapasztalatai alapján.
- Dalok, mondókák elsajátítása járással, mozgással kísérve.
- Bábozás fejlesztő hatásának kihasználása.
- Önkiszolgálás tevékenységében domináns kéz használata.
- Ceruzafogás, vonalvezetés, vizuális megjelenítés gyakorlása.

Autizmus spektrumzavarral küzdő

A pervazív (az egész személyiségre fejlődését befolyásoló, átható) fejlődési zavarral élő gyermeknél a tünetek változatosak, mennyiségileg és minőségileg egyaránt különböző mértékben jelentkeznek, illetve a fejlődés során is változnak,

alakulnak. Az autizmus egyértelmű diagnosztizálása hosszú folyamat, ezért az óvodai nevelés során jellegzetes magatartásformák figyelhetők meg, mely szakember együttműködését kívánja.

Az autizmus spektrum zavarral élő gyermek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A szociális, készségek fejlesztése - rugalmas viselkedésszervezés megalapozása, tanítása, önismeret, énkép kialakítása.
- Kommunikációs készségek fejlesztése, különösen a természetes élethelyzetekre.
- A pervazív fejlődési zavarban szenvedő kisgyermek normál fejlődésmenettől jelentősen eltérő játékfejlődésének figyelembe vétele.
- Egyénre szabott környezet- és eszközrendszer tervezése, alakítása ki úgy, hogy a tárgyi környezet megfelelő felépítése, áttekinthetősége vizuális támpontokkal szolgáljon a gyermeknek.
- Sokoldalú tevékenykedtetés, tapasztalatszerzés lehetőségének biztosítása.
- A gyermek számára rövid, pontosan megfogalmazott, személyre szóló utasítások adása. Pozitív változások létrehozására való törekvés a megismerő tevékenységekben, a kommunikációban, a szociális kapcsolatok szervezésében, ezáltal az egész személyiség fejlődésében.
- A gyermek környezetébe való beilleszkedésének elősegítése.

A gyermek tevékenységei:

- Adaptált környezetben, elsősorban vizuális információk alapján követi az óvodai napirendet, egyéni képességeinek megfelelően vesz részt a tevékenységekben.
- Játéka során ismerkedik a tárgyak, eszközök tulajdonságaival, egymáshoz való viszonyaikkal, működésükkel, mozgásformákkal.
- Egyéni helyzetekben tanulja a játéktevékenységeket és a játékeszközök használatát, később egyre csökkenő mennyiségű segítséggel végez önálló vagy páros tevékenységeket.

- Egyéni képességeinek megfelelően részt vesz társas helyzetekben, elsajátítja a csoport életének elemei szabályait, szokásait.
- Próbálkozik kommunikációs eszközeinek szociális alkalmazásával.

Egyéb pszichés fejlődés zavarai

A pszichés fejlődés zavara nem egységes diagnózis, többféle egymástól igen eltérő probléma gyűjtőneve.

Az óvodában a pszichés fejlődés zavarainak jelentős hányadát a magatartás-, viselkedés- és beilleszkedési zavarokkal küzdő gyermekek teszik ki, nagyon ritkán előforduló szociális funkciózavar a mutizmus.

Az óvoda legfontosabb feladata a magatartás-, viselkedés- és beilleszkedési zavarokkal küzdő gyermekek esetében a szocializáció, mivel a gyermekek környezetükbe való beilleszkedése akadályozott, állandó konfliktusba kerülhetnek az óvoda szabályrendszerével, és társas viszonyaikban zavar keletkezhet. A mutizmus esetében szociális szorongás, túlérzékenység miatt nehezített az új kapcsolatok kialakítása.

A sikeres alkalmazkodáshoz a gyermekeknek el kell érniük egy bizonyos szocializációs szintet, azaz képesnek kell lenniük társas kapcsolatok kialakítására, a gyermekcsoportba való beilleszkedésre.

A *súlyos beilleszkedési és magatartási zavarok* háttérében részképesség zavarok, hiperkinetikus (kórosan felfokozott mozgástevékenység) vagy kóros aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, a teljesítmények eléréséhez szükséges pszichikus funkciók kialakulatlansága, fejletlensége vagy mindezek halmozódása áll. Egységes jellemző jegyek nem határozhatók meg. Az egyes állapotok, tünetek a funkciógyengeségtől a személyiség komplex zavaráig, a teljes funkcióképtelenségig terjedhetnek.

A *mutizmus*, amikor a gyermek bizonyos helyzetekben vagy adott személy jelenlétében nem tud megszólalni, gondolatait nem képes verbálisan közvetíteni. Kialakulásában gyakran súlyos környezeti zavarok vagy depriváció (valamitől való megfosztottság) játszhat szerepet.

Az óvodapedagógus feladata:

- A sérülés alapsajátosságaiból, a problémával küzdő gyermekből való felkészülés, a pedagógiai korrekció lehetséges módszereinek megválasztása érdekében.
- A gyógypedagógussal és egyéb segítő szakemberekkel, szülőkkel való együttműködés, állandó kapcsolat.
- A differenciálás elméletének ismerete és gyakorlatának alkalmazása.
- A gyermek tanulási, figyelmi és fegyelmi teherbíró képességének figyelemmel kísérése.
- A hiperkinetikus kisgyermek esetében elegendő mozgás biztosítása.
- A szabályok, határok nagyon pontos meghúzása, és annak következetes betartása is.
- Minden lehetséges szituációban választási lehetőség hagyása, hogy a gyermek érezze a döntések következményeit, és érezze a bizalmat is.
- Figyelemzavaros gyermeknél rövid utasítás adása, az utasítás indoklása.
- A magatartás-zavaros gyermekekkel szemben a türelem.
- A mutizmussal küzdő gyermek esetében a szorongás oldása.
- A gyermek állandó és azonnali megerősítése, mert ez motiválja majd a gyermeket a további változásra.
- Körültekintő a csoport tevékenységeinek szervezése, az eszközök kiválasztása, feladatszervezés, egyéni értékelés.
- A gyermekcsoport felkészítése a problémával küzdő gyermek fogadására.

A gyermek tevékenységei:

- Aktív részvétel a különböző típusú játékokban, tevékenységekben, a szabad játékban.
- Játék, hogy a gyermekek kijátszhassák magukból a problémáikat, elmesélhessék élményeiket.
- Az anyanyelvi játékok és drámajátékok, hogy a gyermekek könnyebben megtanulják értelmezni a felnőttek és a társaik metakommunikációs jelzéseit, segítsék a szocializációt. A mutizmus esetében kedvet ébreszthet a beszédhez.
- A zene, ritmus, hogy örömet keltsen, oldja a feszültséget.

- Az énekes játékok, hogy sikerélményt biztosítson azoknál is, akik más játékokban alárendelt szerepet kapnak és fejlesszék a gyermekek szabálytudatát.
- Az alkotó tevékenységek, hogy teret biztosítsanak az érzések, gondolatok kifejezésére. A szorongó, visszahúzódó gyermekeknél a rajzolás, festés, szobrászkodás terápiás eszköz is lehet.
- A hiperaktív gyermekeknél állva rajzolás (pl. a szekrények nagy felületére csomagolópapírt ragaszthatunk). Lényeg, hogy a gyermekek minél nagyobb felületen élhessék meg a rajzmozgást.
- Spontán mozgáslehetőség biztosítása - a kellő intenzitású és játékokban gazdag testmozgás hozzájárul a gyermekek személyiségének differenciált fejlesztéséhez.
- A környezeti nevelés során a gyermekek megfigyeléseiket, tapasztalataikat szóban is kifejezhetik, ami segíti a kommunikációs készség fejlesztését.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek magatartása jelentősen eltérhet az adott életkorban elvárható helyes magatartástól. Ezek a gyermekek az esetek többségében tanulási nehézségekkel is küzdenek, ezért több szempontból is fokozott figyelmet és törődést igényelnek. A szakértői vizsgálat eredménye alapján a gyermekek fejlesztését intézményünk gyógypedagógusa, illetve a Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei végzik. Célunk a gyermekek célirányos fejlesztése révén képességeik önmagukhoz viszonyított fejlesztése.

Feladataink:

- A beilleszkedési és magatartási zavarral küzdő gyermekek korai kiszűrése.
- A magatartászavarral és egyéb nehézséggel küzdő gyerekek beilleszkedésének segítése az adott közösségbe.
- Esélyegyenlőség biztosítása, differenciálással, változatos módszerekkel.
- Nyugodt, elfogadó, következetes magatartás tanúsítása.
- A gyermek túlterhelésének elkerülése a fejlesztő folyamatban.
- Kudarctűrő képességük növelése.
- Önbizalom, önismeret, önértékelés fejlesztése, reális énkép kialakítása.
- A gyermek fejlettségének megfelelően egyéni továbbhaladás biztosítása.

- Együttműködés a családdal, szakemberekkel.

Kiemelten tehetséges gyermek

Az óvodáskorban konkrétan körvonalazható, kimutatható tehetségről még nem beszélhetünk, inkább ígéretes képességekkel rendelkező gyermekeket nevelünk. Szem előtt kell tartanunk, hogy a tehetséges óvodás elsősorban gyermek. Az óvoda fontosnak tartja, hogy megteremtse azt a feltételrendszert ahol minden gyermek az egyéni képességeinek, készségeinek megfelelő fejlesztésben részesülhet. Tehetséggondozó szakvizsgával rendelkező munkatársunk, gyógypedagógusunk segíti a tehetségígéretek fejlesztését.

Célunk: A kiemelkedő képességű és kiemelkedően kreatív gyermekek felfedezése, képességeik fejlesztése.

Feladataink:

- Olyan támogató és szakszerű környezet megteremtése, amelyben a tehetségígéretek felfedezhetők, és kiemelkedő képességeik továbbfejlesztése biztosított.
- A tehetségígéretek erős oldalának fejlesztése, speciálisan eszközökkel.
- Ösztönözni, motiválni kreativitásukat egyéni bánásmód keretén belül.
- Szükségleteiket, megismerési, elfogadási, alkotási, biztonsági és egyéb speciális igényeik kielégítése.
- A gyermekek önkifejező, önértékesítő törekvéseinek erősítése. Élménydús környezet biztosítása. Tehetségműhely, nyári táborok működtetése.

1.6.3. Szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység

Munkánk során a szociális háttér feltárását követően szervezzük, tervezzük az egyéni, gyermekre, családokra szabott, a hátrányok enyhítését szolgáló óvodai nevelési feladatainkat, pedagógiai tevékenységeinket.

Gyermekevédelmi rendszert működtetünk a hátrányos helyzet csökkentése, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése érdekében.

Az óvodapedagógusok feladatai:

- Családlátogatás, a gyermek életkörülményeinek megismerése.
- A HH és HHH gyermekek nyomon követése az óvodáinkban.

- Az igazolatlan hiányzások minimalizálása, a gyermekek szocializációjának elősegítése.
- A gyermekek fejlődésének nyomon-követése, fejlődésüknek elősegítése, egyénre szabott, egyéni képességeiknek megfelelő fejlesztési terv megvalósítása.
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása.
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakítása a gyermeknél.
- Mintaadás a családi életre és egészséges életmódra nevelésben.
- Szoros kapcsolattartás az adott családdal.
- Szükség szerinti egyénre szabott segítségnyújtás.
- Anyagi támogatás lehetőségeinek feltárása, tájékoztatása.
- Praktikus ismeretek, életvezetési tanácsok nyújtása.
- Gyermekvédelmi felelős tájékoztatása - információadás.
- A gyermeket megillető jogok érvényesülésének biztosítása, szükség esetén javaslattétel hatósági intézkedésre.
- A családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a támogatáshoz való hozzájárulás elősegítése.
- A problémák, a hátrányos helyzet okozta tünetek, és okok felismerése, és szükség esetén szakember bevonása, a gyermek speciális fejlesztést végző szakemberhez való irányítása.
- A gyermek fejlődésének nyomon követése, egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés alkalmazása. Felzárkóztatás, tehetséggondozás megtervezése.
- A szülőkkel való együttműködés kialakítása, adott esetben együttműködésre készítő kapcsolattartás.
- Az óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezésében való közreműködés.

1.7. Gyermekvédelmi feladatok

Gyermekvédelmi tevékenységünket a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény és a törvények végrehajtásához kapcsolódó rendeletek határozzák meg:

- Minden gyermeket érintő döntésben, a gyermek „mindenekfelett álló érdekeit” kell figyelembe venni, azt más érdekek nem előzhetik meg.
- A gyermek jogait minden megkülönböztetés nélkül biztosítani kell: fajra, nemre, vallásra, származásra, egyéb.
- Személyes adatokat kezelni csak meghatározott célból és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, ezt megelőzően erről a szülőket tájékoztatni kell.
- A gyermeket hátrányos megkülönböztetés nem érheti. A gyermeknek joga van, hogy a nevelési intézményben, biztonságban, befogadó, előítélet mentes egészséges környezetben nevelődjön.
- Az esélyegyenlőtlenségek csökkentése mellett a befogadó környezet megteremtésével a kialakult előítéletek lebontására kell törekedni, és megelőzni az újabb előítéletek kialakulását.
- A gyermeket védeni kell a fizikai, lelki erőszakkal szemben.
- Sajátos nevelést igénylő gyermekkel való kiemelt foglalkozás minden óvodapedagógus kötelessége.
- A gyermekek számára biztosítani kell az ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetést déli meleg főétkezést, valamint kísétkezés formájában.

Célunk:

A prevenció, korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása a gyermek hátrányos helyzetének csökkentése, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése. Szükség szerint az intervenció (beavatkozási) gyakorlat családhoz illesztett segítségnyújtás, valamint együttműködés a különböző intézményekkel és szakemberekkel.

Multikulturális, interkulturális nevelésen alapuló integráció, ami az inkluzív pedagógia természetes szemlélete.

Elveink:

- A családok sajátosságainak, szokásainak figyelembevételével a családi nevelés erősítése a rászoruló körében.
- Az esélyegyenlőtlenségek csökkentése mellett a befogadó környezet megteremtése, a kialakult előítéletek lebontása, az újabb előítéletek kialakulásának megelőzése.
- Szoros kapcsolat kialakítása a közvetlenül, vagy látens módon segítséget kérő családokkal.

Figyelembe vesszük:

- A sajátos nevelést igénylő gyermekekkel kapcsolatos alapelveinket.
- A differenciált fejlesztés lehetőségeit a hátrányos helyzetű és az etnikai kisebbséghez tartozó, valamint migráns gyermekek számára.

Kompetenciák és feladatok a gyermekvédelem területén

Az óvodapedagógusok kompetenciái:

- A gyermek és a szülők **jelzéseinek fogadása.**
- A hátrányos vagy veszélyeztetett helyzet **felfedezése.**
- Az ebbe a körbe tartozó gyermekek személyiségéhez illeszkedő **differenciált és egyéni fejlesztése.**
- Veszélyeztető okra utaló körülmény észlelésének **jelzési kötelezettsége.**

Gyermekevédelmi felelős kompetenciái:

- A pedagógusoktól beérkező **információk gyűjtése.**
- A meglévő információk alapján **tanácsadás** (szociális támogatás, étkezési támogatás...)
- **Kapcsolattartás** a szülők és a családsegítő szolgálat között.

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A nevelési év elején megtervezi a gyermekvédelmi munkát az adott évre.
- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket.
- A nevelési év során rendszeresen konzultál a csoportos óvodapedagógusokkal az esetleges változásokról, problémákról.
- Tájékoztatja az óvodapedagógusokat a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok, törvények változásairól.

- A fogadó órák alkalmával a szülők rendelkezésére áll a felmerülő problémák és kérések megoldásában.
- Segélykérő lapok kitöltéséhez segítséget ad, javaslatokat készít az óvodapedagógusokkal együtt.
- A faliújságokon a szülőket folyamatosan tájékoztatja az őket érintő témákban.
- Folyamatosan kapcsolatot tart a családsegítővel.
- Évente beszámolót készít az óvodapedagógusok és az igazgató felé.
- Felveszi a kapcsolatot, ill. folyamatosan kapcsolatot tart:
  - Az óvoda gyermekorvosával, védőnőjével
  - Veszprém Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Veszprémi Tagintézményével
  - Veszprémi Családsegítő és Gyermekjóléti Integrált Intézményével

Igazgató kompetenciái:

- Irányítja és ellenőrzi az óvodában folyó gyermekvédelmi munkát.
- A gyermekek mindenkifelett álló érdekeinek érvényesítése, - az egyenlő hozzáférés, a multi- és interkulturális nevelés biztosításának, a befogadó nevelés megvalósulásának, az egészséges életmód kialakításának, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek speciális fejlesztésének, - és az érvényesítés ellenőrzése.
- Határozott kapcsolatfelvétel az illetékes gyermekvédelmi és családsegítő szervezetekkel.

Az igazgató feladatai:

- Gondoskodik a gyermekvédelmi felelős továbbképzéséről és beszámoltatja az elhangzottakról.
- Évente egy alkalommal értékeli a gyermekvédelmi munka eredményességét.
- A gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmény gyanúja esetén szükség szerint segítséget nyújt gyámhatóságnak, gyermekvédelmi szakembernek.
- Írásban tájékoztatja a szülőket a gyermekvédelmi felelős és a családsegítő személyéről és elérhetőségéről.

- Segítségére van a szülőknek problémáik megelőzésében és megoldásában.
- Felveszi a kapcsolatot az illetékes gyermekvédelmi és családsegítő szervezetekkel.
- Biztosítja, támogatja a gyermekjóléti szolgáltatás, a gyermek veszélyeztettségének megelőzése érdekében szervezett óvodai szociális segítő tevékenységet.

1.8. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Amíg a gyermek eléri az iskolai életének megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, az egy hosszú folyamat, amely már az óvodába fogadással elkezdődik és az óvodáskor végéig tart.

Nevelőmunkánk során arra törekszünk, hogy ennek elérésében a leoptimálisabb módon segítsük a gyermeket.

A szülőknek joga van, az óvodapedagógus javaslatát figyelembe véve élni a rugalmas beiskolázás lehetőségével.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Megteremti a játékba integrált tanulás feltételeit: kreativitást erősítő, sok érzékszervet foglalkoztató és a felfedezés lehetőségeit biztosító, beszélő környezet kialakításával.
- Megalapozza a tanulás alapkészségeit: a gyermekek aktivizálásával, kellő önállóság biztosításával, egy megoldáshoz több választási lehetőség biztosításával, egyéni ötletek támogatásával.
- Támogatja és hozzásegíti a pozitív pszichológia módszereivel az optimista életszemlélet kialakulását.
- Figyelemmel kíséri az érési folyamatokat.
- Figyelembe veszi az egyéni adottságokat, képességeket, készségeket differenciáltan alkalmazott eszközeivel.
- Segítséget nyújt minden szülőnek, annak az eldöntésében, hogy gyermeke mikor kezdje meg az iskolát.
- Beszélgetésekkel, tájékoztatásokkal (fogadó óra, szülői kör, előadások stb) segíti a szülőket abban, hogy megismerjék, milyen pozitív hatások szükségesek a megfelelő érési folyamatok megvalósulásához.

Testi feltételek:

- Teste arányosan fejlett, a betegségekkel szemben ellenálló, teherbíró.
- A gyermek testének arányai megváltoznak, s ennek következtében változnak fizikai képességei is. Megindul a fogváltás.
- Mozgása összerendezettebb, harmonikus, nagymozgásai és finommotorikája erőteljesen fejlődik, képessé válik az írás elsajátítására.
- Kialakul oldalisága, testsémája.
- Testi szükségletei kielégítését, mozgását, viselkedését szándékosan tudja irányítani.

Lelki feltételek:

- Lelkileg egészségesen fejlett, nyitott, érdeklődő, kreatív.
- Alkotó módon vesz részt a különböző tevékenységekben egyedül és társaival is.
- A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek: érzékelése, észlelése tovább differenciálódik (téri, akusztikus, vizuális).
- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama.
- Megjelenik a szándékos figyelem képessége, növekedik tartalma, terjedelme, könnyebbé válik annak megosztása, átvitele, cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett alakulni kezd elemi, fogalmi gondolkodása.
- A hangokat tisztán ejtve, folyamatosan, választékosan fejezi ki magát, beszéde grammatikus (nyelvileg helyes, megfelelő).
- Képes végig hallgatni mások beszédét, és megérti azt.
- A gyermek képessé válik az ok – okozati összefüggések felismerésére, megállapítására.
- Az iskolaérett gyermek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni.
- Helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik.
- Elemi mennyiségi ismeretei vannak.

- Alapvető ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről, annak védelméről és megóvásáról.
- Ügyel saját személyének és környezetének rendjére, épségére, tisztaságára.
- Már várja az iskoláskor tanulási formáit.
- Érzelmi élete is összetettebbé, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik.
- Kezd különbséget tenni a külső és belső világ között, a kívánság és a valóság között.
- Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.
- Rendelkezik elemi szinten az önfogadás, önértékelés képességével.

Szociális feltételek

- Képes az együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel, gyermekkel egyaránt, toleráns, elfogadja a különbözőségeket.
- Képes egyre több szabályhoz alkalmazkodni, a szükségleteit késleltetni.
- Jártas a különböző munkajellegű tevékenységekben, önállóbbá, kitartóbbá válik a munkavégzés során.
- Feladattudata kialakulóban van: feladat megértésében, feladattudatban, a feladatok elvégzésében folyamatosan fejlődik.
- Tudja, hova tartozik, tisztában van nemzetiségével.
- Empátiája alakulóban van.
- Ismeri az alapvető viselkedési formákat, erkölcsi normákat, tiszteletudó.
- Ismeri a konfliktusok megoldásának szociálisan elfogadott formáit.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek folyamatos, szükség szerint speciális, szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érik el az iskolai alkalmasság szintjét.

1.9. Óvodánk dokumentációs rendszere

1.9.1. oviKRÉTA

Az oktatásirányítás az óvodák gyermekekkel és alkalmazottakkal kapcsolatos adminisztratív feladataihoz informatikai támogatást nyújt az oviKRÉTA rendszeren,

amely az óvodák fenntartói számára is biztosítja a számukra fontos információk megtekintésének lehetőségét.

Az oviKréta rendszerben vezetett pedagógiai dokumentumaink:

- **Felvételi- és mulasztási napló** - A gyermekekkel kapcsolatos adatokat és óvodában tartózkodásuk igazolását tartalmazza. A csoportba járó gyermekek jelenléti és hiányzási adatait, illetve a dokumentum végén összesíti a hiányzások darabszámát a csoportra vonatkozóan.
- **Csoportnapló** – Az óvodapedagógusok éves nevelési tervét, tanulási folyamat tervezését és megvalósulását tartalmazza, az óvoda helyi pedagógiai programjából következő specialitásokhoz igazítva.
- **Gyermei fejlődés nyomon követésének dokumentuma** - Tartalma: anamnézis, a gyermek fejlődésére, fejlesztésére vonatkozó részt, ami óvodánként eltérő, a programok specialitásához szorosan illeszkedő szempontok alapján. A fejlődés nyomon követése az oviKRÉTA központilag meghatározott szempontsora alapján történik, a tanköteles kor betöltését megelőző nevelési évtől az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek és képességek rögzítésével egészül ki a kötelező dokumentumban az iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése érdekében.

Egyéb dokumentumok:

- **Pedagógiai vélemény** – A szülő kérésére az óvodapedagógus **tájékoztatást** készít a gyermek fejlődéséről, a gyermek elért fejlettségi szintjéről, valamint szükség esetén javaslatot tesz a további fejlesztéshez szükséges intézkedésekre.
- **Egyéni fejlődési ív és fejlesztési terv**, melyet a gyógypedagógus készít el azokról a gyermekekről, akiknek egyéni fejlesztését végzi. (SNI, részképesség zavarával élő gyermek esetében).
- **Éves Munkaterv** - a pedagógiai program megvalósításának tervét - az adott nevelési év aktuális feladatait, programjait, a nevelési év rendjét, kapcsolatait, ellenőrzési tervét határozza meg.

- **Éves Beszámoló** – a pedagógiai program megvalósulásának értékelését – nevelési év feladatainak, programjainak megvalósulását, kapcsolatok alakulását tartalmazza.
- **Pedagógiai Program** - Az ONAP és a Waldorf Pedagógiai Program alapján elkészített, helyi sajátosságokat tartalmazó dokumentum, amely a helyi igényeket és lehetőségeket az óvoda sajátos arculatát, hagyományait, speciális programjait tartalmazza.

1.10. Az óvoda kapcsolatai

Óvodánk szoros kapcsolatot alakít ki a szülőkkel, családokkal, valamint a hatékony működés érdekében a fenntartón kívül más nevelési színterekkel, egyéb szervezetekkel.

1.10.1. Óvoda-család kapcsolata

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését, aminek alapfeltétele a családdal való együttműködés.

Támaszt, segítséget nyújtunk a szülőknek nevelési stratégiák kialakításában, átformálásában. Folyamatosan nyitottak vagyunk a szülők egyéni kéréseire, kérdéseire, javaslataira, törekszünk jó bizalmi kapcsolat kialakítására.

Elfogadjuk a családok által képviselt különböző gondolkodásmódok értékeit. A közös gondolkodás, véleménycsera eredményeként a programmal összeegyeztethető értékeket beépítjük az óvoda normarendszerébe.

Vállaljuk az inkluzív (befogadó) nevelés értékeinek közvetítését, ennek megfelelően a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására törekszünk.

Felhívjuk a családok figyelmét, hogy pedagógiai intézkedéseinket mindenkor a gyermeki személyiséghez igazítjuk, törekszünk az egyéni szükségletek kielégítésére (egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés).

Hangsúlyozzuk, hogy a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, valamint meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosítunk a gyermekeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő világról.

Hangsúlyozzuk, hogy mindenkor biztosítjuk az óvodai nevelés leghatékonyabb eszközének, a szabad játéknak elsődlegességét (szülői esteken, egyéni beszélgetések alkalmával ez a téma kiemelt figyelmet kap).

Ráirányítjuk a családok figyelmét arra, hogy a gyermek szabadon fejlesztheti személyes képességeit, szabad választási lehetőséggel bír anélkül, hogy szigorú nemi szerepek által meghatározott korlátozások vonatkoznának rá.

Tudatosítjuk a családokban, hogy az iskolára való előkészítés nem külön feladat, hanem a gyermeki személyiséget kibontakoztató 3-4 éves nevelési folyamat eredménye, és az iskolai beilleszkedés közvetett segítségével az óvoda kiegészíti a családi nevelést.

Kiemelten kezeljük az egészséges életmód szokásainak alakítását. Amennyiben szükséges, megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós, testi, lelki nevelési feladatokat is ellátunk.

Az egészségnevelés, környezettudatos magatartás megalapozása érdekében a szülőket is bevonjuk az óvodában a gyerekekkel együtt megvalósuló programokba, tevékenységekbe, kezdeményezésekbe.

Ráirányítjuk a szülők figyelmét arra, hogy az anyanyelvi nevelést valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítjuk, s hogy milyen fontos a beszélő környezet, a helyes mintaadás és szabályközvetítés, a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartása.

Arra törekszünk, hogy a szülőföldhöz való kötődés alapjaként a gyermek ismerje meg szűkebb és tágabb környezetét.

Lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyerekek, családok megismerkedhessenek a magyar és más népek kultúrájával, hagyományaival (játékos formában), ezáltal is biztosítva az önazonosság megőrzését, a különbözőség elfogadását.

Mindkét óvodában elérhető, a gyermekek fejlesztését, nevelését segítő szolgáltatások köre (logopédus, pszichológus, gyógypedagógus, gyermekjóléti szolgálat, gyermekorvos, védőnő, ill. a Vadvirág Óvoda sajátosságaként gyógytestnevelés, a Csillagvár Waldorf Tagóvoda sajátosságaként euritmia, gyógyeuritmia, antropozófus orvoslás, Hauschka-féle ritmikus masszázsz, extra-lesson tanár óráinak igénybevétele).

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében, a gyermek fejlődése érdekében törekszünk a szülővel való napi kapcsolattartásra, a kölcsönös tájékoztatásra (óvodapedagógus, szülő, gyógypedagógus, gyógypedagógiai asszisztens).

Szintén folyamatos kapcsolattartás működik a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esetében az óvodapedagógus, a szülő, a gyermekvédelmi felelős között.

Igény szerint lehetőséget teremtünk a szülők fogadására (megfelelő hely, idő, nyugodt körülmények).

Biztosítjuk a lehetőséget, hogy az intézmény minden olyan dokumentumához hozzáférhessenek a szülők, amelyek rájuk, illetve gyermekeikre is vonatkoznak.

A szülők elégedettségét rendszeresen felmérjük, kiemelten kezeljük igényeiket, észrevételeiket, javaslataikat. A pedagógiai program beválásának figyelemmel kísérésében a szülők képviselőik által vesznek részt.

Az együttműködés formái: szülői körök, fogadó órák, családlátogatás, munkadélutánok, kirándulások, pedagógiai és egyéb témájú előadások biztosítása, közös sütés - főzés, közös óvodai rendezvények, előzetes ismerkedés az óvodával (óvodabetekintő), ill. nyílt ünnepek alkalmával.

1.10.2. Az együttműködés sajátos formái a Vadvirág Óvodában

A fenntartó által kijelölt beíratás előtt az érdeklődő szülőknek szülői kört tartunk, ahol tájékoztatást kapnak óvodánk pedagógiai munkájáról, személyi, tárgyi feltételeiről, fejlesztőtevékenységünkről. A családok a gyerekekkel együtt egy délutáni látogatás alkalmával betekintést nyerhetnek az óvodai csoportokba, ismerkedhetnek az óvodapedagógusokkal. A kicsik kipróbálhatják a csoportszobai-, tornatermi játékokat. Kérdéseket tehetnek fel a szülők az óvodai élettel kapcsolatban, ismerkedhetnek az óvoda épületével, nevelésünk szellemiségével. A nyilvános gyermeknapon is szívesen fogadjuk a leendő óvodásokat.

A felvételt nyert gyermekek szüleinek előzetes szülői kört tartunk, ahol megismerkedhetnek gyermekük óvodapedagógusával, információt kapnak a beszoktatás folyamatáról, egyéb tudnivalókról, ami segíti az óvodakezdet.

Az új gyermekek érkezésekor lehetőséget adunk az anyás (apás) beszoktatásra, hogy ezzel is segítsük a gyermekek zökkenőmentes beilleszkedését.

A szülők az óvodai életről, eseményekről, programokról folyamatosan frissülő faliújságon, honlapunkon is tájékozódhatnak.

1.10.3. Az együttműködés sajátos formái a Csillagvár Waldorf Tagóvodában

A jelentkező gyerekek szülei és a leendő óvodások a felvételt megelőző évben részt vehetnek a rendszeres alkalmakkal sorra kerülő Baba-Mama csoport munkájában, melyet gyakorlott waldorf óvodapedagógusok vezetnek az óvoda életvitelének megfelelő tartalommal.

Első alkalom a felvételi beszélgetés, melyen megismerkedünk a családdal, tájékozódunk Waldorf - pedagógiában való jártasságukról majd a gyermek szokásaival, rokon- és ellenszenveivel, félelmeivel, örömeivel. Ez az ismerkedés a gyerekre irányul és a gyerek javát keresi.

Az óvodába lépés után a szülői esteken rendszeresen tovább ismerkedhetnek a szülők a Waldorf - pedagógiával, maguk is átélnek a gyakorlati tevékenységekben mindazt, amivel a gyerekek foglalkoznak napközben az óvodában.

Rendszeres alkalmakon (hagyományteremtő ünnepek alkalmával) együtt ünnepelnek gyermekeik csoportjával, egy nagy családot alkotva.

A szülők intenzíven részt vesznek az óvoda fenntartásának mindennapi tevékenységében mind gyakorlati, mind pénzügyi értelemben. A szülők által létrehozott alapítvány is képviseli az óvodát a külvilág számára. (Országos Waldorf – találkozón; A Magyar Waldorf Szövetségben)

A szülői tájékoztatás egyéb formái

- faliújság – kiírások
- óvodai, ill. alapítványi honlap

1.10.4. Kapcsolat a társintézményekkel

Bölcsődével való kapcsolat

Az óvodába lépés előtt és az óvodai élet után is meghatározó szerepet töltenek be, ezért óvodánk a kapcsolatok kialakításában és fenntartásában nyitott és kezdeményező.

Óvodába lépés előtt meghívjuk a bölcsődéseket, leendő óvodásainkat óvodánkba és a leendő óvónők is meglátogatják őket a bölcsődében - ismerkednek a gyerekekkel,

segítik az érzelmi kötődés kialakulását. A beszoktatási időszakban lehetőséget biztosítunk a bölcsőde gondozónői számára, hogy meglátogassák a kiscsoportos gyermekeket, és tapasztalatot cserélhetnek az óvodapedagógusokkal. Tájékoztatót küldünk rendezvényeinkről (nyílt nap, családi hétvége, játékvásár, előzetes szülői értekezlet).

Iskolákkal való kapcsolatai

*Sajátosságok a **Vadvirág Óvoda** iskolával való kapcsolatában*

Szoros kapcsolatot ápolunk a Dózsa György Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskolával. Legfőbb célunk tartalmi kapcsolat kialakítása, a gyermekek zavartalan iskolakezdésének, az óvoda-iskola átmenet megkönnyítése érdekében.

Leendő iskolásaink órát látogatnak a szomszédos általános iskolában. A leendő elsőosztályos tanítónők részt vesznek az óvodától búcsúzó gyermekeink részére szervezett ünnepélyünkön. Az iskolai tanévnyitó ünnepélyen néhány volt nagycsoportosunk verssel köszönti az iskolai élet kezdetét.

Ősszel az első osztályosokat meglátogatják a volt óvodapedagógusok, és érdeklődnek beilleszkedésükről, fejlődésükről. Évről évre támogatjuk, segítjük az iskola óvodások számára szervezett levelezős programját.

A két intézmény között kölcsönös a segítségnyújtás, a rendezvények, szakmai programokon való részvétel.

*Sajátosságok a **Csillagvár Waldorf Tagóvoda** iskolákkal való kapcsolatában*

Beiskolázás előtt a család és az óvoda együttműködése elengedhetetlen, a gyermek számára legmegfelelőbb iskola és nevelő kiválasztásához.

Nemesvámosi Fehérlófia Waldorf Általános Iskola és Gimnázium:

A leendő osztálytanító látogatása az óvodában, a család látogatása az iskola Nyitott Kapu rendezvényein. Az óvónők látogatása az iskola első osztályában. Közös beiskolázási munkacsoport működtetése, ahol kidolgozásra kerülnek azok a módszerek, feladatok, célok, amik elősegítik a zökkenőmentes óvoda iskola átmenetet.

A kapcsolat további fokozott ápolása a közös programok, Waldorf-pedagógiai képzések alkalmával.

A Vadvirág Óvoda Csillagvár Waldorf Tagóvodával való kapcsolata

A két óvoda pedagógusai között rendszeresek a szakmai konzultációk, tapasztalatcserék.

A családoknak szóló rendezvényekre, vásárokra kölcsönösen meghívjuk egymást. Felajánljuk a rendezvényeket a társóvoda érdeklődőinek, családoknak, kollégáknak.

Az adott nevelési évet közösen készítjük elő. Egyeztetjük a nevelési értekezletek témáit.

Nevelés nélküli munkanapokat szakmai tartalommal töltjük meg. Közös nevelés nélküli szakmai napot, rendezvényeket tartunk.

Közös munkaközösséget hoztunk létre szakmai munkánk hatékonysága, a minőségi munka fejlesztése érdekében. Figyelemmel kísérjük a törvényi változásokat, ennek megfelelően módosítjuk dokumentumainkat, önértékelési, teljesítményértékelési rendszert működtetünk.

Óvodákkal való kapcsolat

Kapcsolatot építünk más óvodákkal szakmai tapasztalatcsere céljából, (kiállítások, továbbképzések, szakmai rendezvények, szakmai munkaközösségek együttműködése), így tagóvodánk is más Waldorf óvodákkal: szakmai (pedagógiai és egyéb) megbeszélések, találkozók, továbbképzések alkalmi rendszeres együttműködést, szakmai fejlődést kínálnak számunkra (világ, országos, regionális szinten).

Pannon Egyetemmel való kapcsolat

Intézményünk együttműködési megállapodás keretében biztosítja a Pannon Egyetem hallgatóinak szakmai gyakorlatát.

Veszprém Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Veszprémi Tagintézménye

A neurológiai és egyéb hátránnyal küzdő gyermekek esetében folyamatos és speciális szakemberek segítségével végzett korrekció adhat lehetőséget az iskolaérettség elérésére. A fizikailag, szellemileg, pszichésen hátrányos helyzetű gyermeknek meg kell kapnia az állapota által megkövetelt speciális gondozást, kezelést.

A fejlettségben bármely területen elmaradást mutató, problémás, nehezen kezelhető gyerekek pszichológushoz, fejlesztő pedagógushoz irányítása folyamatos feladatunk, csakúgy, mint a fejlesztés módjának, eredményeinek figyelemmel kísérése. Minden nevelési év elején segítjük a tanköteles korú gyermekek szűrésének megszervezését. Az egyéni és csoportos fejlesztés feltételeinek megteremtésében partnerek vagyunk.

Rendszeresen konzultálunk a megfelelő szakemberrel, illetve a család segítségével vesszük igénybe az adott gyermekre szabott speciális szolgáltatást.

Veszprém Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat

Szükség szerint végzik az óvodapedagógusok által kért SNI-s gyermekek kontrollvizsgálatát.

Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Bárczi Gusztáv Általános Iskola Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény)

A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális ellátását, fejlesztését biztosítja, az intézményen belül megfelelő szakemberekkel - gyógypedagógus, logopédus, gyógypedagógiai asszisztens.

Egészségügyi szolgálat (gyermekorvos, szemész szakorvos, védőnő, fogorvos, Veszprém Vármegyei Kormányhivatal Veszprémi Járási Hivatala Népegészségügyi Osztály, üzemorvos)

Az óvodai közösségbe csak egészséges gyermek járhat, és egészséges felnőtt dolgozhat. Az esetleges betegségek kiszűrése a gyermekorvos, a védőnő és az üzemorvos feladata.

Biztosítjuk a gyermekorvosnak, szemész szakorvosnak, a fogorvosnak és a védőnőnek a rendszeres orvosi és szűrővizsgálatokhoz a megfelelő feltételeket. Az üzemorvosi vizsgálaton való részvételt a megfelelő munkaszervezéssel oldjuk meg.

Közművelődési intézmények (színház, bábszínház, könyvtár, múzeum stb.)

Nevelésünk hatékonysága és sokszínűsége érdekében a kapcsolattartás minden lehetőségét szükséges megragadni - kiállítások, rendszeres könyvtárlátogatás - hiszen óvodásaink egy része csak az óvoda által jut el ezekre a helyekre.

A rendezvények megismerése, megismertetése, a lehetőségek felfedezése és kihasználása folyamatos teendőnk.

Pedagógiai szakszolgálatok, szolgáltatók

A hatékony és színvonalas nevelőmunka elengedhetetlen feltétele, hogy óvodapedagógusaink pszichológiai, pedagógiai ismeretei naprakészek legyenek, ezért szükségesnek tartjuk a szakmai szolgáltatókkal való kapcsolattartást.

Figyelemmel kísérjük a vármegye, régió, szakmai szolgáltató(i) által összeállított szakmai rendezvények, előadások, programok, továbbképzések terveit és tájékoztatjuk a kollégákat a lehetőségekről. Biztosítjuk a részvételi feltételeket.

Városrész önkormányzati képviselői, illetve szponzorok

Az óvoda sokoldalú nevelői feladatának ellátásához az alapszükségletek biztosításán kívül városrészi képviselőink, szponzorok támogatása rendszeres és számunkra jelentős forrás az eszközfejlesztésben.

Szponzoraink - a városrész vállalkozói, üzei, valamint szülők -, képviselőink tájékoztatása az általuk felajánlott segítség hasznosításáról, újabb szponzorok felkutatása fontos feladatunk.

Médiák

Rendezvényeinkre meghívjuk a városi, vármegyei újság, televízió munkatársait, segítségükkel betekintést nyújtunk az óvodánkban folyó életbe.

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzatával, mint fenntartó

Az Önkormányzattal és annak irodáival a kapcsolatot az igazgató tartja. A Fenntartó biztosítja a személyi és tárgyi feltételeket, az infrastruktúra fejlesztését, karbantartását, illetve ellenőrzi a törvényes működést.

Az óvodákat érintő ügyeket a Közléti Iroda segíti, támogatja, előkészíti az intézményekkel kapcsolatos döntéseket. A kapcsolatok tartalmát befolyásolják a köznevelésről szóló törvények, a helyi városi határozatok, a fenntartó irányításra vonatkozó előírásai.

Veszprémi Közüemi Szolgáltató (VKSZ)

A VKSZ biztosítja az óvoda számára az infrastruktúra fenntartását, működtetését, végzi a karbantartást, az itt dolgozó karbantartó munkáját ellenőrzi, a

munkavégzéshez szükséges anyagokat, eszközöket, tisztítószerket rendelkezésünkre bocsátja. Feladata a telephelyi javítások, felújítások, beruházások megrendelése, a kivitelezés ellenőrzése és a munkák átvétele.

Gyámhatóság, családvédelmi szervek

A gyámhatóság, a családvédelmi szervek látókörében lévő, illetve az intézmény által bekerülő családok, gyerekek ügyében a kapcsolat kiépített, szabályozott, szükség esetén folyamatos. Ez gyermekvédelmi rendszerünkben, tevékenységünkben valósul meg.

Óvodai szociális segítő (A Veszprémi Családsegítő és Gyermejjóléti Integrált Intézmény biztosítja): óvodához köthető ill. családon belüli problémák esetén, valamint gyermeknevelési kérdésekben ad tanácsokat az érintett szülőknek, igény esetén.

A Vadvirág Óvoda további kapcsolatai

BÁZISINTÉZMÉNYI KAPCSOLAT

A Vadvirág Óvoda partneri kapcsolatot épít ki, tart fenn az Oktatási Hivatal Székesfehérvári Pedagógiai Oktatási Központjával, amelyet pályázat útján nyerünk el.

Éves Munkaterv alapján helyet adunk bázisintézményi képzéseknek, műhelymunkáknak, részt veszünk az őszi és tavaszi Pedagógiai Napok szervezésében. Ez kiváló alkalom jó gyakorlataink bemutatására, szakmai kapcsolatok kialakítására, gyakorlati tapasztalatcserére és a hálózati tanulás megteremtésére.

SEPSISZENTGYÖRGYI CSIPIKE ÓVODA

Szakmai együttműködési megállapodás alapján, 2008 novembere óta ápolunk testvéróvodai kapcsolatot a sepsiszentgyörgyi „Csipike Óvodával”, kölcsönös látogatásokkal, rendszeres szakmai találkozókkal és tapasztalatszerzési lehetőségekkel.

VADVIRÁG ALAPÍTVÁNY

A Vadvirág Alapítvány tevékenységét a Vadvirág Óvoda óvodapedagógusaiból, szülőkből álló kuratórium szervezi. Támogatást nyújt a nevelőmunka színvonalának emelése és hatékonyabbá tétele érdekében óvodai programok, események szervezésében, tárgyi feltételeink fejlesztésében.

A Csillagvár Waldorf Tagóvoda óvodapedagógusainak további kapcsolatai

MAGYAR WALDORF SZÖVETSÉG

Magyarországon működő Waldorf-iskolák, Waldorf-óvodák, alapítványok, egyesületek közösségében történő jogi és szakmai képviselő

WALDORF HÁZ EGYESÜLET

Waldorf témájú előadások, képzések, azokon a pedagógia még mélyebb megismerésének lehetősége, (pl.: Utak a minőséghez)

VESZPRÉMI WALDORF PEDAGÓGIAI ALAPÍTVÁNY

Segítséget nyújt a költségvetés kondícióinak javítása terén, elősegíti felajánlásaival a költségvetésben nem szereplő, de a Waldorf-pedagógia megvalósításához nélkülözhetetlen tárgyi eszközök előteremtését. Minden lehetséges pályázaton való részvétel javíthatja az óvoda tárgyi feltételeinek biztosításának esélyeit.

2. A Vadvirág Óvoda nevelési gyakorlata

2.1. A Vadvirág Óvoda gyermekképe

Úgy tartjuk, hogy minden gyermek más, a teljesen „átlagos” is, ezért az eltérő fejlődésű, és eltérő képességű gyermekek a világot, annak megismerését nagyon sokféle úton, időben eltérő módon fogják fel – vagyis másképp. A hozzánk járó gyermeknek olyan környezetet biztosítunk, amely támogatja az élmények feldolgozását, amelyben természetes módon élhet együtt a különbözőségekkel, ezért az óvodáskor végére korának megfelelő mértékben empátikus, szolidáris, elfogadó, együttműködő játszótársá, csoporttársá válhat.

Minden gyermek érték, mással nem helyettesíthető szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény. Ahhoz, hogy a benne lévő értékek, lehetőségek megvalósuljanak, segítségre van szüksége. Ehhez óvodánkban szeretetteljes légkörben nevelve, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével segítünk meglévő hátrányai csökkentésében. Semmiféle előítélet kibontakozásának nem adunk helyet.

Amellett, hogy biztosítjuk a gyermek számára az önfeledt, boldog gyermekkort, gondolnunk kell jövőjére is, arra, hogy sikeres felnőtté válhat, ha képességei, tudása alkalmazhatóvá válik, mellyel gazdagíthatja majd szűkebb és tágabb környezetét. Ebben a hosszú folyamatban hangsúlyos helyet foglal el a mással nem helyettesíthető szabad játék, amely személyisége teljes kibontakoztatásához vezethet, hiszen a játék a fejlődés és a fejlesztés legjobb eszköze óvodáskorban.

„A gyermek a miénk is, az enyém, a tied, mindannyiunké.”

/Dr. Hermann Alice/

2.2. Az óvodai nevelés feladatai a személyiségfejlesztés területén

Az óvodai nevelés általános feladatai:

- Az egészséges életmód alakítása (egészségfejlesztési programunk)
- Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
- Az anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

2.2.1. Az egészséges életmód alakítása – egészségfejlesztési programunk

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermekek testi fejlődésének elősegítése az óvodás életkorban kiemelt jelentőségű. Az óvodai egészségnevelés háttere a család. A gyermek számára a szülők, valamint a közvetlen környezet jelenti a modellt.

A kisgyermek egészséges életvitelének alakításában, a gyermek egészséges testi fejlődésének elősegítésében a család mellett az óvodánkban dolgozók is felelősséggel tartoznak. Ahhoz, hogy jól átgondolt, jól megszervezett és eredményes egészségnevelő munkát tudjunk végezni, elsősorban a felnőttek – óvodapedagógusok és segítők – egészségtudományi ismereteinek, egészségvédelmi szemléletének fejlesztésére van szükség. Hangsúlyos feladatunk a prevenció.

A gyermek testi fejlődésének elősegítése, az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés szokásainak kialakítása, a betegségmegelőzés, a testi- lelki egészségmegőrzés, a mozgásfejlesztés alapvető feladatunk. Fontosnak tartjuk a lelki fejlődés érdekében már óvodás korban a pozitív életszemlélet kialakítást.

Emellett nagy jelentőséget tulajdonítunk a környezettudatos magatartás, az ehhez kapcsolódó szokások kialakítására. Az ennek kapcsán tervezett tevékenységek a gyermekek életkori, testi, szellemi és lelki sajátosságaihoz, a gyermeki személyiséghez igazodnak.

Megfelelő szakembereket vonunk be (gyermekorvos, védőnő, pszichológus, gyógypedagógus, gyógytestnevelő) a speciális gondozó, prevenció és korrekció testi, lelki nevelési feladatok ellátásába. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek gondozási feladataiban a gyógypedagógiai asszisztens - a szülővel, az óvodapedagógusokkal együttműködve - egyénre szabott segítséget nyújt.

Helyzetkép

Városunk, néhány kilométerre a Balatontól a Bakony lábánál helyezkedik el. Óvodánk Veszprém Dózsavárosi részén, kertvárosi övezetben található, szerves részét képezi ennek a lakókörzetnek. Nevelőmunkánk tervezésekor környezetünk természeti és társadalmi jellegzetességeire, adottságaira építünk.

Óvodánk kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai

szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, ill. közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák), meghatározó szerepet töltenek be a gyerekek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában óvodánk nyitott és kezdeményező.

Tárgyi feltételeink

A biztonságos, kényelmes óvodaépületünk az Uniós normáknak megfelelő, benne jól felszerelt tornaszoba, sószoza, udvar található.

Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, a játék- és mozgásigényt kielégítő eszközök sokaságával rendelkezünk: hinta, libikóka, játszóvár, csúszda, homokozó játékok, kötelek, labdák, talicskák, szánkók, csúszkák, szerszámok, gólyalábak, egyensúlyozó játékok, mobil és rögzített árnyékolók, futóbiciklik, rollerek, homokozó, ehhez tartozó játékeszközök. A szánkózó domb is többféle játéklehetőséget biztosít.

A gyermekek által használt tárgyi felszerelések biztonságosan hozzáférhetőek. A csapokon víztakarékos szűrő segíti a vízfogyasztás csökkentését. Gyermekeink étkeztetését központi konyháról biztosítjuk, de lehetőségünk van a különleges étkeztetést igénylő gyermekek ellátására is (liszt érzékeny, cukorbeteg gyermekek).

Az óvoda megfelelő munkakörnyezetet biztosít a munkatársaknak, lehetőséget teremtett a szülők fogadására is.

Természeti adottságaink

Az óvoda körül elhelyezkedő kertes családi házak, kiserdő, Séd-patak, állatkert, parkok, játszóterek, sportpálya, közelben található bakonyi erdők, a Balaton - melyek rendszeres célállomásai sétáinknak, kirándulásainknak, rendezvényeinknek.

Társadalmi adottságaink

Az óvodánkba járó gyermekek különböző szociális körülmények közül kerülnek hozzánk. Fogadunk különleges bánásmódot igénylő gyermekeket. Hátrányos és halmozottan hátrányos körülmények között élő gyermekeink száma viszonylag magas. Körzetünkben található a Családok átmeneti otthona.

Az óvoda közelében található bölcsőde, iskola, könyvtár, bevásárlóközpont, orvosi rendelő.

Kulturális adottságaink

Kulturális életünket színesíti a közeli iskola, könyvtári programok, Bábszínház- és színházlátogatási lehetőségek, városrészi rendezvények.

A helyi értékeket, adottságokat igyekszünk óvodai programunkba beépíteni. (Madarak, fák napi rendezvények; Víz világnapi rendezvények; elemgyűjtés; italos kartonok gyűjtése; papírgyűjtés és egyéb adódó lehetőségek)

Személyi feltételek

Belső források: Modellértékű kommunikációval, bánásmóddal és viselkedéssel rendelkező óvodai dolgozók; gyógytestnevelők, akik heti egy alkalommal, a problémákhoz igazodó mozgásgyakorlatokkal a speciális igényű gyermekeket segítik; elsősegély-nyújtási tanfolyamot végzett kollégák.

Külső források: családok; iskola (óvoda-iskola átmenet támogatása, iskolaválasztás segítése, iskolai sportrendezvények, programok); bölcsőde (bölcsőde-óvoda átmenet támogatása); gyermekjóléti, családsegítő szolgálat; orvos; fogorvos; védőnői hálózat; szakmai szolgáltató, szakszolgálat, EGYMI utazó pedagógusai.

Anyagi forrásaink

Anyagi forrásainkat főként a Fenntartó, pályázati lehetőségek, valamint alapítványunk a Vadvirág Alapítvány biztosítja.

Irányelveink:

- Az egészségfejlesztés a gyermekek biológiai társadalmi, életkori sajátosságainak figyelembevételével történik tevékenységeken keresztül.
- A nyugodt, kiegyensúlyozott óvodai légkör alapozza meg a belső harmóniát, a pozitív életszemléletet.
- Fontos a prevenció.
- Példamutató pedagógusi attitűd.
- Koordinált, nyomon követhető, mérhető módon kell tervezni.

Egészségfejlesztésünk célja:

- Az egészséges és kulturált személyiség fejlesztése differenciált tevékenységszervezésen keresztül.
- Testi-lelki-szellemi szükségletek kielégítése, (az egyéni és az életkori sajátosságok figyelembe vételével).

- Egészséges életvitel igényének alakítása (gyermek, család).
- Önállóságra nevelés, az egyéniségfejlesztés és az én tudat kialakulásának, fejlődésének segítése, ezen képességek megalapozása.
- A gyermekek, a családok környezettudatos magatartásának megalapozása.

Egészségfejlesztési feladataink:

- Az egészséges életmód, életvitel elsajátításához szükséges megfelelő szokás és szabályrendszer alakítása, elsajátítása tevékenykedtetéssel.
- A családi, nyugodt, szeretetteljes, bizalommal teli légkör kialakítása.
- Az étkezés, a testápolás, az öltözködés, a pihenés, a testedzés, a testi, lelki egészségfejlesztés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása. A testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítettszír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A gyermekek ismerjék meg a saját testüket, válják belső igényükké a tisztaság, az egészséges táplálkozás.
- A mozgáshoz való pozitív viszony során alakuljon ki a gyermekekben a mozgásigény.
- A mindennapos mozgás lehetőségének megteremtése minden gyermek intenzív bevonásával (egyéni képességek, szükségletek szerint).
- A testi képességek fejlesztése. A természetes mozgáskészségek fejlesztése változatos körülmények között.
- A balesetmegelőzés érdekében kialakított szabályok elsajátítása (csoportszoba, udvar, séta során, játszótéren).
- Az orvos munkájának segítése – a bizalom erősítése.
- Viselkedési függőségek, szenvedélybetegségekhez vezető magatartás megelőzése.
- Tárgyi, személyi feltételek megteremtése.

- A környezethez való pozitív viszony, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.

Értékei:

- Tudatosság az egészségnevelés kapcsán.
- Harmonikusabb, kiegyensúlyozottabb személyiségek nevelése.
- Pozitív szemléletmód alakulása.
- Mintát ad egymás személyiségének tiszteletére.
- Fejlődik a gyermek önálló véleményalkotási és döntési képessége.
- Igénye alakul(hat) az egészséges életmódra, ezzel a betegségmegelőzésre, az egészségmegőrzésre, a toleranciára (bántalmazás).
- A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kialakulása megkezdődik.
- Megismeri, védi, óvja magát és környezetét.

Az egészségnevelés területei:

Táplálkozás, étkezés.

Higiénés szokások, öltözködés.

Pihenés, alvás.

Testi, lelki egészség fejlesztése.

Testedzés, mozgás, mozgásigény kielégítése.

Környezetvédelem, környezettudatos magatartás kialakítása.

Bántalmazás, erőszak megelőzése.

Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás.

Az óvodapedagógus feladata az egészségnevelés területén

Táplálkozási szokások kialakítása:

- Az étkezések a napirendbe épülve ritmikus időben történnek, az óvodapedagógus tapintattal segíti, szoktatja a gyermeket a kívánt táplálkozási követelményekhez.
- Megfelelő mennyiségű folyadékot biztosít a nap bármely szakában.
- Az étel elosztásánál figyel az egyéni szükségletre (táplálék érzékeny gyermekek diétája), igényekre, gondot fordít az otthon nem megfelelően táplálkozó gyermekekre.

- Lehetőséget ad a gyermekkel közösen elkészített egészséges sütemények, saláták fogyasztására.
- Szülők bevonásával is igyekszik biztosítani a napi zöldség-, gyümölcsfogyasztást.
- Együttműködik a családokkal, tájékoztatja őket a faliújságon elhelyezett étlapon az óvodában fogyasztott ételekről, hogy a szülők ezt figyelembe vehessék az otthoni étrend összeállításánál.
- Kialakítja a kulturált étkezési szokásokat (esztétikus, alkalomhoz illő teríték, helyes evőeszköz használat, kulturált, nyugodt étkezés, étkezés közbeni helyes viselkedés).
- Az óvodapedagógus elfogadja a más kultúrából érkező családok sajátos táplálkozási szokásait, ezeket tapintatosan próbálja összehangolni az óvodai szokásrendszerrel.
- Segítséget nyújt az esztétikus terítésben, az étkezés előkészületeiben, ösztönöz az önálló munkavégzésre.
- Betegségek megelőzése érdekében javaslatot tesz és szorgalmazza az egészséges ételek, italok és kiegészítő élelmiszerek fogyasztását (pl. születésnapok, farsang...).

Higiénés szokások kialakítása, öltözködés:

- Az óvodapedagógus kiemelt jelentőséget tulajdonít a gondozásnak, közreműködik a testápolási és tisztálkodási szokások kialakításában, gyakoroltatja a tisztálkodási eszközök használatát.
- Lehetőséget keres a gondozatlanul, ápolatlanul óvodába érkező gyermekek szüleivel tapintatos beszélgetés kezdeményezésére.
- Ráébreszti a gyermeket, hogyan segítsen önmagán, hogyan váljon egyre önállóbbá a tisztálkodás, öltözködés terén. A ruházat tisztántartására ösztönzi a gyermeket. Segít a megfelelő, időjárásnak megfelelő öltözék megválasztásában
- Bensőséges kapcsolat létrehozására törekszik a gyermekkel, együttműködik a gondozást végző többi munkatárssal.
- Megismerteti a gyermeket az orrfújás megfelelő módjával, köhögéskor, tüsszentéskor kíváncsi viselkedéssel stb.

- Egészséges, tiszta környezet megteremtésére törekszik a higiénia szabályok kialakításával: mindennapos portalanítás, felmosás, fertőtlenítés, szellőztetés.

A pihenés – alvás szokásai:

- Az óvodapedagógus minden korcsoportban biztonságot adó szokásrendszerrel, mesével, énekkel altat, s felfigyel a zaklatott, nyugtalan gyermekekre. Szükség szerint testi közelséggel, puha tárgyakkal segíti a nyugodt pihenést
- Ahol a gyermekek pihennek, ott biztosítja a csendet és a nyugalmat.
- Figyelünk a terem szellőztetésére, az ágyak megfelelő elhelyezésére.

Testedzés, testmozgás szokásainak kialakítása

- Az óvodapedagógus mindennapos testnevelést, mozgást szervez.
- Az óvodapedagógus biztosítja egyrészt a spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység lehetőségét, másrészt az irányított mozgásfejlesztést és a szervezett mozgásos tevékenységet.
- Változatos mozgáslehetőségeket biztosít a gyermek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése céljából, valamint pozitív mozgástapasztalatok megszerzésére. Kihhasználja az óvoda adottságaiból és földrajzi fekvéséből adódó mozgáslehetőségeket: szánkózás, kerékpározás, futóbiciklizés, rollerozás, egyensúlyozó mozgásfejlesztő lehetőség, sószoza. Sétákat, kirándulásokat szervez az óvoda körül elhelyezkedő kertes családi házakhoz, a kiserdőbe, a Séd-patakhoz, az állatkertbe, a parkokba, játszóterekre, a közeli sportpályára, kirándulásokat pedig a bakonyi erdőkbe, a Balatonhoz.
- A helyes testtartás kialakítása és a mozgásügyesség fejlesztése érdekében -prevenciós szemlélettel- rendszeresen szervez tartásjavító- és lábtornát, mozgásos játékokat.
- A gyógytestnevelést végző óvodapedagógus felméri a csoportokban / az óvoda orvosának segítségével / a tartásjavító tornára, lúdtalpkorrigálásra szoruló gyermekek számát, s ehhez tervezi a játékos tevékenységeket, foglalkozásokat.

- Biztosítja a mindennapi, levegőn történő (szabad) mozgást, jó időben és rossz idő esetén is (séták, kirándulások, szánkózás, csúszkálás, mozgásos játékok a csoportszobákban, és a tornateremben).
- Figyel az időjárásnak, a tevékenységeknek megfelelő öltözködésre.
- Különösen a téli időszakban, kihasználja a sószoza adta lehetőséget (hetente 1-2 alkalommal 30-30 perc).
- Minden zárt helyen történő tevékenység során gondoskodik a megfelelő levegőcseréről.

Környezetvédelem, környezettudatos magatartás kialakítása

Legfontosabb feladatunk ezen a területen az élő és élettelen környezethez való pozitív viszony megalapozása. A természet védelmében, megóvásában való aktív részvétel (szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, növények és állatok gondozása stb.) A környezetvédelmi világnapok ünneplése.

Testi- lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

A dohányzás megelőzését szolgáló óvodai tevékenységek

Az óvoda feladata a példaadás, minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermekeknek kedvezőtlen mintaként szolgálhat.

A dohányzás megelőzése beszélgetések, negatív tapasztalatok felidézése, képek nézegetése segítségével, kirándulási élmények feldolgozása során, valamint az egészségvédelemmel kapcsolatos tevékenységek során.

Bántalmazás, erőszak megelőzése

Ezen a területen belül legfontosabb feladatunk a megelőzés. Fontosnak tartjuk meleg, elfogadó, szeretetteljes légkör kialakítását, a baráti kapcsolatok ápolását, erősítését, megfelelő számú eszköz biztosításával igyekszünk elkerülni a konfliktushelyzeteket. A kialakuló konfliktusok megoldására mintákat adunk: többféle megoldási javaslat, dramatikus játékok, bábozás, beszélgetések, érzések megfogalmazása, a feldolgozás segítése.

Az intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében, és ennek a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel. Ha a

nevelési intézmény a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai módszerekkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól.

A kisgyermek minden erőszakos cselekvéssel kapcsolatosan „érzékeny”. Az erőszakos cselekmények látványa is egészségkárosodást okozhat számukra. Ezért szorgalmazzuk a szülőkkel való beszélgetések során az erőszakot sugárzó tömeghírközlések, filmek kivédését.

Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás

Odafigyeléssel, óvatossággal a balesetek és a velük járó fájdalom elkerülhető. Fontos, hogy a gyerekek megismerjék és betartsák a szabályt: „Magamra, társamra és a játékeszközökre vigyázok. Ha mégis baj történt, arról értesítem a felnőtteket.”

A balesetek megelőzésének módszere lehet: szerepjáték, mesélés, bábozás, könyv és képolvasás, társasjátékok, beszélgetés.

Az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi dolgozója a balesetek elkerülése érdekében a gyermekek által használt tárgyakat, eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeli, szükség esetén kezdeményezi javításukat, cseréjüket, használatból történő kivonásukat. Különösen az udvari, vagy játszótéri játékoknál, sétán, kiránduláson felhívja a gyermekek figyelmét a helyes eszközhasználatra, a viselkedés szabályaira. Az óvoda házirendjében vannak meghatározva azok az óvó, védő előírások, amelyeket a gyermekeknek az óvodában való tartózkodás során meg kell tartaniuk. A szülők tájékoztatása a házirendben található biztonsági előírásokról is fontos. A gyermekbalesetek megelőzése érdekében, illetve bekövetkeztükor ellátandó feladatok az SZMSZ-ben kerültek rögzítésre. Elsősegély doboz az orvosi szobában található.

A gyermekek szükséglete szerint (szülők bevonásával) speciális szakemberek bevonásáról gondoskodik az óvoda orvosa, fogorvosa, védőnője, szakszolgálatok segítségével.

Az óvoda berendezése, eszközei csak a baleset megelőzés szempontjai alapján történt vizsgálat után kerülnek használatba, állapotuk folyamatosan ellenőrzésre kerül, ez az udvari eszközök esetében szakértői felülvizsgálattal egészül ki.

Anyanyelvi nevelés, fejlesztés az egészséges életmódra nevelés alkalmával

- A gyermeket szükségletei, kívánságai szóbeli kifejezésére készíti.
- Törekszik a tevékenységek pontos szóbeli megfogalmazására.

- Lehetőséget teremt a tevékenységekhez kapcsolódó spontán beszédhelyzetekben a különböző beszédformák gyakorlására, a különböző cselekvésekkel kapcsolatos fogalmak, összefüggések, műveletek megnevezésére.
- Törekszik arra, hogy a gyermek számára ő maga és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja is modell értékű legyen.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A gyermek az egészséges táplálkozás alapjait megismerte (folyadékfogyasztás fontossága, ismer egészséges és egészségtelen ételeket), kulturáltan étkezik.
- Ismeri saját testét.
- Figyel a tisztaságra, rendet rak maga után.
- A testápolási szokásokat ismeri, alkalmazza, betartja, megfelelő módon használja a tisztálkodási eszközöket (önállóan használja a vécét, önállóan és helyesen mos kezet, fogat).
- Szükség szerint, helyesen használja a zsebkendőt.
- Ismeri az orvos munkáját.
- Megfelelő sorrendben öltözködik, vetkőzik, ruháját helyre rakja.
- Kialakult benne a mozgásigény. Szívesen kezdeményez mozgásos játékokat, részt vesz a kezdeményezésekben.
- Természetes mozgáskészségei életkorának megfelelően fejlettek.
- Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését képes szándékosan irányítani.
- Az óvodapedagógus verbális utasításait követi.
- Konfliktusai megoldására ismer mások számára is elfogadható módszereket. A balesetmegelőzés szabályait ismeri, ha probléma adódik, jelzi azt a felnőtteknek.
- Közvetlen természeti környezetét, az abban előforduló növényeket, állatokat ismeri, gondozásuk módjáról vannak ismeretei.
- Védi, óvja környezetét.
- Tudja mit jelent a szelektív hulladékgyűjtés, képes az alapvető hulladékok szétválogatására.

- A balesetmegelőzés érdekében kialakított szabályokat ismeri (csoportszoba, udvar, séta során, játszótéren), törekszik ezek betartására.

2.2.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Az érzélem a személyiség szubjektív állapotát és a környezethez, az őt körülvevő valósághoz való viszonyát fejezi ki, alapvetően közvetlen átélés formájában.

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága, a magatartás érzelmi vezéreltsége.

Ezért tartjuk fontosnak nevelőmunkánkban, hogy érzelmi biztonságban, otthonos, derűs, kiegyensúlyozott napi, heti, havi, évi ritmusban, szeretetteljes nevelésben és környezetben, változatosan, választhatóan tevékenykedhessen a gyermek.

„*Boldog óvoda*” - program keretében szervezünk olyan programokat a gyermekeknek, és olyan módszereket alkalmazunk, amelyek által elősegíthetjük, hogy könnyebben nézzenek szembe a kihívásokkal, képesek legyenek megbirkózni a problémákkal. Optimista, magabiztos és kitartó óvodásokat nevelünk, akik megoldandó feladatként kezelik a mindennapi kihívásokat, észreveszik az élet szépségeit, az örömteli pillanatokat és boldog, határozott, pozitív énképpel rendelkező emberré válnak.

Szokásrendünk, nevelési hatásaink elősegítik, hogy a gyermekek egyéni fejlettségüknek megfelelően képesek legyenek a környezetükhöz való legoptimálisabb alkalmazkodásra.

Mindezek érdekében törekszünk arra, hogy a gyermeket - a befogadás folyamatában - már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érhék: előzetes családlátogatás alkalmával megismert óvó nénik fogadják. A jó családi bánásmódhoz hasonló nevelői légkör vegye körül a gyermeket, ahol mind az óvodapedagógussal, mind a dajkával, valamint társaival való kapcsolatát az elfogadás jellemzi, és védelmet, biztonságot nyújt számára. A beszoktatás időszaka a családdal való együtt tervezés első pillére.

A befogadás folyamatában az óvodapedagógus - gyermek, dajka – gyermek, gyermek – gyermek között olyan pozitív magatartás, viselkedési minta alakuljon ki, mely elfogadja a különbözőségeket és megértő, egymást elfogadó érzelmi kapcsolatra épül.

Segítjük a gyermek önkifejezési törekvéseit, hajlamainak, érdeklődésének és képességeinek szabad kifejezése által.

Fontos számunkra a gyermek erkölcsi értékrendjének, szokás és normarendszerének megalapozása. Ennek érdekében fejlesztjük erre vonatkozó kompetenciáit: erkölcsi tulajdonságait, szociális készségeit és képességeit, attitűdjeit.

A szülőföldhöz való kötődését szűkebb és tágabb környezetének megismerése által alapozzuk meg. A gyermek nyitottságára építve hozzásegítjük a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését és társadalmi integrálódását.

A gyermeki magatartás alakításában jelentős szerepet tulajdonítunk annak, hogy az óvodapedagógusok és az óvoda valamennyi dolgozójának gyermekekkel való kapcsolata, viselkedése modellértékű legyen az óvodánkba járó gyermekek számára.

Segítjük a sajátos törődést igénylő gyermekek – nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, értelmi sérült, halmozottan hátrányos helyzetű, elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek érzelmi nevelését, szocializációs képességeik fejlődését: szükség esetén megfelelő szakember segítségével, biztosításával.

Fontosnak tartjuk a családok szokásainak, normarendszerének megismerését, különböző gondolkodásmódok elfogadását.

A gyermekek többsége 3 éves korára tudja magáról, hogy milyen nemű, kialakul a nemi identitása, és ennek megfelelően próbál viselkedni. Megváltozott világunkban a nemek közötti szerepek egyre inkább összemosódnak, határai tágulnak.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógusok a Boldog Óvoda – programhoz kapcsolódó módszereket sajátítanak el. Megismerkednek a pozitív pszichológia módszerével, azokat alkalmazva járulnak hozzá a gyermekek boldogság szintjének növekedéséhez.

- Az általuk szervezett tevékenységek során megváltoztatja a negatív gondolkodást, optimista hozzáállást alakít ki a gyermekek körében.
- Csoportjában olyan otthonos életkörülményeket, barátságos légkört alakít ki, ahol érvényesülhetnek a kedvező érzelmi hatások, s ahol az érzelmi biztonság eljuttatja a gyermekeket ahhoz a tapasztalathoz, hogy együtt lenni, együtt tevékenykedni jó.
- Személyes mintaadásával erősíti a pozitív gyermeki megnyilvánulásokat, mint például: szeretet, elfogadás, figyelmesség, érdeklődés, aktivitás, bizalom, tisztelet, elismerés, kíváncsiság.
- Gondot fordít az óvodapedagógus a beszoktatás, befogadás folyamatára olyan módon, hogy minden egyes gyermek igényeit, testi-lelki szükségleteit differenciált módon veszi figyelembe.
- Segíti az új gyermek beilleszkedését az óvoda, csoport életébe a következő módon: erősíti biztonságérzetét az őt körülvevő személyek - óvónők, dajka, óvodástársak - elfogadásában, az óvodai élet szokásrendszerének megismerésében, elfogadásában.
- Megszervezi a gyermekcsoport közös életét, kialakítja a gyermekcsoport életébe illeszkedő, a gyermekhez alkalmazkodó szokás- és szabályrendszereket: együttműködés, önállóság, önfegyelem, kitartás, akarat, feladat és szabálytudat, a közös értékek óvása, védelme.
- Az óvodapedagógus megteremti a lehetőséget arra, hogy gyermek gyakorolhassa a társaihoz való helyes viszonyulást, melyből megerősítést kap saját viselkedésére vonatkozóan.
- Személyes példaadásával, helyzetteremtésével fejleszti a gyermek erkölcsi tulajdonságait, megalapozva erkölcsi értékrendét: segítőkészség, együttérzés, önzetlenség, figyelmesség.
- Lehetőséget teremt a gyermek természetes társas szükségleteinek kielégítésére.
- Példamutatással neveli a gyermeket toleranciára, a különbözőségek elfogadására, hogy a gyerek elfogadja egy - egy társa többiekétől eltérő tulajdonságait, beszédét, szokatlan kívánságait, különleges állapotát. Elősegíti a segítségnyújtás gyakorlását.

- Szorgalmazza a tapintatos viselkedést, a türelmes magatartást. Minden gyermeknek megelégsz a bizalmat, használja, mint „önmagát beteljesítő jóslatot”.
- Folyamatos visszajelzést kér a speciális ismereteket, sajátos törődést igénylő gyermekekkel foglalkozó szakemberektől: gyógypedagógustól, logopédustól, fejlesztőpedagógustól, pszichológustól.
- Szorgalmazza, hogy a konfliktusokat a gyermek maga oldja meg, ha mégis segítségét kéri, törekszik a nyertes - vesztes nélküli megoldásokra! Sok megoldási lehetőséget kínál.
- Támogatja az óvodapedagógus, az együttes tapasztalatok, élmények, tevékenységek során kialakuló baráti kapcsolatokat, a mikro csoportok együttműködését.
- Biztosítja a gyermek óvodai életterének olyan módon való elrendezését, mely magában foglalja a szabad mozgást, a sokféle tevékenységi lehetőséget, ugyanakkor lehetőséget ad az elvonulásra, „kuckójátékra” is.
- Változatos élményeken és tapasztalatokon keresztül megteremti annak lehetőségét, hogy a gyermekek megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, annak hagyományait, erősíti a szülőföldhöz való tartozás érzését.

2.2.3. Anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Anyanyelvi fejlesztés és nevelés

Óvodai nevelőtevékenységünk egészében kiemelt jelentőségű az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása. Az anyanyelv használata áthatja az óvoda egész napi életét. Szerves része egész oktató-nevelő munkánknak, beépül az óvodai élet mindennapjaiba. Fontosnak tartjuk a szociális kapcsolatok kiépítésénél, a gyermekek közötti kommunikáció fejlesztésénél.

Mivel a beszéd igen szorosan kapcsolódik a kommunikációhoz, tágabb értelemben a szocializációhoz, a gondolkodáshoz, valamint az önkifejezés fontos eszköze, ezért feladatunk a szókincs bővítése, szófaji gazdagság megalapozása a sajátos nyelvi formák elsajátítása, az összefüggő beszédre, mesélésre ösztönzése.

Az anyanyelvi nevelésünk ismeretére, megbecsülésére, szeretetére kívánjuk nevelni gyermekeinket, nevelőtevékenységünk egészében.

Az anyanyelvét éppen elsajátító gyermeknek a családja után, a legjelentősebb mintát óvodapedagógusaink, dajkák, az óvodában dolgozó felnőttek. Ezért megnyilatkozásaink, viselkedésünk, bánásmódunk modell értékűek, beszédünk helyes beszédmintául szolgál. A helyes és szép beszéd mélyíti a gyermek érzelmeit, fejleszti esztétikai érzékét, előkészíti őt az irodalmi élmények befogadására.

Segítjük a sajátos nevelést igénylő gyermek – beszéd fogyatékos, megkésett beszédfejlődésű - hátrányos helyzetű, elhanyagolt gyermek fejlődését, szükség esetén megfelelő szakember biztosításával.

A más kultúrából érkező, nem magyar anyanyelvű gyermeket segíteni kívánjuk a magyar nyelv elsajátításában, a kommunikációban.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Megfigyeli, felméri az óvodába kerülő gyermek beszédállapotát, beszéd és kommunikációs készségét, mivel az anyanyelvi nevelés terén fontos a minél korábbi preventív fejlesztés, a hátrányos helyzet felszámolása iskolás korra.
- Bármilyen fejlődési zavar, akadályoztatás esetén szakember (orvos, logopédus, fejlesztőpedagógus) beavatkozását javasolja.
- Óvodába érkezéskor, szabadidőben, naponta minél többször egyéni beszélgetős kapcsolatot teremt, érdeklődéssel hallgatja a gyerek otthoni élményeit, közléseit, aktuális érzelmeit.
- Élményszerű beszéddel próbálja növelni a gyermek beszédkedvét, párbeszédre ösztönöz, a gyermek mondanivalója iránt érdeklődést mutat, - ezzel beszédre ösztönöz. Figyelemmel kíséri metakommunikációját, egyszerű jelbeszédét, számára fontos szavak összekapcsolását. (beszélő környezet).
- Megteremti a napi tevékenységek megszervezésekor szóbeli megnyilvánulásra ösztönző, oldott légkört, melyben lehetőség nyílik a tapasztalatok, érzelmek, gondolatok szóbeli kifejező készségének fejlesztésére.
- A napirendi tevékenységek megvalósításakor csak a szükséges mértékig alkalmaz egész csoportnak szóló utasítást, többnyire egyéni és kisebb

csoportos beszélgetéseket szervez. Keresi, kihasználja az egyéni és kisebb csoportos beszélgetések alkalmait.

- A gondozási tevékenységek során értő odafigyeléssel támogatja a gyermek testi szükségletei megfogalmazásában, gesztusaival, mimikájával kifejezi mindezt.
- Tudatosítja a gyermekben, hogy ugyanarra a kérdésre többféle válasz is adható, és közülük több is igaz lehet, ezzel ösztönzi őket a változatos nyelvi fordulatok, kifejezések használatára.
- A mindennapos mesélés, verselés, mondókázás, dalos-játékok, hagyományápoló tevékenységek gyakorlása során folyamatosan anyanyelvi élményhez juttatja a gyermeket, gyarapítja szókincsét.
- A mozgás-testnevelés, mozgásos játékok során, utánozó mozgásokat megfogalmazza, közlései szemléletesek, sok hasonlatot tartalmaznak.
- Dramatikus játékot szervez, mely jó lehetőséget teremt a kommunikációs (verbális, nem verbális) jelzések felismerésére, használatának gyakorlására, a kontaktusteremtés, a kommunikációs képesség, önkifejezés eszközeinek fejlesztésére.
- Heti egy-két alkalommal néhány perces mozgásra, cselekvésre épülő anyanyelvi fejlesztő játékokat szervez. (A beszédszervek ügyesítése, a magyar beszédhangok sajátosságainak kiemelése; a hallás és beszédhallás fejlesztése; auditív ritmus fejlesztése; auditív emlékezet fejlesztése.)
- Javítgatások elkerülésével, mintaadással valósítja meg a szabályközvetítést. Személyes példaadásával a folyamatos, összefüggő, tiszta beszéd, nyelvi kifejezőkészség kialakítását segíti.
- A gyermek anyanyelvi nevelésének fejlesztése során figyelembe veszi a beszédét meghatározó otthoni környezetet, a gyermek egyéni képességeit.
- A más kultúrából érkező, nem magyar anyanyelvű gyermeket segíti a magyar nyelv megértésében, elsajátításában, a különböző kommunikációs eszközök segítségével. Lehetővé teszi, hogy a gyermek megismerje anyanyelvét, kultúráját, mellyel hozzájárul az elfogadás, tolerancia, a különbözőség elfogadásához.

- Az anyanyelv elsajátítása során kiemelten kezeli a gyermek beszédészlelését, beszédértés, szóbeli emlékezet fejlesztését.
- Jól működő kapcsolatot tart fenn az óvoda logopédus szakemberével a megelőzés és korrekció területén. A szülőket konkrét tanácsokkal, könyv- és programajánlatokkal segíti.
- Szükség esetén kapcsolatot tart egyéb szakemberekkel – gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, utazópedagógus, pszichológus.

Értelmi fejlesztés és nevelés

A nevelési folyamat azon része, amely a művelődési anyag rendszeres feldolgozása során az értelmi erők fejlesztésére és a világnézet kialakulására szolgál.

Óvodánkban a gyermek egyéni sajátosságaira, tapasztalataira építve olyan változatos tevékenységeket kívánunk biztosítani, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő világról. Lehetővé válik a természeti, az épített, a társas társadalmi környezet fenntarthatósága érdekében szükséges ismeretek, magatartásminták, értékek és életviteli szokások elsajátítása.

Ebben az életkorban az igazi ismeret az, amit a gyermek önmaga szerez meg. Arra törekszünk, hogy az ismeretanyagot is tartalmazó tevékenységrendszer a gyermek érdeklődésére, cselekvésére, előzetes tudására, tapasztalataira épüljön.

Óvodánk biztonságos érzelem- és ingergazdag környezete biztosítja a gyermeki érdeklődés, játékkedv, mozgásigény utánpótlási vágy kielégítését. Az óvodai élet tevékenységei a játék, munka, a külső világ tevékeny megismerése, mese-vers, ének-zene, dalos-játék, vizuális tevékenységek, a mozgás során bővítjük ismereteit, tapasztalatait, alakítjuk készségeit, jártasságait.

Az értelmi fejlesztés, képességfejlesztés során végiggondoljuk az egyes gyerek fejlődését, családi háttérét és ehhez igazítjuk módszereinket, az eszközt, a szervezési formát.

A sajátos nevelési igényű, egyéni bánásmódot igénylő, gyermekek fejlesztésében szakember segítségét kérjük.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Csoportjában olyan változatos, érdekes élményeket, tevékenységeket szervez, sokoldalú tapasztalati lehetőséget biztosít, mellyel ébren tartja a

gyermekben a vágyat a környező világ megismerése, a tanulás örömének átélésére.

- Megteremti a gyakorlási lehetőségeket a gyermekek számára az egyéni képességeik kibontakoztatásához szükséges tevékenységek, élethelyzetek során – játékban, munkában, tanulásban, a különböző tevékenységekben.
- Minden gyermek képességét önmagához – saját lehetőségeihez – viszonyítva fejleszti, a gyermek meglévő tapasztalataira, ismereteire alapoz.
- Rendszerezi, bővíti a gyermek spontán szerzett tapasztalatit, ismereteit, oly módon, hogy ezeken keresztül fejlődjenek megismerő képességei (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, problémamegoldó – és alkotó gondolkodás, fogalmi gondolkodás).
- Megadja a gyermek számára a véleményalkotás lehetőségét, a különböző élethelyzetekben társas kapcsolatait, környezetét befolyásoló választási lehetőségeket teremt, melyben a gyermek döntésképesége fejlődik.
- Folyamatosan nyomon követi a gyermek meglévő képességeit, a fejlesztést ehhez igazítja.
- Megteremti azokat az optimális lehetőségeket és feltételeket, amelyek a különböző sajátosságokkal rendelkező gyermek fejlődését biztosítják.
- Folyamatos kapcsolatot tart a sajátos nevelési igényű, egyéni bánásmódot igénylő gyermekekkel foglalkozó szakemberekkel (gyógypedagógus, logopédus, fejlesztőpedagógus, pszichológus).

2.3. Az óvodai élet megszervezésének elvei a Vadvirág Óvodában

2.3.1. Napirend

Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a gyermekekkel történő foglalkozásokat óvodapedagógus irányítja; ugyanakkor, ha reggel 8.00 óra előtt vagy a délutáni időszakban nem fejlesztő, iskola- előkészítő vagy más, kifejezetten nevelési jellegű foglalkozást szervez, ezen időszakokban a gyermekek felügyeletét a nevelő oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott pedagógiai asszisztens, vagy dajka munkatársak is elláthatják.

Gyermek felügyelete: a gyermek testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről való gondoskodás, az óvodába történő belépéstől az óvoda jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a pedagógiai program részeként kötelező, az intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

Óvodai életünk megszervezésekor legfontosabb szempont számunkra, hogy alkalmazkodjunk az óvodáskorú gyermek igényeihez, szükségleteihez. Ezért figyelünk az óvodai élet ritmusának kialakítására, a folyamatosságra, amely kiterjed az egésznapos nevelési folyamatra. (gyülekezés, tisztálkodás, tízórai, uzsonna, szabad játék, tevékenységekben megvalósuló tanulás).

A napirendben rendszeresen ismétlődő, ugyanabban az időben történő tevékenységek érzelmi biztonságot nyújtanak, beépülnek a gyermek személyiségébe, szokássá válnak.

A jó közérzetet megfelelő időkeretben a személyes odafigyelés, törődés, az egyéni igényeik figyelembevétele biztosítja. Segítő, támogató jelenlétünkkel biztosítjuk az önállóságra való törekvéseket. Velük, értük és nem helyettük cselekszünk.

Naponta sor kerül a lételemüket jelentő szervezett és spontán, gyermeki igényeket, ötletek felhasználó mozgásra, levegőzésre, sétára, kirándulásra.

Törekszünk arra, hogy a gyermek szabad játéktevékenysége hosszantartó, zavartalan legyen.

Rugalmas időkeretben, saját tempójához igazodva személyes tapasztalás útján gyakorolja a változatos tevékenységeket, kipróbálja képességeit.

Az óvodai csoportokban naponta ismétlődnek a közös együttlétek, melyeket az óvodapedagógusok változatos tartalommal töltenek meg (mese, beszélgetések, dramatikus játékok, születésnapok, ünneplése.) Az ilyen kötött formában zajló rövid együttléteket „kupaktanácsnak” nevezzük. A beszélgetések az aktualitásokról szólnak, pl.: a gyermekeket érdeklő témák, problémahelyzetek tisztázása, új szabályok meghozatala.

A gyermek napi életritmusához hozzátartozik a pihenés, melyhez napirendünkben a kellő időt és a megfelelő, nyugodt körülményeket biztosítjuk.

A gyermek napi tevékenységének szervezése során szem előtt tartjuk a folyamatosságot, a várakozási idő kiküszöbölését.

A tanulási tevékenységek megszervezésének a napirendben és heti rendben nincs előre meghatározott ideje. Az óvodapedagógus a gyermek számára differenciált, párhuzamosan végezhető tevékenységszervezéssel biztosítja fejlődését.

Napirend a Vadvirág Óvodában

6:00 - 7:00 Érkező gyerekek fogadása - szabad játék.

7:00 - 11:45 Az érkező gyermekek fogadása a csoportszobában, Tisztálkodás, folyamatos tízórai, Szabad játék, szabadon választott párhuzamosan végezhető differenciált tevékenységek, komplex tevékenységben megvalósuló tanulás.

Mindennapos mozgás biztosítása a délelőtti folyamán a csoportszobában az udvaron.

9:30 - 10:00 Délelőtti közös beszélgetés „kupaktanács” (Közös játékok, mese, vershallgatás, születésnap).

10:00 - 11:45 Levegőzés, udvari játék, séta, kirándulás.

11:45 - 12:50 Öltözködés, tisztálkodás, testápolási teendők, folyamatos készülődés az ebédhez, Ebéd, Tisztálkodás, folyamatos készülődés a délutáni pihenőre.

12:50 - 15:30 Délutáni pihenő (Altató dal, zene), Folyamatos ébredés, teremrendezés, testápolási teendők, tisztálkodás, uzsonna.

15:30 - 16:30 Szabad játék, szabadon választott tevékenység a csoportszobában, jó idő esetén, az udvaron.

16:30 - 17:00 Szabad játék az összevont csoportban, jó idő esetén, az udvaron.

2.3.2. Hetirend

Heti rendünk kialakításakor a közös helyiségek használatának rendje a csoportok egymással történő egyeztetése alapján történik. A működés zavartalanságának és az egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében a tornaterem, só szoba, kézműves szoba használatát egy év időtartamra előre meghatározzuk.

Ünnepeink, hagyományaink, rendezvényeink bensőséges hangulatát átgondolt szervezőmunkával, hozzájuk illő külsőségek megteremtésével valósítjuk meg.

A nyitott óvodai ünnepeinket, rendezvényeinket gyermekek, családok közös együttléte teszi családivá.

2.3.3. Ünnepek, hagyományok rendje

	Csoporton belül		Óvodai szinten	
	nyilvános	zárt	nyilvános	zárt
Takarítási világnap 09. 23.		X	X	
Az állatok világnapja 10. 04.		X		
Mikulás		X		X
Advent, Karácsony		X	X	X
Farsang		X		X
Március 15.		X		X
Víz világnapja 03. 22.		X		X
Húsvét		X		X
Föld napja 04.22.		X		X
Pünkösöd		X		X
Anyák napja		X		
Évzáró	X			
Búcsú az óvodától		X		X
Gyermeknap	X	X	X	
Születésnapok		X		
Kirándulások		X		

2.4. Óvodai nevelésünk tevékenységformái, az óvodapedagógusok feladatai

2.4.1. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Óvodánkban azt valljuk, hogy a valódi tudás az, amit a gyermek maga fejt meg, és cselekvésein keresztül sajátít el. Ennek érdekében fontosnak tartjuk, hogy a gyermek minél több tapasztalathoz jusson, átélhessen élményeket és kielégíthesse természetes kíváncsiságát.

Ezért az óvodai tanulás útja nem lehet más, mint a játékba integrált önkéntes és cselekvéses tanulás, melyben a gyermek képességeinek fejlesztése egyénre szabottan, differenciáltan, az egyes gyermekhez igazított módszerekkel, eszközökkel, az egyes gyermek igényeinek, fejlődési ütemének figyelembe vételével történik. Ez egyrészt spontán módon, szabad játékban, illetve tervszerűen előkészített és felajánlott, játékban való tanulással. Mindkettő ugyanazon tevékenységrendszerben folyik, különbséget az óvodapedagógus és a gyermekek részvételét illetően teszünk.

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt.

Az örömteli cselekvés közben a felnőttek és a gyermekek egymás modelljeivé válnak.

A tevékenységekben megvalósuló tanulási folyamat alapritmusát a négy őselem: a **Levegő, Tűz, Víz, Föld** váltakozása adja, mely magában foglalja az évszakok, ünnepek, hagyományok és hétköznapiak váltakozásait is

Az óvodapedagógus által szervezett tevékenységek formái:

- Választható tevékenységek – egyéni vagy mikrocsoportos tevékenységet jelent, amelyben a gyermek öntevékenyen vesz részt, az óvodapedagógus azonban tudatosan tervez.
- Kötétt tevékenységek – testnevelés, mese, kirándulás, bábszínház stb., azok a tevékenységek, programok, amelyeken minden gyermek részt vesz, valamint a tankötelesekorú gyermekek számára szervezett fejlesztő pedagógiai tevékenységek, melyek az iskola-előkészítést szolgálják.
- Az óvodapedagógus által tervezett témakörök feldolgozása a különböző műveltségterületeken szervezett tevékenységekben komplex módon valósul meg, melyben lehetőség nyílik a gyermekek számára a téma sokirányú megközelítésére, a sokoldalú képesség fejlesztés megvalósítására. A témák feldolgozását újszerű módszerek pl.: a projektmódszer továbbképzéseken való megismerésével, bevezetésével is színesíteni kívánjuk.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógus hozzásegíti a gyermeket ahhoz, hogy ismereteit tapasztalati úton szerezhesse meg.
- Az ismeretanyagot is tartalmazó tevékenységet minden esetben a gyermek érdeklődésére és cselekvésére, előzetes tudására, tapasztalataira építi.
- Megteremti azokat a játékos helyzeteket és tanulási alkalmakat, melyben a gyermek képességeinek fejlesztése differenciáltan, egyénre szabottan, gyermekhez igazított módszerrel, eszközzel, történik oly módon, hogy általa kielégíti a gyermek megismerési vágyát, kíváncsiságát, sokoldalú érdeklődését.
- Lehetőségeket kínál a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerheti a kutatás, a felfedezés örömét, és meg tapasztalhatja saját teljesítő képességét.
- Megismerteti a gyermekeket a kooperatív tanulással.
- Személyre szabott, pozitív értékelésével közvetett módon segíti a gyermek iskolai beilleszkedését.

2.4.2. Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így óvodai nevelésünk leghatékonyabb eszköze.

Az óvodába kerülő kisgyermek első játszótársa a felnőtt, mi óvodapedagógusok, akik először utánozható mintát adunk, a szabad játékfolyamat kialakulása után bevonható társak maradunk, majd a játékfolyamat elakadása esetén pedig segítőtővé, kezdeményezővé válunk. A szabad képzettársításokat követő szabad játékfolyamat a kisgyermek elemi, pszichikus szükséglete.

Óvodánkban, nevelőmunkánk során törekszünk arra, hogy ez a szükséglet mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és zavartalanul kielégüljön. Szeretnénk, ha a gyermekben megmaradna a játék öröme, az önálló alkotás, a felfedezés, a változás izgalma, lendítő ereje.

A játékban természetes beszédre és társaikkal való kommunikációra ösztönözzük a gyermekeket. A szabálykövetítést beszélő környezet kialakításával tesszük könnyebbé számukra. Az elmélyült jó játék kihat a gyermek testi, értelmi

erőinek, erkölcsi, esztétikai érzelmeinek fejlődésére, ezért fontosnak tartjuk, hogy ennek feltételeit az óvodában eltöltött idő alatt a gyermek számára biztosítsuk.

A játékban megoldási módokat kaphat bizonyos viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újra élheti kellemes élményeit, melyhez óvodánk igyekszik olyan bizalommal teli, felszabadult légkört teremteni, melyben ez lehetségessé válik. A legtöbb ismeretet a játékon keresztül tudjuk a kisgyermek felé közvetíteni, elmélyíteni. Ennek érdekében óvodánk óvodapedagógusai számos élményszerzési lehetőséget biztosítanak.

Óvodánk valamennyi csoportjában törekszünk az optimális feltételek biztosítására, ezzel elősegítve a gyermeki kreativitás fejlődését, erősödését.

Játékformák:

- gyakorló játékok,
- szimbolikus szerepjátékok,
- konstruáló játékok,
- szabályjátékok.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Tudatosan van jelen a játék folyamatában, mellyel biztosítja az élményt adó tevékenység: kreativitást fejlesztő és erősítő indirekt irányítás felelősségét.
- Biztosítja a szabad játék elsődlegességét az óvodai nevelésben.
- Kommunikációja mintaértékű.
- A szülők, család mellett utánozható mintát nyújt a játéktevékenységre, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé válik, ha a játékfolyamat elakad. Jelenlétével lehetővé teszi a gyerekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.
- Olyan játékhelyzeteket teremt, szituációk, élethelyzetek lehetőségét, melyben érvényesülhet a természetes beszéd, melyben a gyermekek szívesen kommunikálnak, kérdeznek, és kérdéseikre választ is kapnak (anyanyelvi nevelés terén).
- Kérdéseivel inspirálja a gyereket a játékelképzelések megbeszélésére, reflektív (visszaható) szemlélettel segíti azok kibontakozását.

- Tudatosan elfogadó, támogató jelenlétével elősegíti a gyermek önálló véleményalkotását. A kérések, kérdések dekódolásával előremozdítja a döntési helyzetek megoldásának képességét a kortárs kapcsolataiban és a játék alakításában egyaránt.
- Modellként szolgál a gyermek ötleteinek elfogadásában, segíti, támogatja, pozitív visszajelzéseivel előrelendíti a gyermek játékát.
- Gondoskodik a különféle játékformákhoz szükséges eszközökről, valamint úgy helyezi el a csoportszobában, hogy az a gyermekek számára mindig hozzáférhető ugyanakkor biztonságos legyen.
- Biztosítja a tevékenységek tudatos megtervezésével és megszervezésével, hogy a napirendben a szabad játékra elegendő idő álljon a gyermek rendelkezésére.
- Megszervezi azokat az élményszerzési lehetőségeket, amelyek a játékra hatással vannak: kirándulások, séták, bábelőadások, mesék. Biztosítja a feltételeket feldolgozásukhoz, újraalkotásukhoz.
- Olyan magatartás és viselkedésformákat formál meg, amelyekkel a játéktevékenység minőségét, légkörét biztosítja: azonosuláshoz alkalmas modell, bevonható játszótárs, segítőkész-, óvó-, védő-magatartás, problémafelvető, érdeklődő, tudatosan jelenlevő, szemlélő, tanácsadó, segítségnyújtó.
- Biztosítja a szimbolikus- és szerepjátékhoz megfelelő feltételeket: a belső terek tagolásával, azok változtathatóságával, rugalmas átalakíthatóságával, átjárhatóságával.
- Segítséget nyújt a játékhoz szükséges eszközök elkészítésében.

2.4.3. Munka jellegű tevékenységek

A munka a tapasztalatszerzés, az együttműködés képességének, a céltudatosságnak, az önállóságnak és az önfegyelemnek az alakítója, ugyanakkor, fejleszti a gyermek mozgás és kontaktusteremtő készségét, számtalan ismeretet közvetít és szocializál.

A személyiségfejlesztés fontos eszköze, a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató. Azzal egybeeső munka és munka jellegű

játékos tevékenység: önkiszolgálás, segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás, stb.

A gyermek, munka jellegű tevékenysége a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája. Azon túl, hogy fejleszti erkölcsi tulajdonságait, a szokás és normarendszer megalapozásában is fontos szerepet játszik. Az óvodai munka a szervezett tanulás előfutára, amelyben a teljesítmény szerepe meghatározó.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Megteremti a belső és külső környezetben végzendő munkák feltételeit: megfelelő munkaeszközöket biztosít, azokat rendben tartja, hozzáférhető helyet biztosít a munkaeszközöknek, ahonnan a gyermek el tudja venni, és helyre is tudja rakni. Ügyel a biztonságos munkavégzés szabályainak betartására, az eszközök biztonságos használatára, egészségügyi szempontok figyelembe vételével.
- Nyugodt, békés légkört teremt. Lehetőséget teremt arra, hogy a gyermekek önállóan tevékenykedjenek, de bármikor lehetőségük legyen egymástól, vagy a felnőttől segítséget kérni.
- Fokozatosan vezeti be az egyes munkafajtákat, növeli a munka mennyiségét, figyelembe véve az életkori és egyéni sajátosságokat.
- Megfelelő időt biztosít a munka elvégzésére, lehetőleg kiküszöbölve a gyerekek egymásra várakozását.
- Figyelembe veszi a gyermek meglévő tapasztalatait, élményeit, ismereteit, és lehetőséget nyújt ezek különböző formában való gyakorlására.
- Törekszik arra, hogy a gyermek a mindennapi munkálkodása során egyre inkább megismerkedjen környezetével, egyre pontosabb információkat szerezzen az őt körülvevő tárgyi világról. Arra ösztönzi őt, hogy tanulja meg a munkaeszközök célszerű használatát, munkavégzés közben tanuljon meg eligazodni szűkebb és tágabb környezete térbeli viszonyai között.

- Munkavégzés közben magyarázatával, kérdéseivel ösztönzi a gyermek önálló véleményalkotását, segíti döntési képességeinek fejlődését. Figyelembe veszi a gyermek ötleteit, javaslatait.
- Lehetőséget teremt a tevékenységekhez kapcsolódó spontán beszédhelyzetekben különböző beszédformák (udvarias megszólítás, cselekvésre szólítás, utánpótlásra készítés, kérdés, buzdítás, dicséret verbális kifejezései) gyakorlására, munkavégzéssel kapcsolatos fogalmak, ok-okozati összefüggések, műveletek megnevezésére, mondatba foglalására.
- Buzdítással, magyarázattal, dicséréssel, személyes példamutatással formálja a munkavégzéshez szükséges attitűdöket.
- Lehetővé teszi a sajátos nevelési igényű gyermeknek a munkajellegű tevékenységekben való részvételt, amiben a gyógypedagógiai asszisztens egyénre szabott segítséget nyújt (pl. lassabb tempó, többszöri magyarázat, gyakorlás stb.).
- A gyermekek egyéni fejlettségétől függően, konkrétan, reálisan értékeli a gyermek munkáját, kifejezi örömét, elégedettségét az elvégzett tevékenységgel kapcsolatban.
- Ráirányítja a szülők figyelmét arra, hogy tartsák tiszteletben gyermekük munkáját, hogy beszélgessenek vele saját munkájukról is.

INTEGRÁLÓ TERÜLET:

2.4.4. A külső világ tevékeny megismerése – matematikai tartalmú tapasztalatszerzés

Az óvodai élet tevékenységformái közül a külső világ tevékeny megismerését tartjuk olyan alappillért, integráló területnek, melyhez a további tevékenységformák integrált területként kapcsolódnak.

Területei:

- ✓ természeti környezet
- ✓ emberi környezet
- ✓ tárgyi környezet
- ✓ hagyomány
- ✓ természet- és környezetvédelem

A gyermek, a valóság felfedezése során nap, mint nap színes élményeket szerezhethet az őt körülvevő világról, szűkebb és tágabb természeti, emberi és tárgyi környezetről, a természet csodáiról, a számok, mennyiségek birodalmáról. A felfedezés során kialakul pozitív viszonya a természethez, emberi alkotáshoz. Tapasztalatai segítik környezettudatos tevékenységét, közvetlen módon találkozik a természet és környezetvédelemmel.

Lehetősége nyílik megismerni szülőföldjét, a hazai tájat, az ott élő embereket.

Hagyományaink a naptári évhez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, különböző ünnepekhez kötődnek, mely által a gyermek megismeri a helyi hagyományokat, a néphagyományokat, a családi szokásokat, a közösséghez való tartozás élményét, megismerkedik a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeivel, megtanulja mindezek szeretetét és védelmét.

Környezetének felfedezése során olyan tapasztalatokat szerez, mely az életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükséges.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Támogatja, ápolja, szorgalmazza a gyermeknek a világ megismerésére való törekvését olyan módon, hogy abban életkorának, egyéni képességeinek megfelelően biztonságosan eligazodjon.
- Elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket biztosít mind a spontán, mind pedig a szervezett tapasztalat és ismeretszerzésre a környezet tevékeny megismerésének folyamatában.
- Megteremti a lehetőséget alkalmi és folyamatos megfigyelésekre, közvetlen tapasztalatszerzésre, olyan problémahelyzetekre, amelyek megoldásához a gyermekek közötti együttműködésre is szükség van.
- Múzeumlátogatások, kirándulások, közös családi rendezvények, ünnepélyek szervezésével, tárgyak gyűjtésével, hagyomány, néphagyomány ápolásával tapasztalatszerzési lehetőséget teremt a gyermek számára a hazai táj, az emberek szokásainak, tárgyi kultúrájának megismerésére, példát nyújt ezek tiszteletére, szeretetére, védelmére.
- Támogatja, segíti a más kultúrából érkező gyermek családi szokásainak, kultúrájának megismerését.

- Spontán helyzeteket felhasználásával, valamint problémahelyzetek teremtésével lehetőséget biztosít matematikai tapasztalatszerzésekre, bővíti a tevékenységekben alkalmazható matematikai lehetőségeket.
- A tevékenység során figyelemmel kíséri a gyermek fejlődését, egyénre szabott, differenciált, a gyermekhez igazított módszereket, eszközöket alkalmaz.
- Biztosítja a megfigyelésekhez, közvetlen tapasztalatszerzésekhez szükséges tárgyi eszközök gyermek számára is hozzáférhető és biztonságos elhelyezését.
- Beszélő környezet kialakításával segíti a gyermek felé történő szabályközvetítést.
- Tudatosítja a szülőben gyermeke környezet iránti érdeklődésének fontosságát. Ennek érdekében tájékoztatja őket az éppen feldolgozásra szánt témakörökről, tevékenységekről, bevonja őket a gyűjtőmunkába.
- Segíti a gyermek önálló véleményalkotását, megalapozza döntési képességét. Lehetőséget biztosít a cselekvéses tanulásból adódó tapasztalatok közös összegzésére, irányított és spontán megfigyelésekből adódó vélemények cseréjére.
- A gyermek cselekvési szükségletének, szokásainak, értékrendjének, döntési képességének fejlesztésével megalapozza a környezettudatos magatartást.
- A környezettudatos magatartás megerősítését érzelmi, motivációs hatásokkal, komplex tevékenységi rendszerrel valósítja meg.
- Épít a gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire, ismereteire.
- Biztosítja a gyermek számára, megszerzett tapasztalatainak rendszerezését, bővítését, valamint ezek különböző tevékenységekben és élethelyzetekben történő gyakorlását.

INTEGRÁLT TERÜLETEK:

2.4.5. Verselés, mesélés

Az irodalmi érdeklődés megalapozása, az irodalomba való beavatás, olvasóvá nevelés elindítása a mondókákkal, versekkel, mesével történik. A mindennapos mesélésnek verselésnek nagy szerepe van az anyanyelvi nevelésben, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósításában. Megjelenik egyéb tevékenységeinkben.

Irodalmi élmények nyújtásával, az irodalmi érdeklődést kívánjuk felkelteni. Fontos számunkra, hogy a gyermekeink az irodalmi nevelése keresztül esztétikai élményekre fogékony olvasóvá váljanak, műveltségüket megalapozzuk.

A mese segíti a gyermek erkölcsi fejlődését, a világban való eligazodását. A mesei motívumok, fordulatok a gyermek pszichés fejlődésével, jellegzetes gondolati, indulati, szemléleti vonásaival összhangban vannak. Fejlődik képzelete, fantáziája, és az erkölcsi fejlődésre is kihat.

A mesélés, verselés, mondókázás mindennaposságával az esztétikai, irodalmi fogékonyság megalapozása, anyanyelvünk, szülőföldünk szeretetére nevelés valósul meg.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Anyanyelvünk, szülőföldünk ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevel. Felfedeztetni anyanyelvünk gazdagságát és differenciáltan fejleszti a kommunikáció különböző formáit.
- Naponta többször kezdeményez élőszavas mesét, verset a gyerekek érdeklődésének megfelelően. Az életkori és egyéni sajátosságokat figyelembe veszi, egyéni bánásmódot és differenciált fejlesztést alkalmaz. A gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire, ismereteire épít.
- Szokássá alakítja a mesélést játékban, szabadidőben, alvás előtt.
- Az irodalmi élmény együtteséből fakadó beszédfejlesztő módszerek változatos alkalmazására törekszik (mesereprodukció, drámajáték és dramatizálás, bábjáték, elbeszélés, képolvasás, anyanyelvi játékok).
- Megfelelő anyagválasztással, kifejező előadásmóddal, az irodalom nyelvi stilisztikai eszközeinek kihasználásával a gyermeki beszéd-kommunikáció fejlődését, fejlesztését valósítja meg.

- Változatos módszerek alkalmazásával segíti a gyermeki önkifejezés fejlődését, a saját vers és mesealkotás megalapozását. (mesealakok, szituációk megjelenítése dramatizálással, bábozással, ismert mese befejezése, mozgásos átváltozás, utánzás, mimetizálás, felnőtt által megkezdett mese befejezése, mese kiegészítés, átalakítás, fantázia játékok, gyermek meséje egy-egy ismert mesehősről, mese szerkesztése megadott címről, ismert mese feldolgozása kérdések alapján, képolvasás, közös vagy egyéni beszélgetés, mesemondás különböző eszközökhöz kapcsolódva ismert mese követésével).
- Elősegíti a gyermeki vers és mesealkotás ábrázolással való kombinálásának fejlődését az önkifejező képesség gazdagítása érdekében. (mesebefejezés rajzzal, tematikus ábrázolás ismert meséről, saját mesekönyv, meseillusztráció készítés kedvenc meséhez).
- A gyereket olyan élményhez juttatja, mely örömet okoz neki, közlési vágyat ébreszt benne.
- A Népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, klasszikus és kortárs irodalmi műveket alkalmaz. Megvalósítja a multi és interkulturális nevelést, úgy, hogy figyelembe veszi a csoportösszetételt, a mese, vers anyag megválasztását. Lehetővé teszi, hogy a gyerekek a más kultúrából érkező gyermek származási helyének meséivel ismerkedjenek.
- Az irodalmi nevelés, fejlesztés során figyelembe veszi, hogy a gyermek otthonról milyen kultúrát hoz.
- Megragadja azokat a lehetőségeket, amikor a gyermek mesélhet, verselhet.
- A bábozás, dramatizálás eszközeit, képeskönyvet, mesekönyvet a nap folyamán hozzáférhetővé teszi a gyermek számára.
- Biztosítja a mesemondáshoz szükséges belső atmoszféra megteremtését.
- Kezdeményezi, hogy otthon a családban is rendszeres legyen a közös mesélés, verselés.

2.4.5. Ének, zene, népi játék, tánc

A zene olyan emberformáló erő, mely kihat az egész személyiségre. Fogékonnyá teszi a gyereket a szép befogadására, formálja ízlését, emberi magatartását. A játékos mozgásismétlések, a ritmussal, játékos csengésű szavakkal, tetszetős dallamfordulatokkal, táncsal való játék örömmel, jó érzéssel tölti el.

A zene érzelmeket, hangulatokat tolmácsol, megszerettetése élmények útján történik, mellyel a zenei érdeklődés, vonzódás, a zenei anyanyelv megalapozása valósul meg.

Óvodai nevelésünk során arra törekszünk, hogy a zene a hozzánk járó gyermekek életének természetes részévé váljon. Az óvodapedagógus éneke, mondókázása, hangszerjátéka, az ölbeli játékok, a közös éneklések, énekes játékok, táncok, altatók, a CD-ről felhangzó komolyzenei részletek, a különböző tevékenységeket kísérő zenei élmény, az ünnepeket színesítő felnőttek kórusa mindennapjaikat átszöji.

Zenei nevelésünk - az alapvető feltételek biztosításával - Kodály Zoltán, és Forrai Katalin által teremtetett hagyományokra épül, néphagyományokból merít. Ezzel biztosítható a gyermekek ének-zenei, mozgás kultúrájának megalapozása, a néphagyományőrzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése. A gyermek számára befogadható igényes kortárs zenei művészeti alkotásokat, valamint a kompetencia alapú óvodai programcsomag „Zenevarázs” c. segédanyagát is felhasználjuk.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógus a nap egész folyamán lehetőséget biztosít zenei élményszerzésre, közös mondókázásra, éneklésre, a közös dalos-játékra, táncra.
- A zenei tevékenységi formákat változatos módszerekkel, a gyermek aktív részvételére támaszkodva szervezi meg.
- A gyermek életkorának és egyéni képességeinek, meglévő ismereteinek, tapasztalatainak figyelembe vételével válogatja a zenei és mozgás anyagot és tervezi a fejlesztési célokat, feladatokat.
- Megismerteti a gyermeket a dalokhoz tartozó játékok változatos formáival, tánclépésekkel.

- Segíti a gyermeket a zenehallgatással egy időben történő mozgásos kifejezés alkalmával abban, hogy hogyan lehet a zene közegében lenni, mozogni, zenélni, rajzolni, festeni.
- Betekintést nyújt a magyar és idegen népdalok és mozgás világába, továbbá a nemzeti, etnikai kisebbség dalkincsének megismerésére is lehetőséget biztosít.
- Megalapozza a zenehallgatás szokásait.
- Támogatja a gyermek önkifejező szándékát, spontán megnyilvánulásait, a zenei alkotókészségének alakulását.
- Az éneklés, mondókázás során az óvodapedagógus figyelmet fordít a magyaros beszédhangsúly, hanglejtés használatára, a helyes levegővétel, vitákapacitás fokozására, a helyes hangképzésre, a beszédszervek ügyesítésére, a helyes szótagolásra, a szókincsbővítésre, mellyel természetes módon hatással van a gyermek anyanyelvi fejlődésére.
- Megismerteti a gyermeket a gyermekek által is végezhető mozdulatokkal, tánc lépésekkel, térformákkal. Lehetőséget biztosít ezeknek gyakorlására.
- Megfigyelteti, környezet hangjait, a csendet.
- Megismerteti a gyermeket néhány hangszerrel (fúvós, vonós, pengetős, ütős), azok hangjával, megszólaltatási módjával.

2.4.6. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Vizuális tevékenységek során a gyermek az őt körülvevő világból érkező tapasztalatokat, élményeket, érzelmeket fantáziája segítségével vizuális, képi formában megfogalmazza, újraéli. Óvodánkban a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka alkalmainak megteremtésével lehetősége van a gyermeknek az alkotás örömének megtapasztalására, a tér- forma-szín képzetének gazdagítására, esztétikai érzékenysége, szép iránti nyitottsága, igényessége alakítására.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Esztétikus környezetet biztosít és törekszik a természetes, jó minőségű anyagok alkalmazására.

- Lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermek maga fedezze fel a körülötte lévő világot, és meglévő, majd egyre bővülő ismeretei, tapasztalatai nyomán képessé váljon a térben létező világ síkban való ábrázolására.
- Alkotó légkör teremtésével, változatos lehetőségek felkínálásával, ösztönzi a gyermeki ábrázolást, valamint törekszik a belső képek gazdagítására a mese, vers, ének, énekes játék eszközeivel.
- Folyamatos lehetőséget biztosít a vizuális tevékenykedésre, bizonyos eszközök hozzáférését lehetővé teszi a szabad játéktevékenységben is. Törekszik azok biztonságos, egészség megóvó elhelyezésére, használatára.
- A gyermeket az eszközök célszerű, kreatív használatára szoktatja.
- Bemutatja, megnevezi az egyes eszközöket, a különböző anyagokat, a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka különböző technikai alapelemeit, munkafogásokat. Megoldásokat, lehetőséget biztosít a gyakorlásra. Megalapozza az ábrázoló tevékenységek szokásrendszerét.
- A vizuális tevékenységekhez kapcsolódó verbális és nem verbális megnyilatkozásokkal fejleszti a spontán beszéd formáit: megszólítás, szándéknyilvánítás, kérdés, tudakozódás, különböző mondatfajták használata, szókincs bővítése, az ábrázoltak szóbeli elmondása, formák, színek magyarázata, az ábrázoló tevékenységekhez szükséges eszközök, anyagok megnevezése, stb.
- A gyermeket az alkotás öröméhez juttatja. A gyermek alkotásait értéként kezeli. Igyekszik elérni, hogy a szülők is értékeljék gyermekük munkáját. Szorgalmazza, hogy a gyermek otthon is folytasson ábrázoló tevékenységet.
- Törekszik a gyermeki alkotások szélesebb körben, közösségi rendezvényeken való bemutatására, és a tehetségek felismerésére, bátorítására.
- Figyelembe veszi a gyermek ötleteit, elképzeléseit, segíti a gyermeket az önálló elképzelések megvalósításában.
- Tekintetbe veszi az egyes gyerekek közötti képességbeli különbségeket, egyéni bánásmódot, differenciált fejlesztést alkalmaz.
- Megismerteti a gyermeket szűkebb és tágabb környezetében található esztétikus jelenségekkel (pl. táj, időjárás, stb.), műalkotásokkal (festmény,

szobor, épület), a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, természetes anyagokkal, valamint különböző magyar népi kismesterségek tevékenységeivel (agyagozás, szövés-fonás, nemezelés, stb.), ezzel is erősítve a szülőföldhöz való kötődést.

- Környezettudatos szemléletet közvetít, fenntarthatóságra nevel.
- Megismerteti más kultúrából érkező gyermek, más népek, népcsoportok vizuális kultúrájával is a gyermekeket.
- A sajátos nevelési igényű gyermek ábrázoló tevékenységeiben a gyógypedagógiai asszisztens egyénre szabott segítséget nyújt (pl. lassabb tempó, többszöri magyarázat, gyakorlás, stb.), hogy számára is biztosított legyen a fejlődés lehetősége.
- Azáltal, hogy a gyermeket képessé teszi az eszközök, technikák készségszintű kezelésére, mondanivalója vizuális kifejezésére, egyre ügyesebb kézmozgásra, elősegíti a sikeres iskolai beilleszkedést.

2.4.7. Mozgás – testnevelés

A rendszeres, örömmel végzett, közösségben történő testmozgás hozzájárul a gyermek személyiségfejlődéséhez, az egészséges életvitel kialakulásához. A sokszínű, változatos, játékos formában zajló mozgásos tevékenység kedvezően hat a gyermeki szervezet növekedésére, teherbíró-képességére. Ezek mellett hatással van az értelmi fejlődésre; valamint a pozitív énkép, az önkontroll, az érzelemszabályozás, a szabálytudat, együttműködés fejlődésére.

Óvodánkban nem korlátozódik a mozgásigény kielégítése bizonyos napirendi időpontra, ennek kielégítése történhet a napirend minden időszakában. A spontán, szabad játéktevékenység keretein belül végzett mozgásokat kiegészítik az irányított mindennapos játékba ágyazott mozgásfejlesztések és a szervezett mozgástevékenységek. Ezek helyszíne változó: a tornaszoba, a csoportszoba, az udvar. A feladatadás differenciált módon történik, figyelembe véve a gyermekek egyéni szükségleteit, képességeit, életkori és egyéni sajátosságait.

Óvodánkban szakképzett óvodapedagógusok vezetésével speciális láb- és tartásjavítási problémák korrigálását elősegítő játékos mozgásterápiát szervezünk. A csoportba az óvoda gyermekorvosa által kiszűrt és az óvodapedagógusok által javasolt

gyermek kerül be különböző diagnózissal (ortopédiai, belgyógyászati jellegű elváltozások), ahol a prevención van a hangsúly. Ezen jellegű játékok és mozgásformák beépülnek minden csoport szervezett mozgásos tevékenységébe is.

Óvodánkban a fejlesztés részét képezik a zenére végzett mozgások, népi játékok, táncok.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodai nevelés minden napján az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosít a mozgásos tevékenységekre és az egészségfejlesztő testmozgásokra.
- Tájékozódik, felméri a gyermek mozgásigényét, fejlettségét, terhelhetőségét, mozgáskoordinációs problémáit.
- Együttműködik a gyógytestnevelőkkel.
- Láb- és testtartásjavító játékokat épít be a mozgásos tevékenységekbe.
- Változatos, differenciált, párhuzamosan végezhető lehetőségeket biztosít minden gyermek számára a csoportszobában, a tornaszobában, az udvaron, ill. óvodánk környékének lehetőségeit kihasználva (játszóterek, sportpálya),
- A fokozatosság elvének figyelembe vételével megteremti a teherbírás, ellenálló- és alkalmazkodóképességet, a biológiai fejlődést biztosító feltételeket.
- A mozgásformák megnevezésével, a konkrét mozgásos tapasztalatokkal a szókincs bővítésére, nyelvi kifejezésmintákat ad, az elvont gondolkodást segíti.
- Világos, konkrét értékeléssel támogatja a pozitív énkép alakulását.
- Törekszik a komplexitásra. A mozgásos játékok témáit a tervezett heti témákhoz kapcsolja.
- Jó levegőjű, tiszta környezetet biztosít a csoportszobában és a tornateremben, ahol a gyerekek mozgásos tevékenysége folyik.
- Az együttmozgás élményének biztosításával segíti elő a gyermek én határainak, a másik észlelésének, az önfegyelem, az alkalmazkodás, a kooperáció képességének fejlődését.
- A mozgás megszerettetésében együttműködik a családdal, óvodai programok szervezésével, tanácsokkal formálja szemléletüket.

- Biztosítja a feltételeket a gyermek által használt tárgyi eszközök hozzáférhető és biztonságos elhelyezésével.

2.5. Nevelési programunk végrehajtásához szükséges tervezési feladatok

Az óvodapedagógus feladatai:

- Vezeti a Felvételi- és mulasztási naplót (oviKRÉTA)
- Vezeti az óvodai csoportnaplót (oviKRÉTA)
- Minden gyermek fejlődését nyomon követi az óvodába kerüléstől az iskolába kerülésig. Vezeti a „Gyermek egyéni irattartóját” (oviKRÉTA)
- A szülő kérésére fejlesztési javaslatot, pedagógiai véleményt készít.

Csoportnapló

Tervező munkánknak fontos része, hogy a tervezést és a megvalósítást tudatosan építjük egymásra, mely által biztosítottá válik pedagógiai céljaink megvalósítása.

Nevelési feladatainkat évi négy alkalommal rögzítjük.

Alkalmazzuk a differenciálást, a fokozatosság elvét, figyelembe vesszük a gyermekek különbözőségét.

Tervezésünk tartalmazza a tevékenységközpontú nevelést, valamint a kompetencia alapú nevelés eszközrendszerének alkalmazását.

A tanulási folyamat tervezésének alapritmusát a négy őselem: **Levegő, Tűz, Víz, Föld** váltakozása adja. Az éves terv alapján dolgozunk fel témákat, hosszabb-rövidebb időtartamokra bontva.

A Csoportnapló a pedagógia program szakmai koncepciójához igazított.

A gyermek egyéni irattartója

A gyermekek fejlődésének nyomon követése természetes élethelyzetben való megfigyelésen alapszik, az egyéni bánásmód elvének megvalósításával. Tartalma: Anamnézis, Családlátogatás, Beszoktatás tapasztalatai, Gyermek fejlődésének nyomon követése - képesség mérő lap, Fogadóóra tapasztalatai, a gyermek egyéb vizsgálati lapja (Szakértői, orvosi), SNI-s gyermek esetében Konzultáció a gyógypedagógussal.

2.6. Vadvirág Óvoda bázisintézményi működése

Bázisintézményi céljaink:

- Bázisként szakmai találkozási hely kialakítása az intézményben.
- Partnerkapcsolat, hálózati tanulás, együttműködés, gyakorlati tapasztalatcsere lehetőségeinek megteremtése.

Bázisintézményi céljainkhoz kapcsolódó alapelveink:

- A szakmai tapasztalatok hiteles közvetítése.
- Rugalmas együttműködésre törekvés.
- Hálózati kapcsolatokban alkalmazkodási képesség kialakítására törekvés.
- Az egymástól való tanulás lehetőségének elfogadása.

Kapcsolódó feladataink:

- **„Jó gyakorlatok”** bemutatása más intézményeknek – hospitálási, konzultációs lehetőség biztosítása.
- **Szakmai rendezvények**, műhelymunkák, előadások, interaktív szakmai napok szervezése a Székesfehérvári Pedagógiai Oktatási Központtal együttműködésben.
- Szakmai rendezvények, előadások, képzések, szakmai műhelymunkák megtartására hely és lehetőség biztosítása, illetve az intézményben történő szervezés, lebonyolítás felvállalása.

2.7. Tárgyi feltételrendszer

Pedagógiai Programunk megvalósításához a következő eszközök megléte, folyamatos beszerzése szükséges:

A Kompetencia alapú óvodai programcsomag, a programcsomag kiadványai, hanganyaga.

IKT eszközök (laptop, projektor)– a gyermekek ismereteinek bővítése, valamint az óvodapedagógusok dokumentációs feladatainak elvégzéséhez.

Külső világ tevékeny megismerése:

Ismeretterjesztő könyvek, nagyítók, nagyítódobozok, távcsövek, mikroszkópok, földgömbök csoportonként. Magyarország- és világtérkép csoportonként, akváriumok felszereléssel, homok-víz asztalok, terepasztal, modellek, makettek, eszközök

különböző kísérletekhez, megfigyelésekhez, demonstrációs segédeszközök, DVD-k, CD-k madárhangokról, környezetünk hangjairól. Virágládák, cserepek a csoportszobába és az udvarra. Növények, kerti szerszámok, talicska, seprű, locsolókanna, ültetőfa, komposztáló, mérleg, darabolókés, szelektív hulladékgyűjtő edények, madáretetők, szőlőprés, aszalógép, minisütők, hőmérő, tükrök, vesszőkosarak, tároló edények.

Ének, zene, énekes játékok, zenehallgatás:

Hangszerek, csengők, harangok, népi játékok kellékei, maszkok, fejdíszek, DVD-k a hagyományokról, zenehallgatáshoz CD-k, szintetizátor, CD –lejátszó, DVD lejátszó, hangos lottó CD-melléklettel.

Verselés, mesélés, báb, drámajáték:

Állítható magasságú paravánok csoportonként, erős fényű lámpák – árnyjátékhoz, kesztyű-, ujj- és fejbábok, textilek, selymek, dramatizáláshoz maszkok, jelmezek, Meseládikó csoportonként, diavetítő, diafilmek, mesekönyvek.

Mozgás, udvari játék:

Hinták, mászóakák, játszóvár, csúszdák, rugós játékok, egyensúlyozók, homokozó játékok, tárolásukhoz kosarak, kapuk, kosárpalánk, összerakható mobil mozgásfejlesztő eszközök, labdák, kötelek, talicskák.

Gyermekjárművek: biciklik, rollerek, triciklik, és ezek lábbal hajtható változatai, szánkók, gólyaláb, Poly-ball, mobil és rögzített árnyékolók (napvédelem).

Tornatermi mozgásos eszközök:

Nagyméretű tornaszőnyeg lábtornához, kisebb méretű tornaszőnyegek, ugrószőnyegek, szivacs-szőnyeg, építő modulok, Tini-kondi, trambulín, zsámolyok, padok, gerendák, léglabdák, ugráló labdák, Body-roll hengerek, billenő rácshinták, rugós deszkák, egyensúlyozó tölcsek, tornabot, egyéb mozgásfejlesztő-, ill. tornaeszközök, ugrószőnyegek, nagyméretű falitükör elhúzható ajtóval, bordásfal.

Csoportszobai mozgásos eszközök:

Tornaszőnyeg, tányérhinta, tini-kondi, bokszzsák, Ayres-háló, egyensúlyozók.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka:

Vastag ceruzák, filctollak különböző vastagságban. Gyurmatábla, gyúróta, sodrófa. Égetőkemence, szövőszékek, rezsók, ollók, ecsetek, agyagozó szerszámok, mintalyukasztók, festékek, ragasztók, különböző minőségű papírok, kartonok, méhviasz, zsenília, gyapjú, vásznak, gyöngyök, bőrök- és megmunkáló eszközeik, agyag, gyurma, természetes anyagok, szövőkeretek, körmöcskék, fonalak, varróút, lemosható terítők, kézi mixer, robotgép, darabolókés, kézműves könyvek, barkács könyvek, tálcák, tálkák, festőkötenyek.

Játéktevékenység eszközei, játékszerek:

Szerepjátékok eszközei: babák, babacsaládok, babaház, babakocsi, bölcső, babaágy, állatfigurák, faló, lovagvár és kiegészítői. barkács asztal, edénykészlet, játék járművek, mobil autópályák, sínrendszerek, városépítő szettek, játszószőnyegek, játék élelmiszerek, zöldségek, gyümölcsök, bevásárló játékok. Konstruáló játékok: építőkockák, LEGO, egyéb konstruáló játékok. Társasjátékok, percepciófejlesztést, értelmi folyamatok fejlesztését célzó játékok: kirakók, dominó, memóriajátékok, párosítók, formakeresők.

Egyéb, a nevelőmunkát segítő eszközök:

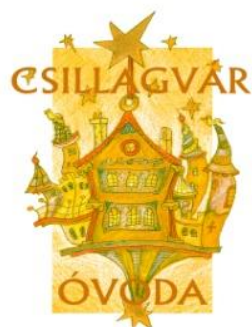
Digitális fényképezőgépek, interaktív tábla digitális tartalmakkal, szoftverekkel, laptopok (a különböző ismeretanyagok, kép és hanganyagok megjelenítéséhez a csoportokban folyó munka során), aktív hangfal, mikrohullámú sütő, hangosító berendezés, mikrofonok, projektor, szakkönyvek, mobil és rögzített árnyékolók, az udvaron újabb fűzkunyhó, fűzcsiga telepítése.

Helyiségek bútorzata, berendezési tárgyai:

Gyermekek asztalok, székek, szekrények, játszógalériák, fektető ágyak, szőnyegek, faliszőnyegek.

Dolgozóinknak a megfelelő öltözési, tisztálkodási feltételek megteremtése: öltözőszekrény, tükör, törölköző, tisztálkodási eszközök, munkaruha (köpeny, munkacipő).

Dokumentációs munkájukhoz: írószer, papír, laptop, pendrive, nyomtatási-fénymásolási- és internet hozzáférés biztosítása.

3. Csillagvár Waldorf Tagóvoda nevelési gyakorlata

3.1. Bevezetés

A Waldorf-óvoda a gyerek ismeretéből – életkoronként változó testi, lelki és szellemi szükségleteinek felismeréséből – kiindulva biztosítja a kisgyerek számára az egészséges fejlődést, az egészséges életmódot.

A Waldorf-pedagógia egészét megalapozó élettani, orvosi, pszichológiai és antropológiai ismeretek mellett a Waldorf-óvodapedagógiában a több évtizedes gyakorlati tapasztalatok mélységeiből nyert felismerések is igen nagy súllyal jelen vannak. Mindezzel az ember belső lényét és fejlődését helyezi központba.

A **Waldorf-pedagógia filozófiai háttere** a **Rudolf Steiner** által a századelőn kidolgozott emberismeret, az úgynevezett **ANTROPOZÓFIA** (Antroposzófia <görögül> = az emberre vonatkozó bölcsesség). Az antropozófia hatással volt a gyógypedagógiára, az orvostudományra, a művészetekre, a mezőgazdaságra és más életterületekre is. (Sok esetben az antropozófia megismerési módszerei által nyert – az egyéb szakterületekre vonatkozó – alapvető megállapítások csak évtizedekkel a koncepciók kimunkálása és sikeres alkalmazása után nyerték el az egyértelmű tudományos bizonyítást.)

Az első Waldorf-óvodák megnyitására a Waldorf-iskola 1919-es megalapozását követően mintegy hét-nyolc évvel került sor. Ma már több ezer Waldorf-óvodai csoport működik világszerte. Szakmai és hivatalos központjuk a Stockholmban székelő **Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége a Waldorf Steiner Kisgyermekkori Nevelésért** (IASWECE), mely részt vesz, a Waldorf-óvodapedagógiát érintő kutatásokban, rendezvényekben, valamint képzési és kiadói tevékenységekben is.

Helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködnek a Waldorf-óvónők. Céljuk, hogy a Waldorf-óvoda ideáját a maguk számára minél életszerűbbé, elevenebbé, magukat egyre inkább képessé tegyék arra, hogy a pedagógia sajátos, de egyetemes koncepcióját egyre elmélyültebben tudják megvalósítani a mindenkor helyi adottságok és körülmények között: „itt és most”.

1988-ban Solymáron jött létre az **első magyar Waldorf-óvoda**, amelynek munkája igen nagy érdeklődést váltott ki a szülők és az óvónők körében.

1990 szeptemberében kezdte meg munkáját Solymáron a posztgraduális Waldorf-óvónőképzés – pontos nevén **Waldorf Óvodapedagógiai Szeminárium**.

Azóta több száz hallgató vett részt ezen a 900 órás kurzuson. Magyarországon ma közel 60 Waldorf-óvodai csoport működik, több mint 1500 kisgyerekkel. A hazai Waldorf-mozgalom hivatalos képviselője a **Magyar Waldorf Szövetség** (MWSZ), melynek központja Budapesten található.

A WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAMUNK képet kíván adni a Waldorf-óvoda nevelésének alapjairól, lehetőségeiről, feltételeiről.

A magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelvei, melyet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja dolgozott ki, teljes mértékben és tervszerűen jelennek meg a Waldorf-óvodapedagógia valóságában.

3.2. Mi a Waldorf – óvoda?

Alapelvek és kritériumok a név-használat és minőséggondozás irányában

1. A Waldorf-óvodapedagógus munkájának alapja Rudolf Steiner antropológiája, „Általános embertanának” ismerete – különös tekintettel a kisgyerekkor sajátosságaira. A pedagógus törekedjen ezek folyamatos elmélyítésére, gyakorlati megélésére és alkalmazására, vegyen részt továbbképzéseken.

2. A pedagógiai munka a Waldorf - Óvodapedagógiai Program (1997) és az arra épülő, Waldorf-pedagógiai szakértők által elfogadott/szakértett Pedagógiai Program szerint folyik.

Emberi Erőforrások Minisztere 2013. március 21-én kelt 12078-1/2013/KOIR. sz. határozatával alternatív óvodapedagógiai programként jóváhagyásra került a "Waldorf" név használati jogával rendelkező Waldorf - óvodák számára, akik köznevelési tevékenységét a Waldorf - Óvodapedagógiai Program (WOP) alapján végzik. (WOP megújítás elfogadás, mint alternatív óvodapedagógiai program).

3. A Waldorf-óvodai csoport délelőtti életét (Állami és waldorf) szakképzett óvodapedagógusok együttes munkája kíséri. Mindkét óvónőnek legyen felsőfokú óvodapedagógusi végzettsége, valamint a Nemzetközi Szövetség a „Waldorf Steiner Kisgyermekkori Nevelésért” és a Magyar Waldorf Szövetség által elismert Magyar Waldorf Óvodapedagógus Képzés tanúsítványa. Annak az óvónőnek, akinek nincs waldorf végzettsége a Waldorf-óvónői képesítést pedig alkalmazásától számított 5 éven belül szerezze meg.

4. Az óvoda pedagógiai vezetését az együtt dolgozó óvónők közössége, az Óvónői Konferencia látja el. A feladatokat megosztja. Az Óvónői Konferencia felel a nevelés minőségének fejlődéséért, a tagintézmény-igazgató ellátja a tagóvoda vezetését. A Vadvirág Körzeti Óvoda igazgatójával együtt felel a működés törvényességéért.
5. „Minden nevelés önnevelés” mondja Rudolf Steiner. A Waldorf-óvónő folyamatosan fejleszti önmagát, egyénileg és a konferencia munkán belül is. Együtműködik más Waldorf-intézményekkel regionális, országos és nemzetközi szinten.
6. Minőséggyondozás területén a Waldorf-óvodák követik a Magyar Waldorf Óvodák közös ajánlását, melyet a Magyar Waldorf Szövetség elismer. Ezzel összehangolva kidolgozzák saját önellenőrzési rendszerüket.
7. A működtetésben törekednek a tudatosságra, átláthatóságra. A szülőkkel folyamatos kapcsolatot ápolnak, nyitottak és együtműködnek velük a gyerekek érdekében.
8. Igyekeznek a nyilvánosságban dolgozni, a Waldorf-pedagógia értékeit megosztani, és a kulturális életben tevékenykedni.

Nevelési alapelveink

- A gyerekek között a legfontosabb az óvónő belső magatartása, hitelessége.
- Mivel a gyerek nem tud nem utánózni, az óvodapedagógusnak jó mintát kell adnia, a gyerekek között tudatosan kell jelen lennie.
- Az óvónő törekedjen megismerni a gyerek fejlődésének szakaszait.
- Tisztelje a gyerek egyéniségét.
- Készítse elő a megfelelő környezetet, melyben a gyerek bizalommal ismerheti meg a világot, annak erkölcsi oldalát.
- Fordítson figyelmet a mozdulatok helyes használatára a ritmikus játékokban.
- Segítse a gyerek kreativitását.
- A Waldorf-óvoda vegyes csoportokkal működik.
- A nap, a hét, a hónap és az év ritmusai egymásra épülnek, áthatják egymást, a hétköznapi történések időnként ünnepekké emelkednek a Waldorf-óvodában.

- A Waldorf-óvoda fontosnak tartja a szabad játékot, ezzel segítve a szociális kapcsolatok kiépítését.
- A Waldorf-óvoda egyszerű, természetes játékokat használ, melyek segítik a képzelőerő kibontakozását.
- A természettel való kapcsolatot ápolja a Waldorf-óvoda, elősegítve ezzel a gyermekben a világra való rácsodálkozást és hálaérzetet.
- Az úton járás a fontos, nem a megérkezés, ezért a Waldorf-óvoda nem az eredményért dolgozik.
- A Waldorf-óvodában fontos az anyanyelvi nevelés, mint minden egyéb területen ebben is az utánpótlás a kulcs, nem javítgatják a gyerekeket, csak jó mintát adnak.
- A kisgyerek számára a valódi tapasztalatok és kapcsolatok a fontosak, ezeket nem a média által kaphatja meg, szüksége van az emberre, mint hídra a világ felé.

3.4. Óvodaképünk

A CSILLAGVÁR WALDORF TAGÓVODÁBAN 1992-ben egy szűk szülői kör, két lelkes óvónővel, létrehozott egy Waldorf csoportot Veszprémben. Megszületett egy olyan befogadó burok a gyermekek és felnőttek körül, amely most is óvja, védi, biztonságban tartja azokat, akiket idevezetett a sorsuk. Ahogy az évek múltak, a burok egyre nagyobb lett, egyre több és több kisgyermek, felnőtt, szülő, pedagógus talált oltalmat benne. Pedagógusok, szülők, dajkák, konyhai dolgozó, gazdasági ügyintéző mind ezt a burkot ápoljuk évek óta.

Ma az 1902. évi óvodaalapítás, valamint az 1992. évi Waldorf-óvodai alapítás hagyományt szeretnénk úgy ápolni, a Waldorf-pedagógiával gazdagítva, hogy megőrizzük elődeink elhivatottságát, hitét őszinte törekvését arra, hogy életmintát nyújtsunk az ide érkező családoknak az egyenlő hozzáférés biztosításával.

Egyedi az óvodánk abban a munkában, amit az országban, mint 3 csoportos közösség folytat. A három csoport egymást támogató megerősítő ereje olyan hármas burkot hozott létre az itt élő családok számára, ami biztonságérzetüket, bizalmukat növeli. Óvodánk minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját szolgálja. Jó minőségű táplálékot ad a gyermek testének, lelkének, szellemének, egész

személyiségének. A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és tartalmi környezet bölcsője a gyermek fejlődésének, szabad játékának és tanulásának, segítve az iskolai közösségbe történő beilleszkedést. A testi, lelki és szellemi erő sokoldalú fejlődésében-fejlesztésében is minden elhamarkodottság nélkül, egyéni érettsége és szükségletei szerint vezetjük a gyereket. Nevelőmunkánk során hozzásegítjük a gyereket a nyitottság elsajátításához, a különbözőség elfogadásához, a környezettudatos magatartás megalapozásával a természet értő szemléletéhez. Utat akarunk nyitni - most még csak mesei, érzékletes szinten - a majdan globális szemléletmód előtt.

Nagy hangsúlyt helyezünk a helyi hagyományok és szokások, a kulturális örökség megismerésére, ápolására is.

3.5. Waldorf-Pedagógiánk emberképe

A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiai felfogása az embert – az emberi lény legbensőbb magját – **transzcendens eredetű individualitás**nak tekinti.

Minden individualitás egyetlen és egyszeri. Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem én-struktúrája is. Ebben az értelemben az individuum rejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig ismeretlen.

Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősségvállalás is. E felfogás szerint az emberi lét célja az egyén erőinek mind teljesebb kifejtése a világ, s a többi ember javára is.

A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind **testi**, mind **lelki**, mind **szellemi** értelemben leírhatóak és nyomon követhetőek ezek a változások, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek.

A nevelésünk, majd az önnevelésünk célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy az ember a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek

széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen nemzetiségétől függetlenül kiválasztani a személyiségének megfelelőt.

Így váljon **testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré**. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, **környezetét** ne visszautasítsa, hanem **emberségesebbé tegye**.

3.6. Gyermekképünk

A Waldorf-pedagógia antropológiai felfogása szerint minden individualitás egyetlen és egyszeri. Ezért úgy tekintünk a gyermekre és általában az emberi szervezetre, mint ami test-lélek-szellem hármas egységeként alakul és formálódik.

Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem én-struktúrája is. Ebben az értelemben az individuum rejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig ismeretlen. Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősségvállalás is.

A születéstől a hetedik életév betöltéséig az akarat és a cselekvés erői fejleszthetők a leghatékonyabban. Melynek legfontosabb eszköze az utánzási készítés, ezért az óvodáskorú gyermek kiszolgáltatott utánzó, nem tud nem utánozni, és ezt a készíttést igyekszünk többszörösen kihasználni a Waldorf óvodánkban megvalósuló befogadó neveléssel.

Óvodáskorú gyermekcsoportjainkban az életkorilag vegyes összetételnek is a gyermekben élő utánzási vágy kielégítése a legfőbb oka. Az óvodapedagógusaink folyamatosan építenek erre, mivel a gyermekek nemcsak a látható cselekedeteket, hanem az őket állandóan, folyamatosan körülvevő emberek érzületeit és gondolkodásmódját is utánozzák. Az óvoda egész jövőendő életét meghatározza az az erkölcsi minőség, amit ily módon környezetéből magáévá tesz. Ennek a ténynek egyik konzekvenciája, hogy a Waldorf-pedagógusok a gyermekek jelenlétében csak azt teszik és gondolják, ami a gyermekek számára utánzásra méltó lehet. Természetesen ezek az eszmék és törekvések elősegítik az óvoda alaphangulatát, melyet a nevelő személyisége is folyamatosan tükröz, azt, hogy „A világ jó!”. Ez egy áhítatot feltételező alaphangulat, de az áhítat nem feltétlenül jelent vallásosságot, istenhitet. Olyan világot

teremt az óvoda a gyermek számára, melyben jól érezheti magát, minden érzékszervével megtapasztalhatja a világban lévő jót. Ennek érdekében kellemes illatok, puha, lágy kelmék, kerekded formák, természetes anyagok veszik őket körül.

A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind testi, mind lelki, mind szellemi értelemben leírhatóak és nyomon követhetőek ezek a változások, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek.

Tudatosan kerüljük a nemi sztereotípiák erősítését, elősegítve a nemek társadalmi egyenlőségével kapcsolatos előítéletek lebontását.

A kisgyermek a tevékenységeiben szerzett érzékszervi tapasztalatok alapján ismeri meg az állandóan változó, alakuló világot.

Sikeres és sikertelen próbálkozásai alapján lassan felfedezi benne az állandóságot, és a rendszert. A jót és a rosszat, számára értékest és értéktelent képes lesz megkülönböztetni, majd így válhat érzékeny, érzékelő, tevékeny emberré egy saját különbejáratú világgal, élményekkel, tapasztalatokkal és kérdésekkel.

3.7. A kisgyerek

Rudolf Steiner szerint az élet valósága nemcsak azt foglalja magában, ami szemmel látható, hanem rejtett mélységeiben egy eljövendő állapotot is hordoz. Így minden gyereket, mint a „**jövő csíráját**” lehet szemlélni, aki az őt nevelő egyént arra indítja, hogy új képességeket fejlesszen ki magában: tanulja meg a jövő jeleit minden jelenségében, minden gyerekben felfedezni, megismerni, ápolni.

Ilyen értelemben a Waldorf-pedagógia, alapítója Rudolf Steiner szerint, az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemiséghez akarja vezetni.

A kisgyerek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyerek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik

ki belső világát, ezek irányítják és vezetik tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinesztetikus érzékelés.)

A gyerek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos **másik embert** – az anyát, apát, testvéreket, majd az óvónőt.

A Waldorf-pedagógia felfogása szerint a gyerek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is.

Átél – ha nem is tudatosan – olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg: **ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és gondolattal veszik körül a kisgyereket, akkor kedvezően hat az ő érdeklődésére, az érzékelés intenzitására.** Egy ingergazdag, sok érzékszervet igénybe vevő környezet előhívja a gyerek belső aktivitását, erősít a tevékenységekben, mozgásban is megnyilvánuló „testi intelligenciáját”.

Nagyon fontos, hogy a gyereknek elég ideje legyen arra, hogy a **saját tempója szerint tudja felfedezni a világot**, feldolgozni a tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget **mindegyik érzékszerv területén.** A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy **biztosítsa az ingergazdag fizikális, pszichés környezetet** és, hogy **ne „csapják be” érzékleteiben:** – ezért javasolt a természetes anyagok használata, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz, stb.) – mindezen felül: a nevelőnek **megfelelő belső tartalmakkal** – érzelmekkel és gondolatokkal – kell a gyerekek közé lépnie.

3.8. Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék -fantázia

Az utánzás

A kisgyerekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás.

Az utánzás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, a már születéskor elkezdődő érése és tagolódása. A kisgyerek nem tudja nem utánozni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben a kisgyerek „kiszolgáltatott” érzékel ő és „kiszolgáltatott utánzó” – testi és lelki értelemben egyaránt.

Spontán utánzással tanulja meg a gyerek **anyanyelvét**. Ez olyan rendkívüli teljesítmény, melyhez hasonlóra a későbbiekben nem igen lesz képes. (Ha ezt a tanulási folyamatot direkt tanítással és korrigálással akarják serkenteni, az eredmény rossz is lehet: a gyerek később kezd el és esetleg rosszabbul fog beszélni.)

Hasonló a helyzet **a járás** tanításával is: siettetés, erőltetés, iskolás értelemben vett tanítás mind ortopédiailag, mind az egyensúlyérzékelést illetően, mind pszichikusan káros. (A gyerek bizonytalanabbul fog járni, nehezebben korrigál, így veszélyesebben esik.)

Az utánzásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánozza, hanem – mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll – **lelki folyamatokat is**. A gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öreg ember járását, mozgását, fejtartását utánozza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz.

Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit.

Megjegyzés: Utánzás – játék – fantázia = Tevékenységekben megvalósuló tanulás, **érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt** illetően **ellenkező irányulást** mutat a felnőtt és az óvodás viselkedésében.

A kisgyerek nem a szóból tanul, hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyerek csak a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket. (Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékonyága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékonyága között.)

A kisgyerek tehát elsősorban **utánzással tanul** és ehhez megfelelő **követendő mintákat** kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját "szeret" és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy **ő maga fogalmazhassa meg** az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmét és magyarázatait.

Az utánzásos tanulásnak és a spontán érlelődésnek ezen sajátosságai, az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de **könnyen elterelhető figyelem helyébe** a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható **szándékos figyelem lép**, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A játék

A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyerek játéknak. A játszó gyerekekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja.

A játék a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége. Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert **tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki** s ott újra szemügyre véve **tagolja**.

A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához. A játszó gyerek örömmel és megelégedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indíttatása,

akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a **legjobb teret**, a gyerek különböző játékformáihoz.

Komplex élményt adnak, amelyre a gyerek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékot).

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a **gyereki fantázia** minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is. Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja, a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti **szociális képességeit**.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyerek, játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az **„átfűtő melegből”**, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia

A gyerekekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni s ezzel fejleszteni.

Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges. A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és **kevés a szabad mozgástér** – főleg a városi gyerekek életében – miközben **túl sok az élmény és az információ**, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem tudnak.

Felgyorsult, rohanó világunkban **kevés az idő** arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel **tartós** kapcsolatot teremtsen a gyerek és **érzelmi kötődést** alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán **áttekinthetetlenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata**. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonalak fonásától a szövéséig.)

Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő ő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó **divatáramlatok** kényszerítően irányítják, **torzítják el a gyerek fantáziáját**: élményekhez csak a megvásárolható holmik által juthat.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, **fantasztikum** lesz, s ezzel **károsítja a gyerek belső világát**.

A fantázia, mint elemi gyermeki képesség, mint a játékot megváltoztató „elvarázsoló” erő eleveníti és mozdítja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát – kapcsolatát a valódi pszichikus világgal – biztosítani és őrizni a felnőtt feladata.

3.9. Az utánzás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban

A Waldorf-pedagógia nagy hatású fejlesztő erőnek tekinti ebben a korban a gyerek spontán aktivitását (akaratát), amely külső és belső cselekvésre indítja őt, s arra vezeti, hogy felépítse testi és lelki erőit. A fizikai, az érzelmi, a szociális és az értelmi fejlődés számos tényező együttthatásaként jelenik meg az utánzás és a játék fejlődésében.

0 – 2 1/2 éves kor

A gyerek öntudatlanul teszi, amit tesz. Nem gondolja meg, hogy mit tanul éppen, hanem elsősorban testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással, fáradhatatlanul. Utánzással mindent úgy vesz át, ahogy az a környezetében él.

3 éves kor körül

Az öntudat ébredése: a gyerek felfedezi a saját lényét és az őt körülvevő világ közötti különbséget. Még úgy gondolkodik, ahogy a környezete. A játékban még nem együttműködő, mindent szeretne birtokába venni és kipróbálni. Érzelmeiben a környezetétől függ, mindent átvesz és mindenre reagál.

A 3. és az 5. életév között

Két új képesség jelenik meg: a gyerek fantáziája (belső képteremtő képessége) és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánzás gyengül és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megél. A sajátját – ami rá jellemző, ami belülről fakad – már bele tudja vinni a dolgokba. Bizonyos távolságtartás lép be a környezete és ő közé, kialakul a függetlenség elemi formája. A gyerek reagál a környezetéből jövő ingerekre, fantáziadús játékával építi belső világát. Külső dolgok és tárgyak adják a játékötleit.

Céltól független tevékenységeket is végez, vagy nagyon gyorsan terv nélkül változtatja célját; három-négy évesen kezdi el felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyeli, kezd adni-venni, elosztani, ehhez a szükséges tapasztalat öt éves kor körül fejlődik ki.

Az 5. és a 7. életév között

A gyerek végtagjai egyre ügyesebbé válnak. Aki eddig fantáziadúsan és kreatívan játszott, krízist él meg, mert hiányozni kezdenek – fogyóban vannak – az ötletei. Külső dolgok közvetlen indítása helyett fokozatosan mutatkoznak meg a jelei annak, hogy maga tervezi a játékát.

A belső képben kidolgozott előzetes elképzelés szerint keresi ki a gyerek a megfelelő anyagot és tárgyat a játékához, amely még mindig szoros kapcsolatban áll élményeivel és tapasztalataival. Érzéket fejleszt ki a többiek szükségletei iránt, másokért, másoknak is csinál dolgokat.

3.10. Az iskolaérettség

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában – annak sokféle fent felsorolt formájában – a

szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A **fizikai, testi változások** a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél: A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecslenni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masszírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A **szociális viselkedésben is** fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára. A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másinak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

A **alkotó tevékenységeiben** is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

A **érzelmi élete** is sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

A **Gondolkodásában** is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben

gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok- okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be.

Képes befogadni iskoláskor tanulási formáit.

Ennek előkészítő folyamata az utolsó óvodai évben végzett iskolás munkák, csemete munkák. Az iskolaérettséghez vezető út egy folyamatos fejlődés, mely születésünk pillanatában kezdődik. Az óvodába lépéssel egy új szociális közösségben erősödik, és az iskolamunkákkal az egyéni képességek kibontakoztatása történik, ahol a gyermek fejlődésében az önismeretet és az önértékelést is támogatjuk. Az iskolamunka során, - amit az iskolába készülő gyermekek végezhetnek – megismerkednek a körmöcskézéssel, szövéssel, famunkával. Nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Körmöcskézés során színes, gyapjú fonalból akkora hosszú zsinórt készítenek, mint amilyen magasak. A kézimunkához tartozik a szövés. Az óvodapedagógus nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak biztosítva, kosárákban elhelyezve, amelyeken a saját tarisznyájukat, kis szőnyeget szőhetnek. Megélhetik az irányok gyakorlatát, – a lenn, fenn, ide, oda, jobbra, balra, előre, vissza - térbeli viszonyait. A színes gyapjúfonalak lehetőséget teremtenek a harmonikus színélmény átélésére. Famunka során sor kerül a fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, kalapálásra igazi szerszámokkal, igazi satupadnál. Így készül el a nagy óvodások házikója, aminek vesszőből, nádból épül a fala és festett vászonból az oldala. Az óvodapedagógusok segítségével a gyerekek által szőtt karmantyú baba is beköltözik az év utolsó napjaiban a házikóba.

A kisebbek, akik még ilyen munkát nem végeznek, a munka jellegű tevékenységek köré egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészport, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd főzéshez használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág hozzánk kapcsolódó eseménysorairól. Ezeket a gyermekek a következő években, mint saját tapasztalatot, megfigyelést hívnak elő a munkafolyamatok során.

3.11. A Waldorf – óvoda célja és feladatai

A Waldorf-óvodai nevelésünk alapgondolatai

A Waldorf-óvodapedagógia a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni munkájával; e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak majd meg teljes mértékben.

Minden egyes gyerekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógus a gyerek megnyilatkozásaiból „tudja meg”, hogy **mire van szüksége** a gyereknek, s ezek nemcsak szóbeliek, hanem ugyancsak sokrétűek: ezek közé soroljuk például a test-meleget, az egészség-betegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztalható mozzanatait is.

Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélet- s előítélet-mentes. Nem engedi a szabadon feltörő kritikát; sőt **nehézségeket leküzdő szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel**, amelyben a gyerek, emberi méltóságát megőrizheti.

A Waldorf-óvodai nevelés a gyerekekben működő természetes erőket támogatja, úgy hogy a gyerek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. Ez szeretetteljes, meleg légkört kíván, amely biztosítja a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, s kizárja a zavaró és erőszakos befolyásokat.

A **cselekvés, az érzés és a gondolkodás fejlődésében** figyelmes, tapintatos vezetéssel segíti az óvónő, amely nem **engedi a túlterhelést**, hanem védi a gyerek **saját érésének** és kibontakozásának tempóját. Lehetőséget nyújt arra, hogy a gyerek saját útját a megfelelő módon találja meg, s ezen egyre önállóbban járjon.

Óvni kívánja a gyerek fejlődő belső világát, fokozatos érlelődését segíti elő: ott ajánl segítséget, ahol a gyerek éppen tart, és megvárja, hogy a gyerek önállóan találja meg a következő lépését.

Elvárások helyett érzelmi biztonságot, védettséget nyújt: A nevelő törekszik megérteni a gyerek világát, s tiszteli alakuló világképét.

Az óvónő tudatában van annak, hogy minden érzékelés kihív a gyerekből válaszként egy belső gesztust, megmozdulást, amit majd annak átélése után, képszerű, álomhoz hasonló szemléletben dolgoz fel. Ha ezt a folyamatot nem sürgetik, akkor a természetes érési folyamatok biztosítják a sajátos gyerekkori erők (teljes

figyelem és nyitottság, fantázia, kezdeményezés – mint akarat erő, eredetiség és szociális érzés) átmentését a későbbi életszakaszokra is.

A külső, a nevelő által gyakorolt vezetést a gyereki személyiség belső vezéreltsége helyettesíti, amely vezetés alapot képez a szabad önismeret által meghatározott közösségi élethez.

Az óvónő kívárja azt az időpontot, amikor a gyerek maga kezd cselekedni.

A Waldorf-óvodapedagógia ebben az életkorban mellőzni szeretné:

- A példakép és tapasztalati tartalmak hiányát.
- Az idő előtti, túl korai fejlesztést.
- A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.
- A gyereket körülvevő s rá ható idegességet, hajszoiságot, – ebből fakadóan – a kezdeményezési kedv hiányát.
- A rossz (beteg) példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.
- Az elidegenedést (például a természeti és az emberi világ, az ember és ember közötti kapcsolatok átláthatatlanságát; az emberi munka és a mindennapi szükségletek közötti összefüggés megtapasztalhatatlanságát).
- A magányosságot (ha a gyerek nem oszthatja meg belső élményeit mással).

3.12. A Waldorf – óvoda, mint burok – érzelmi biztonság – áttekinthető világ

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyerek fejlődésének, játékának és tanulásának.

A Waldorf-óvoda minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját szolgálja.

Igyekszik jó minőségű táplálékot adni a gyerek testének, lelkének, egész személyiségének.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét.

Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodában az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának, meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyermek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teendők körül.

Fejlődése során a gyermek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvónő mintáját követve, ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

Megjegyzés: Burok – érzelmi nevelés – áttekinthető világ = Érzelmi nevelés biztosítása

A Waldorf-pedagógia az **érzelmi biztonság** fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében. Ezt az érzelmi biztonságot elsősorban természetesen a családnak kell megadnia, de meg kell, hogy adja a gyereket fogadó első intézmény, az óvoda is, mely az anyát követve egyfajta **szociális anyáö**l szeretne lenni a kisgyerek számára.

A Waldorf-óvoda áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyermek körül. A gyermek látja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz (kenyér a búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés.

A Waldorf-óvoda az **életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni** a gyermek számára. Óvni szeretné a gyerekkort, hogy a gyermek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képdús gyermeki álmvilágból.

Ennek az a célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberrel tudjon élni a világban.

A Waldorf-nevelés a gyermek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek” van szerepe, a „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

A Waldorf-óvodák csoportjai **életkorilag** szándékosan mintegy **egyharmad-egyharmad-egyharmad** arányban foglalják magukban a három óvodai „évjáratot”

(ezek az úgynevezett **vegyes életkori csoportok**). Ezzel egyrészt nem törik meg a család természetes közegét (testvérek), másrészt a felnőtt és kisgyerek között a nagyobb gyerekekben kitűnő **közvetítőket** találnak, akik a csoport szokásait, ritmusait, napirendjét is teljesen természetes módon hagyományozzák át – az utánzás által – az utánuk következőkre. Az óvónő által gyakorolt nevelési stílus, módszer is a gyerek utánzási képességére épül. Követendő mintát nyújt a mindennapokban a maga tevékenységével, cselekvés-soraival, érzelmeivel, gondolataival.

A csoportvezető óvónő megteremti azokat a **valós helyzeteket**, amelyekben a gyerekek saját igényeik szerint feltalálják magukat. Ha kívülről nem zavarják a gyerek önbizalmát, egyre növekvő önállósággal maga jelzi fejlődését: egyre több belső és külső aktivitást mutat, egyre jobban ő is **követendő mintává** válhat a többi gyerek számára. Mindez csírája egy későbbi, kreatív, **az életben természetesen eligazodó** személyiség kialakulásának.

Az óvónő saját személyiségét állandóan fejleszti, ezáltal eleven példával szolgál a fejlődésben lévő gyerekek számára.

3.13. Ritmusok a Waldorf – óvodában

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógia ezt a folyamatot úgy segíti el!, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A Waldorf-óvoda tudatosan él a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok visszatérnek **évi, havi, heti és napi ritmusokban**. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést.

Az ünnepek ritmusa

Állandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, a természet évszakonkénti változásai és az ezzel összefüggő emberi munkák.

(Megtapasztalják, hogy a tél után újra kibújnak a virágok, visszajönnek a fecskék, gólyák és ősszel mindez újra eltűnik. Mindenben átélik elemi és jelképes szinten a vallásos ünnepek érzelmi sorrendjét is, megjelennek az élet nagy állomásai: születés, halál, feltámadás – mindez kimondatlanul.)

Egy-egy ünnepen a mindennapi élmények tudatosan kiválasztva töltenek be egy kijelölt helyet és formát s ezzel majd újra visszahatnak a hétköznapiakra.

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

Megjegyzés: Évkör ünnepei = Külső világ tevékeny megismerése

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában – tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban – éli ritmusát. Mindez a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorf-pedagógia felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belégzés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

– A tavasz és a nyár: kitágulás – kilégzés, a megnyilvánulás és keletkező élet évszaka.

A Föld ereje megmutatkozik: a rügyfakadás, növekedés, virágzás időszakát éljük.

– Az őszi – téli ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.

A Waldorf-óvodában ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élményt élhet meg a gyerek, hanem sokkal többet: a „közös emberit”.

Az ünnepek megformálását, bizonyos tradíciók segítik, melyek részben ősi, népi hagyományokhoz kapcsolódó „természetvallásos” megértésből, részben – a mi kultúránkban – keresztény szokásokból, részben pedig átélhető képekből állnak.

Mivel a gyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat **érzésekkel felfogható, átélhető formába** önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időt álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben.

Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkori jelen idejűségét a maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

Ezen kívül a csoportszobában tükröződnie kell az adott évszak hangulatának és az évkörön belüli ünnep jellegzetességének. Ez megjelenhet:

- a képválasztásban, a szimbólumokban (egy-egy képzőművészeti alkotás reprodukciója, általában képeslapnyi nagyságban),
- a virág vagy a termés díszekben,
- a használatban lévő anyagok, terítők színeiben.

Mindezek helye lehet az úgynevezett **évszakasztal** vagy **szépsarok**, amely egyben a gyertya helye is. Az óvónőtől függően ez nagyon élő és élményt keltő sarok lehet a gyerekek számára, ahol nap mint nap találkoznak a mesevilággal is, az ünnep tartalmával, a szertartások áhítatával, közös együttlétek élményeivel, emlékeivel. (Például: karácsonykor itt van a betlehemes figurák és a jászol helye; ősszel itt bujkálhatnak a törpék, majd tavasszal a tündérek jelenhetnek meg itt.)

A természet átélésében nem elég „visszafordulni” a természethez. Pontosan meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük, azaz **el** kellene **sajátítani** egy bizonyos „**természet-érzék**”.

A gyerekekkel való eleven kapcsolatában az óvónőnek lehetősége van **a gyerektől tanulni**: felfedezni a már ismert világot is, úgy mintha sose látta volna, átadva magát a megismerésnek, mely erőként segíti őt.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák – csak kikapcsolódások – hanem megszületik az emberben az ünnepet teremtő erő. Ez az erő él a hétköznapiok fáradhatatlan készülődésében, munkájában.

Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön, és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét és megszólít

minket. Minél hosszabb a ritmus, minél tovább kell várni, míg visszatér egy olyan jeles nap, mint például a gyerek születésnapja, névnapja, amit az óvodástársaival együtt ünnepelhet, annál nagyobb érzelmi töltéssel éli meg a várakozást, a beteljesülést, majd a rá való emlékezést is.

Havonta egy, illetve két ünnep tartalmával találkozhatnak a gyerekek:

A gyerekek születésnapja

Aratás – betakarítás – hálaadás

Szent Mihály időszaka

Szent Márton időszaka

Advent – Szent Miklós

Vízkereszt – Három király időszaka

Farsang

A tavasz kezdő napja

Húsvét

Mennybemenetel

Pünkösöd

Szent János időszak – a nyár ünnepe.

Megjegyzés: Környezettudatos magatartás kialakítása

A hét ritmusa

Egy-egy időszak ünneppel fejeződik be a Waldorf-óvodában, amelyre azt megelőzően hosszabb ideig „készülnek” a csoportok. **A heti és mindennapi tevékenységekben bekövetkező egyre gyakoribb enyhe változásokból lehet érzékelni azt, hogy az ünnep közeledik már.**

Az óvoda berendezése, színei, virág és növény díszai az évszakasztalon, a választott mesék, versek és dalok tartalma, a tevékenységek és munkák jellege – mindez **együtt** egyértelmű nyelven beszél a **kisgyerek számára érzékelhető szinten** arról, hogy milyen időszakban élő képben. A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyon tudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni: **a rajzolás, festés, sütés, gyapjúkép készítés**

és a viaszozás is tükrözi az adott időszakot, és egyben alapanyagul is szolgál az ünnepléesszkezeihez.

Ezek így kapcsolódhatnak például a heti művészeti foglalkozásokhoz:

- lámpás a gyerek saját festményéből,
- papírsárkány, pillangó a gyerek rajzából,
- különböző formájú és fajtájú sütemények az ünnepekhez,
- a betlehemes tál figurái viaszgyurmából,
- angyalok, nyuszi, madarak gyapjúból.

Évi, havi, heti ritmusok a Waldorf-óvoda étrendjében is megjelennek. **Havi** változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékul, a **hét napjait** pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.

Példa az étkezésben kialakult heti rendre:

Hétfő – rizs; kedd – árpa; szerda – köles; csütörtök – rozs; péntek – zab;
(szombat – kukorica; vasárnap – búza).

A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is.

A Waldorf-pedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik. Így lesz képes a gyerek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailag is. Ezek a folyamatok ugyanis jelentős mértékben függnak a lelki feltételektől:

Ha túl sok az élmény, és túl kevés a szabad játék, amiben fel tudná dolgozni az élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyerek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen és fáradtan ébred fel.

A napirend kiépítése az óvónő feladata s ebben is természetesen nagy mértékben tekintetbe veszi a helyi igényeket, lehetőségeket és szokásokat.

Fontos szempontok a következők:

Olyan rendszer alakuljon ki, hogy **minden gyermek végig részt vehessen a csoport életében** (az óvodai napnak közös kezdése és befejezése van). Az ettől eltérő, esetleg már a nyitást megelőző vagy a zárást követő ott tartózkodások mindig egyénileg megoldandó gyermekmegőrzési helyzetek legyenek. Egymás után következzenek inkább rövidebb időtartamú, az óvónő által „vezetett helyzetek”, és hosszabb „szabadon választott tevékenységek” (játék), felfrissítő váltakozásban.

A különböző tevékenységek jellegét tekintve maradjon minden nap azonos felépítés, de a tartalma a heti, havi ritmusokban változatosan térjen vissza. Természetesen legyen helye a kivételeknek és kivételes alkalmaknak is.

Vegyük figyelembe a délelőtti és a délutáni közötti minőségi különbséget.

Napi ritmus óvodánkban

6:00–9:00 Szabad játék – Művészeti tevékenységek Az óvónők előkészítik tevékenységeiket.

7:30 Az óvoda éppen jelenlévő gyermek és felnőtt közössége közös énekléssel és napi áldással köszönti a napot. A gyerekek megérkeznek és bekapcsolódnak a szabad játékba: a gyerekek önállóan játszanak, vagy a művészeti tevékenységben vesznek részt. Az óvodapedagógus és a dajka a hét különböző napjaihoz és az évkör ritmusához igazodó munkát végeznek. Előkészítik és figyelemmel kísérik a művészeti tevékenységeket, elkészítik a tízórait, melyekbe a gyerekek szabadon bekapcsolódhatnak.

9:00 - 9:15 Rendrakás, terítés - Az óvodapedagógus, a dajka a gyerekek együtt végzik.

9:15 - 9:45 Reggeli kör - Székkörben gyülekeznek az évszakasztalnál, gyertyagyújtás után köszöntik a mai napot - imaszerű verset mondanak.

Ritmikus játék: Az óvodásokhoz szabott történetbe ágyazott verses, dalos, ritmikus mozgás. Az időjárásról, az időszak megélhető eseményeiről versben, mesében vagy dalban „beszélnek”, melyet minden esetben mozgás kísér.

9:45 - 10:05 Kézmosás: Ezt követően egyéni játék a gyerekekkel, például: „lovagoltató”- játék, ujj-játék, illatos olaj osztása a tenyerekbe.

10:05 - 10:20 Tízórai: A csoport egy asztalnál, közösen asztali áldással kezdi és köszönéssel fejezi be az étkezést.

10:20 - 12:00 Szabad játék, munka a kertben vagy sétá.

11:45 - 12:00 Mese vagy bábozás – a délelőtti lezárása.

12:00 - 12:45 Kézmosás (tízórai előtti rendben), ebéd.

12:45 - 13:00 Készülődés a pihenéshez – rendrakás, tisztálkodás, a csoportszoba átalakítása délutáni pihenéshez.

13:00 - 15:00 Délutáni pihenés, alvás – mese, altatódal.

15:00 - 15:30 Uzsonna – ébredés, tisztálkodás, rendrakás, közös uzsonna.

15:30 - 17:00 Szabad játék az udvaron vagy a csoportszobában, rendrakás, búcsúzás.

A DÉLUTÁNOSSÁG

A Waldorf-pedagógia a kisgyerek igényeihez igazodva ideálisnak tartja, hogy a délelőtti óvodai tartózkodás után a gyerek visszatérhessen személyes élete színterére, a jól megszokott családi otthonba. A közösségben kapott ingerek feldolgozásához a zavartalan feltételek elsődlegesen itt teremthetők meg, hiszen a kisgyereknek maga a közösségben való lét is tanulandó feladat, állandó figyelmet, alkalmazkodást kíván tőle.

Pedagógiai feltételek

A délutáni pihenő rendjének megfelelő módon **illeszkednie kell a délelőtti óvodai élethez**, annak természetes folytatásaként benne is meg kell valósulniuk a Waldorf-pedagógia nevelési elveinek. A pihenő időszak alapvetően eltérő jellegét figyelembe véve, kellő szakmaisággal és alaposzággal kell kidolgozni tevékenységeinek egymásutánját.

A **délután fő feladata** a gyermeket a délelőtti folyamán ért élmények feldolgozására, a pihenésre, lehetőleg elalvására szolgáló **nyugodt környezet megteremtése**. Ezért fontos, hogy az aktívabb délelőtti lezárása után a tevékenységek állandó ritmusban kövessék egymást. A hálókahelyek elrendezése, a vetkőzés-öltözés mind nyugalomban, ismert rendben vezetik a gyereket az „álmok-kuckója” felé.

A kisgyerek fokozott biztonságérzete igényli, hogy fizikailag is mintegy „burkot” képezzünk köré. Amennyiben külön alvó-helyiség kialakítására nincs lehetőség, a csoportszobában rendezünk be a gyerekeknek kis hálókahelyeket.

Paravánokkal, függönyökkel, a rendelkezésünkre álló bútorokkal különíthetünk el kuckókat, testvéreknek, esetleg barátoknak közösen is.

Az álomba merülés lehetőségét minden eszközzel segíteni kell! Az óvónő melegséget árasztó mozdulatai, hanghordozása teremti meg a kívánt álomszerű hangulatot. Az óvónő tisztában van a fáradt, aludni készülő gyerek kiszolgáltatottságával, a helyzet intimitásával, így a lehető legnagyobb finomsággal, körültekintéssel és biztos határozottsággal végzi dolgát.

Az előkészületeket még rövid, halk beszélgetés zárhatja, az eltelt nap végig gondolása, előretekintés a szülők érkezéséig, majd végül ima és ének vezethet át a teljes csend és testi-lelki nyugalom állapotába. A pihenés ideje alatt az óvónő halk dúdolásával, jelenlétével veszi körül a gyerekeket. Előkerülhet a varródoboz, javításra váró ruhácskák, hímzés...

A délután jellege a délelőtti folyamán történt **élmények feldolgozását hivatott segíteni**, így ébredés után sem kíván „új élményeket” adni a gyerekeknek. A nagyobbak, akik nem igénylik már a délutáni alvást, egy hosszabb nyugodt fekvés és a kicsik elalvása után képeskönyvet nézegethetnek, elővehetik körmöcskéjüket vagy segíthetnek az óvónőnek az uzsonna elkészítésében.

A délutánt uzsonna és szabad játék, a búcsúzás zárja.

3.14. Waldorf – óvodánk szervezete, működése

Óvodai nyitva tartások szünetek:

Napi 8 órát meghaladó nyitva tartással működik óvodánk.

Zárások:

- évi 5 alkalommal, a törvény által előírt nevelés nélküli munkanapok alkalmával (a Munkatervben határozzuk meg).
- a nyári zárva tartás ideje alatt, melyet a fenntartó engedélyez.

A gyerek valódi **szomatikus és pszichés szükségletei** ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy **félnapos**, de inkább négy-öt órás **csoportban tartózkodás** után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe.

Az óvoda a szülők munkaidejéhez többé-kevésbé alkalmazkodva reggel nyit. Nem túl korán, mert a gyerekek ki kell aludnia magát. (Reggel hét, fél nyolc tájban az óvodák általában nyitva vannak, s fél kilencig lassan minden gyerek megérkezik.)

Ennek az időpontnak a betartását azért kéri az óvónő, hogy a (minimálisan egy órai) benti szabad játékra lehetősége legyen minden gyerekeknek.

A Waldorf-óvoda igyekszik a szülőket arról tájékoztatni, hogy a gyerek érdeke megkívánná, hogy délben hazamehessen, mert maga a csoportban tartózkodás is fárasztó számára. Az volna a kedvező, ha a gyerekek az ebédet már otthon ehetnék meg s a délutáni alvás után egy sokkal nagyobb és megnyugtatóbb személyes térben játszva és merengve dolgozhatnák fel a délelőtti élményeiket.

”Természetesen ahol erre szociális okokból nincs lehetőség, **ott a családdal közös mérlegelés és döntés után** a Waldorf-óvoda magára vállalja, a gyerek érdekében **a délutáni elhelyezést, szükség esetén más megoldások keresését.**” Nagyon szerencsés, ha a gyerek ezt az időt esetleg egy másik családban tölti el, amely egy vagy több gyereket fogad a csoportból. Amennyiben ilyen áthidaló megoldás nem lehetséges, akkor nagy gondot kell fordítani arra, hogy ezeket **a délutáni órákat**, amit a gyerek az óvodában tölt, **csak a megfelelő feltételek mellett vállalja magára a Waldorf-óvoda!**

Külön óvónő(k)re van szükség és a napirend egészének gondos átdolgozására. (Semmiképpen sem jó, ha a délutáni program abból áll, hogy a gyerek szüleit várja, miközben a többiekért már jönnek!)

Ebédeltetés, lefekvés és külön délutáni program szükséges. Művészeti tevékenykedésre, nagyobb háztartási munkákra van ilyenkor lehetőség (befőzés, gyapjútápiszítás, mosás, vasalás, stb.), de ekkor is **mindenképpen legyen a napnak közös befejezése a gyerekekkel.**

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a **pihenők és a szünetek**, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyedévenként szüksége van a gyerekeknek legalább kéthetes szünidőre, amikor a gyerek az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza.

A kifáradás hosszabb idő után többek között **irreverzibilis dekoncentrációs** folyamatokat is elindíthat.

3.15. A Waldorf – óvodai élet tevékenységi formái

Háztartási, kerti munkák, kézművesség

A gyerekek minden tevékenysége az óvónő jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) az óvónő végez, a gyerekek előtt.

Alapelv, hogy az óvodai időben az óvónő semmit se csinál, amit gyerekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülőkkel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyerek távollétében kerít sort.)

Tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyerek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítania kell azonban, hogy a gyerek – fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva – a munka jelleg" tevékenységek után visszataláljon a kortársaival való spontán játékba.

A Waldorf-óvónő által **végzett háztartási és kerti munkák** zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnek, hanem az emberi kéz dolgozik.

E tevékenységek különbözőek lehetnek:

- **a mindennapi munkák** (vásárlás, sütés, fűzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, állatgondozás, takarítás)
- **heti visszatérő munkák** (mosás, vasalás, varrás, játékszer javítása, évszakasztal „felújítása”)
- **havi, évszakonkénti munkák** (veteményezés, aratás/betakarítás, befűzés, gyapjú feldolgozása, selyemfestés)

Ezeket a **munkákat** az óvónő a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, **egymást átható ritmusokban**. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére:

Példaként: Egy ilyen **tevékenységi kör** az ültetés vagy palántázás, a termések leszüretelése, a befűzés, vagy a gabonák feldolgozása, mely tevékenységek többrét és természetes módon épülnek be az óvoda mindennapi életébe.

Megjegyzés: Háztartási munkák = Külső világ tevékeny megismerése

Ősszel a gyerekek – a saját kézzel varrott – kis filcsákokban hazaviszik a búza vagy egyéb gabonafajta magvait. Ezeket egész télen át őrzik tavaszig, amikor visszahozzák őket. A tavasz ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába és így megismerik a csírázó búzát. Kiránduláson vagy a kert elkülönített részén látják, amint a búza növekszik, kibontja kalászát, majd megsárgul. Talán módjuk van az aratást is szemügyre venni, s az aratás után a tarlón elhullott kalászokat felszededegetni. Az óvodában aztán kibontják a magot a héjából s üvegekbe gyűjtik. Az óvodában, kis kézi-malmokon ledarálják a magokat, s a sárgás magból fehér liszt lesz. Néhányan, több kis csoportban talán a boltba is elmennek, és ott vásárolnak még búzát, rozst, vagy más egyebet. Látják, amint a boltos méri az árut, s az óvónő fizet. Víz, só, kovász és még ki mit szeret bele – maguk gyúrnák, dagasztják a tésztát, s kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, s a sütőbe (kemencébe) teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sült kenyér illata. A kész, de még meleg cipót felvágják, megvajazzák és megeszik.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző feldolgozó folyamatok átélésére is. Például: Gyapjút mostak, majd szárítottak a szabad ég alatt, ezután behozzák a tiszta gyapjút, majd elkezdődik a megmunkálása: kártolás és fonás, amit az óvónő egy rokkán végezhet, miközben énekel vagy mesél az őt körülvevő gyerekeknek.

A fonás jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „körmöcskén” hosszú köteleket kötnek belőle.

Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékuhoz, például lókantár is lehet belőle. Meleg időben sor kerülhet a gyapjú színezésére is, nemezelésére is, labdákat is így lehet készíteni. A színezett és nyers szín" gyapjút később képkészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják.

A gyerekek számára így különös hangsúlyt kap a **kézművesség**, mint elemi játékkészítési lehetőség. A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvónő egy nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szőnek.

A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (körmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvónő itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek

jelenlétében. Nem csak a gyapjú és a különböző textilek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, babakútorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra igazi szerszámokkal a satupadnál.

Megjegyzés: Kézművesség = Külső világ tevékeny megismerése

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészport, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „fűzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

Honnan van a mindennapi kenyérünk?

Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját **érzéki tapasztalata**, s nemegyszer saját – az óvónőt utánzó – **tevékenysége** adja meg.

Mese – bábozás – babázás

A mese

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkoznak, s így az óvónői munkában átélhetik a valóság változásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől és mérhetővé válik az eredmény), ugyanúgy a mindennapi **mese** is – másfajta, belső úton – **bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába**, amely megfelel mágikus világképüknek.

Az óvodáskorú gyerekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az **eredeti népmesékben**, mert olyan **lelki-szellemi értékekről** és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő **hosszabb időn keresztül**, legalább egy hétig meséli fejből szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az **érdeklődése és biztonságérzete nő**, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást.

A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig **ugyanabban az időpontban**, mindig **ugyanazon a helyen van**, és **minden gyerek egyformán résztvevője**. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdésre; például: az óvónő halk lantjátéka, mialatt a másik óvónő meggyújtja a gyertyát, kialakul a kör és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek **érzelmi, értelmi és anyanyelvi** képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg.

Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a **szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását**, – mint például az eredeti népmesék szókincse s képei – és felidézi a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom.

Megjegyzés: Anyanyelvi nevelés

Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak **sejtik** a szavak jelentését, – de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős – és majd idővel tisztul az értés.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő **nem javítja ki** feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

A bábozás és a babázás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt (amit mondjuk a születésnapja alkalmával választhat a gyerek) ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a **bábozás**, amelyre egy ünnep alkalmával is sor kerülhet.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvónő az asztal mögött ülve vagy állva, takaratlanul vezeti az asztalszer" színpadon vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját – ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt.

Másfelől az óvódás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” meglevevített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábuai általában **saját készítésűek**; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvónők, esetleg a nagyobb gyerekekkel – mint ahogy az összes többi játékállatot és lényt, törpét, babát is. A **bábuk arca csak nagyjából kidolgozott**, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyereki projekciónak. Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt.

Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indítást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen – a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti”

kommunikációjuk rendkívüli **szociális teljesítmény**, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban, hogy az óvónőt kéri, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen – mert rögtönzött – mesét.

Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy **közös képi nyelvben** tudnak gondolkozni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a pici gyerekek is elkezdenek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével sokszor megdöbbenően gazdag szókincssel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, és kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvónők saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is – ünnepekkor vagy más alkalommal – nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

Az óvodáskorú gyerekek legyen lehetősége **egy olyan babát** szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket vagy más élményeit.

Van olyan Waldorf-óvoda, ahol minden gyerek részére készítenek az óvónők a szülőkkel együtt egy-egy ilyen **babát**. Ezek az úgynevezett „Waldorf-babák” körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag. Figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül az esztétikán túl, jó minőségű, minta értékű legyen, nemcsak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fej-test arányai) pontos betartására is törekednek, s a színeiben (test, haj, ruha), az arckifejezésben finom, lágy harmónia tükröződjön a „kedves játékbabából”. Mind ezáltal szabad teret kaphat a gyerek fantáziája és képzelete.

Zene – ének – vers

A zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. **A kisgyerek teljesen másképpen hall**, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is.

A jó zene a csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. **A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket.** A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni, énekelni.

Főként a **kvint intervallumú**, és a **pentaton zene** nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek **fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok.**

A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázik is, de tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.)

A Waldorf-pedagógia **nem használ** kazettát, magnót, s más **technikai eszközöket** (mesehallgatásra se ajánlja őket), mert fontosnak tartja, hogy a gyerek **mindig emberrel kapcsolatosan élje meg** a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel, és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütögetett fadarab mind

különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.)

A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak.

Az ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az **éneklés** a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A **mindennapos tevékenységeket** – a különböző munkákat is – gyakran **kíséri** ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvónő éppen mit csinál (például: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél). Így az énekszó belevonja a gyereket az óvónő tevékenységébe anélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

Az óvodában csak **egy szólamban**, és – mint a gyerekek – **magas hangon** énekelnek az óvónők.

A vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat) hanem, hogy ritmizált beszéddel és énekelve, az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: **Kézmosás után** a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajat cseppent, verssel, dallal kísérve. Minden gyerekhez külön – külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató- vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak – mind a gyerekek, mind az óvónő számára – kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek, és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő **folyamatos, állandófeladata**. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban **népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat**. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket. Megjegyzés: Anyanyelvi nevelés

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékukban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek **sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia**. Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

Szép mozgás – a ritmikus játékban és az euritmiában

A ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével.)

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek **bizalommal követi az óvónő mozdulatát** anélkül, hogy előre tudná, milyen célból végzik azt. Mozdásnyelvről is beszélhetünk. Egy dalt énekelve vezeti az óvónő a gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni.

Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább **fürtformában** csoportosulnak az óvónő köré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük.... stb.).

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye például: a betlehemezésnek, a mese dramatizálásának vagy a születésnap megünneplésének is.

Az óvónő mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Az óvónő megpróbálja a gyerek testét (és lelkét egyaránt) úgy mozdítani, hogy **utasítást ne kelljen adnia**. Ennek ellenkezője a Waldorf-pedagógia szerint zavaró a gyereket abban az **álmodozó és önfeledt** tudatállapotában, amely erre az **utánzó** gyermeki korszakra jellemző.

Az óvónő egyszerűen mozdul és énekel, úgy mintha ott helyben találná ki, mesélné el az egészet és az óvodások szabadon kapcsolódnak be és követik őt ebben a ritmikus játékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is ugyanúgy, mint a körtáncok, de mindent át kell, hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy WALDORF-szokásrenden alapuló felépítettsége.

Semmi sem történik öncélúan, minden része kell hogy legyen az egésznek, hogy mondanivalójával, tartamával azt szolgálja.

A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék.

Az euritmia

A hétnek mindig ugyanazon a napján euritmia tanár jön az óvodába, és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart. A gyerekek jól ismerik őt, sokuk már az óvodáskort megelőzően találkozott vele, és nagyon várják.

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható, mint látható beszéd, látható zene. A Waldorf-iskolákban **pedagógiai euritmiát** tanítanak, ezenkívül van még **művészeti euritmia**, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség, a **gyógyeuritmia**.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”. Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék **szép harmonizált mozgást hívnak elő** a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánozva hozzák létre.

Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozik majd a gyerek.

A Waldorf-óvodapedagógia szerint az óvodáskorú gyerekek elég **természetes mozgást** jelent a benti és kinti játék és a napi „szép mozgás”. A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő **természetes játékos mozgásokra**: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre.

Ezért is célszerű a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal, például padokkal is berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és padok között, alatt és csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon.

A teremben kötött labdákat, babzsákokat is találhatnak a gyerekek. Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is és ezt a célt szolgálják (az udvari játékszerek közül) a gólyalábak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét.

Megjegyzés: Anyanyelvi nevelés

Ahol megfelelőek a körülmények, ott alkalom nyílik az udvari játék idejében, néha azon túl is az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra.

A séta, a hegymászás, fára mászás, stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

Képzalkotás és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodában lehetősége van minden gyereknek arra – általában a szabad játék ideje alatt -, hogy **a rajzolásban, festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése** folyamán alkotó- és formáló készségét fejlessze. Így rendszeresen tapasztalhatja meg a különböző minőségeket. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység. (Eltérések lehetségesek.)

Hétfő – rajzolás

Ez a tevékenység segíti a hétvége utáni visszaérkezést az óvodába, és a gyerekek gyakran rajzolják le hétvégi élményeiket. Méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. A kisebbek kis kosárkában a három alapszínt találják a rajzlap mellett. A nagyobbak már több színt használhatnak, az iskolába készülnek pedig már vastagabb ceruza formájú viaszkrétát is kapnak. (Mivel az óvodás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra – ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik – ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a kisebb gyerekek.) Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.

Témához nem kötöttek, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvónőnek, aki minden gyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. Az óvodáskor végén majd valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol időnként a gyerekek előtt: plakátot készít, vagy olyan képet rajzol, melyben a kivágott mozgatható figurákkal egy mesét is el lehet játszani.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik

olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

Kedd – gyapjúkép készítés

Ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozás, a plasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti.

Rajzoláskor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestéssel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni.

Havonta egyszer az óvónő szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ: Szépen előkészíti, fésüli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárba, mielőtt elkezdené a munkáját. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

Szerda – gyurmázás, plasztikus formálás

A csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg a agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.)

A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak: gyertyákat díszíthetnek, egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyakkal, állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat az évszakasztalhoz, a megfelelő helyre teszik, vagy karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékba hazaviszik a szüleiknek.

Az udvaron – főleg a meleg időszakban – a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”.

Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hó és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

Télen hóvár építésre, hóember készítésre és hóval való mindenféle játékra kerül sor a kinti szabad játékban.

Csütörtök – a sütés, mint formálási tevékenység

A hetenkénti kenyér vagy cipósütés alkalmat ad tésztával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk.

Az óvónő az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, **egyszerű** formákat alkalmaz a sütésnél. Ezek az évköri változásban ilyenek lehetnek:

- Szent Mihály időszak: kard vagy sárkány
- Márton ünnep: pereg vagy liba, törpe, manó
- Advent: karácsonyi sütemény, mézeskalácsforma
- Szent Miklós: fehér ló
- Farsang: a témához tartozó forma
- Húsvét: kakas
- Mennybemenetel: csillagok
- Pünkösd: galamb
- Nyári ünnep: rózsák

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek sütemény formáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzel a formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy az óvónő körültekintően készítse elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet és az óvónő a gyerek kezébe adja a tésztát.

Péntek – festés

Ugyanúgy, mint a sütés, a festés is nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonnal és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra.

A jó minőségű, akvarell papírt a gyerekek vízbe mártják, majd kiterítik a rajztáblákra. Az óvónő énekelve kezdi osztani a nagy széles ecseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. (A három alapszínt kapják meg a gyerekek és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi színt.)

Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki és kontúrtalan. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető.

A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és, hogy mikor van a munkájának vége.

Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészülésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, – majd amikor az utolsó kis csoport is befejezte a képeit, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezeti el a gyereket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában.

Igazi festményekkel is találkoznak az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvónő a falra és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek. Születésnap ajándékként az ünnepeltnek az óvodástársai választanak ki az óvónő gyűjteményéből egy képeslap nagyságú festmény reprodukciót.

Szabad játék

Ahogy már többször szóba került, **a gyerek szabad játéka kiemelt fontosságot élvez**

a Waldorf-óvodai élet tevékenységi formái között. A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban **nem** az úgynevezett játékos tanulás: hanem a **valódi tapasztalatszerzés**, melyre a Waldorf-óvodai élet egésze ad lehetőséget.

A szabad játék idejében végzett munka jellegű tevékenységek az udvari játék, a kerti munka vagy a séták, kirándulások. A játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

A Waldorf-óvodai napirendben **minimálisan** kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerek szükségleteiből fakadó játék igényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónő különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Az óvónő feladata, hogy a munkája körül olyan hangulatot áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, „mint egy burok alatt” érezzék magukat, s így folytathassák a játékot.

Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvónőnek. **Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata.** A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében. A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacsok és az ezekhez tartozó berendezések, a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogasra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábsarok bábai és babái vagy a nagy fa és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérje és megértéssel kövesse. Az adott helyzetben, megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például: a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad, vagy túl erősen leragad a játszó egy monoton, egyoldalú játékformánál.

Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába, mint szereplő, aki továbbsegít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna.

A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket, egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket – és ez így is van.

3.16. A Waldorf – óvodapedagógus feladatai

Waldorf-óvodában felsőfokú, állami diplomával és Waldorf Óvodapedagógiai Szemináriumon végzettséggel rendelkező óvónő vezethet csoportot. Segítőként dolgozhat mellette még átképzésen lévő óvónő. (A továbbképzés minimálisan három éves, amit kiegészít a legalább egy éves tapasztalt Waldorf-óvónő melletti gyakorlati év.)

A csoportvezető Waldorf-óvónő nagy szabadsággal és teljes körű pedagógiai felelősséggel végzi a munkáját a Waldorf-óvodapedagógiai alapelvek szerint.

Az óvónő feladatai összefoglalva

1. A csoportegység benti és kinti berendezéseinek és tárgyainak kiválasztása.
2. Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, a szokásrendszer kiépítése.
3. A csoport egészséges életmódjának kidolgozása és betartása.
4. A különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése.
5. Az óvodai csoport összeállítása (pedagógiai szempontok szerint).
6. Minden gyerek egyéni fejlődésének megfigyelése és segítése.

7. A szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása és ápolása, problémák esetén közös megbeszélés és útkeresés.
8. Együttműködés a többi óvónővel. Gyakorlatvezetés vállalása a továbbképzésen lévő óvónők számára.
9. Aktív részvétel a pedagógiai vezetésben, és a kollégákkal való konferenciákon.
10. Együttműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel (euritmista, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, konduktor, védőnő stb.).
11. Folyamatos önképzés, továbbképzéseken való részvétel, bekapcsolódás a Waldorf-óvodák regionális, országos és nemzetközi együttműködésébe.

Tervezés és visszatekintés

A Waldorf-óvoda pedagógusai jelentős időt és munkát szánnak arra, hogy következetesen és állhatatosan megformálják és kidolgozzák a maguk munkájának tervszerű egyéni keretét, figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, a legapróbb részmozzanatokat és módszertani lépéseket az egész év folyamatában. **A tervezés** a csoportnaplóba rögzítve történik.

A Waldorf-óvónő rendszeres **visszatekintést** végez: mérlegeli, végig gondolja, hogy elképzelései milyen formában váltak valóra. A visszatekintés több szintre vonatkozik: a napra, az adott ünnepszakra, a gyerekek egyéni fejlődésére. A csoport életéről, az éves nevelési terv, valamint tematikus tervek megvalósulásáról a csoportnaplóba reflexió formájában visszatekintő bejegyzést tesz. Általában az óvónő saját magának naplót vezet a tapasztalatairól, megfigyeléseiről, s a problémás helyzetekről. Ezek a feljegyzések azért fontosak, mert a csoportvezető óvónőtől elvárható, hogy a gyermek fejlődési szintjét, problémáit, lehetőségeit folyamatosan kövesse az óvodaérettség és az iskolaérettség között. A gyermekek fejlődéséről a megfigyeléseit, a szülőkkel folytatott egyéni megbeszélések feljegyzéseit a gyermek egyéni irattartójában jegyzi fel.

Waldorf-óvodapedagógiai gyakorlatban a pedagógusok a gyermekmegfigyelések során kiemelt figyelmet fordítanak a tanköteles korú gyermekek képességeinek, készségeinek fejlődésére, melyek elősegítik a gyermekek későbbi eredményes iskolakezdését. A pedagógus a gyermekek egyéni megismerésével, folyamatos nyomon követésével, alaposan, átgondoltan, tudatosan

tervezi a gyermekcsoport, valamint a tanköteles korú gyermekek fejlődését támogató pedagógiai tevékenységeket.

Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés

Már az óvodába való felvételnél a szülők részletes leírást írnak, amelyből a várandósság időszakától kezdve a születésen át az óvodába lépésig nyomon követheti az óvónő a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerheti a gyermek szokásait, rokon- és ellenszenveit, félelmeit és örömeit, különlegességeit.

A gyermek megnyilvánulásait a mozgásban, a játékban, a rajzban a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvónő. Az óvónő már ettől az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva **élő, belső képet alakít ki a gyerekekről**, amely folytonosan változik, soha se lesz kész, állandóan fejleszthető marad. A gyereket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a felnövekedésben.

Ebből a célból az óvónők maguk elé idézik – lehetőleg minden nap – az esti órákban, elalvás előtt csoportjuk gyerekeit, s ez a mindennapos praxisban igen hasznos gyakorlatnak bizonyul.

Ha alszanak rá egyet, a következő napon előálló helyzetekben feltehetőleg nagyobb intuíción, improvizatív erővel találhatnak majd gesztust, szót vagy cselekvést segítségül.

A gyermek mindennapi öltözködésétől, táplálkozási és alvási szokásain át, játékaig úgyszólván minden testi, lelki, szellemi fejlődési mozzanat szóba kerül az óvónők és a szülők rendszeres beszélgetéseiben.

Megjegyzés: Tervezés, visszatekintés! Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés!

A konferencia c. alfejezetek tartalmazzák a Waldorf-óvodák ellenőrzési és értékelési alapelveit

A konferencia

A Waldorf-intézményekben a tanárok és óvónők – együtt vagy külön – minden héten rendszeresen tartanak konferenciát.

A konferencia pedagógiai és technikai, adminisztratív részből áll, s mivel a Waldorf-intézményeknek egyszemélyes hierarchikus vezetőjük gyakorlatilag nincs: minden nevelésre, pedagógiára közvetve vagy közvetlenül kiható kérdésben a konferencia vezeti az óvodát, iskolát.

Itt születnek azok a döntések, amelyeket az intézmények életében elkerülhetetlenül meg kell hozni.

A konferencia, mint pedagógiai közösség munkaközösségként működik. A munkaközösség tervet készít az adott nevelési évre, ahol közösen dönt a pedagógiai témák meghatározásáról. A nevelési év végén a munkaközösség vezető beszámol a tervek megvalósulásáról. Minden konferencia munkáról feljegyzés – jegyzőkönyv készül.

A konferencia leglényegesebb része azonban nem e fenti technikai vezetés, hanem a pedagógiai erőforrások megnyitása. A pedagógiai részben minden esetben gyermekmegbeszélésre is sor kerül, és ez a legterjedelmesebb, leglényegesebb mozzanat. Itt próbálják a gyakorlatban tudatosan alkalmazni azokat az ismereteket, melyeket a pedagógiai konferencia másik, folytonosan továbbképző részében szereznek a pedagógusok, illetve amelyeket a mindennapi gyakorlatból az önnevelésben kifejlesztett intuitív megismerő erőket is alkalmazva merítenek.

A gyermekmegbeszélésen megint csak a szomatikus orvosi szempontoktól kezdve, a lelki és szellemi állapotrajzon át az alkat és temperamentumbeli beágyazódottságig, a családi helyzetig mindaz szóba kerül, ami egy gyerek szempontjából további fejlődését illetően lényeges lehet.

Amikor a konferenciai esetmegbeszélésen a pedagógus bemutatja a gyereket, általában érezhetővé válik a testi és lelki állapotrajz részletező finomságában és plasztikus kivitelezésében, hogy itt többszörösen feldolgozott, elmélyült ismeretről van szó.

A csoportvezető óvónők közössége, amely egyben az óvoda pedagógiai vezetése, **közösen** érez és **visel felelősséget** az óvoda minden gyereke iránt. Ezért mindig közösen döntenek egy-egy gyerek óvodai felvételéről, ezért folytatnak közös gyermekmegbeszéléseket és közösen keresnek utakat és megoldásokat a gyerek javára.

A konferenciákon az óvodapedagógusok közössége vesz részt.

Együttműködés a szülőkkel

A Waldorf-intézményekbe való felvételkor az az alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát és az intézmények működését legalább olyan mélységig, hogy világos képük legyen arról, milyen közegbe, környezetbe hozzák, adják gyerekeiket. Ehhez természetesen programok, cikkek, előadások és a nyitott

ünnepek is hozzásegítik őket. Vannak óvodák, ahol a jelentkező gyerekek szülei a felvételt megelőző évben részt vehetnek előkészítő szülői esteken, esetleg a gyerekekkel közös baba-mama csoporton, közös munkadélutánon, pedagógiai beszélgetéseken.

2004 óta működik Baba-Mama csoport az óvodánkban. Az adott év első negyedévében, kéthetente 2 -2 órás időtartamban működik a Baba-Mama csoport. A találkozásokat Waldorf-óvodapedagógusok vezetik. Bepillantást nyújt az óvodaválasztás előtt álló gyermekek családjainak a Waldorf-pedagógia mindennapjaiba. Erősíteni kívánja a gyermek és szülő együtt tevékenykedését, a szülői mintát, a családi értékek előtérbe helyezését. Bekapcsolódhatnak a gyermekek által végezhető művészeti tevékenységekbe, melyeket a 2-3 éves kisgyermekek a szabad játék ideje alatt kipróbálhatnak. Ezalatt a szülők elsajátíthatnak egyszerűbb kézműves technikákat. A Waldorf-óvodákra jellemző „reigen” (mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, történetbe ágyazva mozdulatokkal meséli el az óvodapedagógus) zárja le a játékidőt. Ezután közösen uzsonnázunk, megismerve a hét napjaira jellemző gabonákból készült ételeket.

A találkozások sorozata, mindig egy beszélgető esttel zárul, ahol a szülők válaszokat kapnak a felmerülő kérdéseikre.

Az óvodai közösség kialakítása és a gyerek fokozatos óvodához szoktatása érdekében az óvónő és a szülők közötti megállapodás szerint a felvett gyerek előzetesen „vendégségbe” járhat leendő csoportjába.

A szülők és az óvoda pedagógusai kölcsönösen egy bizonyos fajta együttműködést kell, hogy felajánljanak egymásnak és elfogadjanak egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyerekre irányul és a gyerek javát keresi.

Egyéni beszélgetésen, családlátogatásokon találkozik az óvónő a szülőkkel. A szülői esteken a szülők tovább ismerkednek a Waldorf-pedagógiával, itt maguk is átélhetik a gyakorlati tevékenységekben mindazt, amit gyerekeik csinálnak napközben az óvodában.

A szülők intenzíven részt vesznek az óvoda fenntartásának mindennapi tevékenységében, mind gyakorlati, mind anyagi értelemben. A Waldorf-óvoda szociális

szervezeti forma, ahol a gyerekekért történik minden, és a felnőttek együttműködnek azért a célért, hogy eredményesen és zavartalanul folyhasson a pedagógiai munka.

Szülői szerepkör

A Waldorf-óvoda alapvetően szülői elhatározásból jön létre. A szülői munka azonban nem ér véget az óvoda elindításával, mivel az ott dolgozó pedagógusok nevelő partnerként tekintenek a szülőkre. A rendszeres szülői estek alkalmat adnak az eszmecserére, a tapasztalatok megosztására, a fontosabb életkori problémák közös megértésére, feldolgozására. A szülők eleven kapcsolatot ápolnak az óvodapedagógusokkal

és egymással, ennek révén olyan szociális közeg jön létre, amely segíti a mindennapos gondok megoldását és nagyobb krízisek alkalmával is támogatást nyújthat a bajba kerülőknek. Ezen közvetlen emberi kapcsolattartás elengedhetetlen feltétele a gyerekek nevelésének, a közös felelősség tudatos kialakításának.

A szülők bevonása az óvodai élet szervezésébe szintén erősíti az elkötelezettséget, és lehetővé teszi a szülők számára a pedagógiai folyamatokba történő betekintést.

A szülői közösség működteti a Veszprémi Waldorf Pedagógiai Alapítványt, mely gazdasági és jogi szempontból is támogatja az óvoda működését.

A szülői közösség sajátos szerepköre az alapítványi feladatok ellátása is: az Alapító okiratban meghatározott cél megvalósításának pénzbeli támogatásával és személyes részvétellel. (pl. az óvoda tárgyi feltételeinek javítása, a waldorf pedagógiai működéshez szükséges tárgyi, anyagi és egyéb források kiegészítéséhez.)

Az Alapítvány támogatja a szülők és a pedagógusok képzéseit is, így folyamatosan bővülő tudását a waldorf -pedagógiával kapcsolatban.

Lényegesnek tekintjük ebből adódóan ez nem egy hagyományos óvodai szülői szerepkör.

3.17. A Waldorf – óvoda működési feltételei

A személyi feltételek

A csoportban dolgozó mindkét óvónő rendelkezzen felsőfokú, állami végzettséggel.

A csoportvezető óvónőnek szükséges, hogy rendelkezzen a Waldorf-óvodák Nemzetközi Szövetsége által elismert elméleti és gyakorlati képesítéssel is.

A csoport másik óvónője amennyiben ez utóbbival nem rendelkezik, azt munkába állásától számított 5 éven belül szerezze meg.

A Waldorf Pedagógiai Program használata miatt a tagintézmény vezetését Waldorf-óvodapedagógiai és tanügy-igazgatási, vagy közoktatás vezetői végzettséggel rendelkező óvónő látja el.

Az „anyai” gondoskodást, gondozást a Waldorf-óvodában az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának, meghatározó része.

Ha a csoport munkáját folyamatosan két óvónő látja el, szükség van egy harmadik személyre: dajka, segítő jelenlétére.

A csoport beindításának feltételei

A szülők ismerjék a Waldorf-óvodapedagógia céljait, az óvónő vezetésével a célok helyi megvalósításának legyenek aktív részesei. A gyerekek felvételére a csoportvezető óvónők tesznek javaslatot a konferencia döntése alapján.

Az óvodai munka beosztását, a szülőkkel való közös tevékenység munkarendjét, a szülőkkel egyeztetve, a módszertani követelményeknek megfelelően, a csoportvezető óvónő határozza meg.

Az induló Waldorf-óvodai csoport bekapcsolódik a regionális, országos és nemzetközi szinteken folyó közös pedagógiai munkába, mely szakmai támogatója és egyben kontrollja.

A csoport folyamatos működésének feltételei

A pedagógiai és szellemi munkáért a csoportvezető óvónő felelős. A szülők a munka eredményességét együttműködésükkel és támogatásukkal segítik. Az évkör ünnepeit közösen készítik elő. A szülők részt vesznek a csoportszoba berendezésében, a játékkészítésben, a tárgyi feltételek gazdagításában.

A csoport életéhez szükséges berendezések, felszerelések, speciális anyagok beszerzése a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg erejéig, a csoportvezető óvónő javaslatát figyelembe véve történik. Fokozatosan kialakítja a Waldorf-pedagógia ajánlásainak megfelelő környezetet (csoportszoba, udvar, kert stb.)

Az óvodapedagógus munkakör sajátosságai

A napi teljes munkaidőből fennmaradó részt a pedagógusok napi esetmegbeszéléssel és a következő nevelési napra történő előkészületekkel töltik.

Az óvodapedagógusok munkakörükbe tartozóan ellátják:

- a nevelési program szerinti esti programok, hétvégi ünnepek, az óvoda mindennapi életével kapcsolatos, nyitva tartási időn túli tevékenységeket, ideértve:
- az óvodai foglalkozásokhoz szükséges eszközök, alapanyagok, élelem, stb. beszerzését, az évszakasztal, játékok, bábok, óvodai díszek készítését és ezek alapanyagainak beszerzését (vásárlás, gyűjtés), illetve mindezek időszakos megújítását, az óvoda díszítését,
- rendszeres a szülői és pedagógiai estek előkészítését és megtartását,
- az egyes szülőkkel folytatott megbeszéléseket szükség szerinti családlátogatásokat,
- a rendszeres óvodapedagógiai megbeszéléseket, konferenciákat óvodán, régióban, országon belül,
- az óvodapedagógusok mindezen feladatokat egymás között megosztva, illetve együttesen végzik.

A tárgyi feltételek

A Waldorf-óvoda teljes egészében és minden részletében az óvodáskorú gyerekek sajátos életformáját, egészséges fejlődését szolgálja.

A tárgyi feltételek területén a Waldorf-óvodapedagógia szükségesnek tartja a rendkívül tudatos választást. A pedagógiai szempontot mindig elsődlegesnek tekintve, a legegyszerűbb környezet (tér, tárgyak, bútorok) is alkalmas lehet a Waldorf-óvoda megvalósítására.

Feltételek

Az épület árasszon minél családiasabb, otthonosabb érzést; célszerű, ha a csoportszoba, az előtér, a vizes blokk, az öltöző, a konyha és a kamra egy családi házhoz hasonló egységet képeznek, főbejárattal és teraszajtóval a kertbe, akkor is, ha többcsoportos az óvoda.

Az udvar és a kert legyen elég nagy ahhoz, hogy szülőkkel együtt is elférjen a csoport, a homokozó, a virágágyások és a konyhakert mellett legyenek fák, bokrok, virágok, minél jobban hasonlítson az egész egy „tündérkert”-hez. Legyen lehetőség elbújni, mászni, futni, házikót építeni, játékokat (köteleket, gólyalábakat) és kerti szerszámokat tárolni. Jó ha van kerti csap is.

A csoportegység térbeli felosztása olyan legyen, hogy minden háztartási, kézműves és egyéb tevékenységnek egyértelmű és megfelelő hely jusson:

- konyhai rész tűzhellyel (esetleg kemencével) és mosogatóval,
- satupad szerszámokkal, hely a barkácsoláshoz,
- sarok, ahol a kézimunkák kellékei vannak,
- elég hely, ahol az egész csoport összejöhet mesélésre, ünneplésre,
- megfelelő nagyságú hely a körtáncnak, mozgásos játéknak,
- játszósarok (babaház, bolt, babakonyha),
- fürdőszoba, öltözők.

A berendezés a következőknek feleljen meg:

A **bútorok** (tömör fából) legyenek szépen megmunkálva, harmonikus szép formákkal; több funkciónak is meg tudjanak felelni, változtathatóak, átrendezhetőek legyenek, (asztalok, székek, padok, polcok, szekrények, játszó bútorok: úgynevezett állványok, paravánok, térelválasztó funkcióval).

A **textíliák** legyenek természetes anyagokból (gyapjú, len, vászon, pamut, bársony, selyem).

A **naponta használandó alapanyagok** legyenek a gyerek számára jól láthatóak (például: színes gyapjú kosárban, müzli üvegben, stb.), csak a nagyon „értékes”, ritkán használandó dolgok kerüljenek a szekrénybe.

A **játékszerek, játékeszközök** (melyek többé-kevésbé kimunkáltak) legyenek természetes anyagokból:

- állandóan vagy ideiglenesen felépíthető házacska és berendezései,
- többféle méretű és színű kendők, leplek, kötelek, zsinórok,
- fából készített játékok, hajók, autók, figurák, állatok; gyökerek, ágak, rönkök,
- varrott babák, bábuk,
- kötött állatok, bot nyelű lovagolható paripák, lókantárok,

- fejdíszek, koronák, palástok,
- kosáryi kagyló, fenyőtoboz, kövek, kavicsok, magok, gyökerek, fakérgesek...
- nagy, puha báránybőrök, színes rongyszőnyegek.

A játékszerek felsorolása csak a lehetőségek egy részét mutatja; sok minden függ az adott helyzettől, a csoport összetételétől, ezért főleg pedagógiai szempontok vezérlik az óvónőt a játékszerek kiválasztásában.

Megjegyzés: A Waldorf-pedagógiai munkát segítő eszközök jegyzékét lásd az 1. mellékletben.

3.18. Gyermekvédelem a Waldorf – óvodában

A Waldorf-óvoda a gyermekvédelmi tevékenységét a gyermekek védelméről, gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény és a törvények végrehajtásához kapcsolódó rendeletek határozzák meg.

Gyermekvédelmi tevékenységeink célja, hogy a gyereket fejlődési útján segítsük, ezáltal testileg egészséges, lelkileg szabad, szellemileg kreatív emberré válhasson. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa. (WOP)

A Waldorf - Óvodapedagógiai Program teljes egészét áthatja a **gyerek iránt érzett tisztelet**.

Az óvónő a gyereket, mint szellemi individualitást tekinti. Életkori és egyéni igényeit és szükségleteit felismerve szervezi az óvoda életét. Szem előtt tartja a **gyerek alapvető jogait** a testi egészségre, érzelmi biztonságra és szellemi szabadságra.

Minden gyerek felé szeretettel, **pozitív attitűddel fordul**, hátrányos megkülönböztetés senkit nem érhet. Minden gyerek az óvodai csoport egyenrangú tagja, számára az egyenlő hozzáférés biztosított.

A Waldorf-pedagógia **befogadó pedagógia**. A Waldorf - Óvodapedagógiai Program szerint felépülő óvodai élet jó háttérrel teremt a Sajátos Nevelési Igényű gyerekek integrált nevelésére. A feladatot felvállaló intézmények Alapító okiratukban rögzítik szándékukat és biztosítják a szükséges tárgyi és személyi feltételeket.

Az óvónő a szülőkkel a gyermek érdekében jó viszonyt alakít ki és velük folyamatosan együttműködik. A szülők segítségére van nevelési problémáik megelőzésében és megoldásában.

A Waldorf-pedagógia alapelvei biztosítják az **esélyegyenlőség** megvalósulását. Különbözőség és beilleszkedési nehézségek esetén az óvónő a gyerekekre külön figyelmet fordít, fejlődése érdekében egyénre szabott pedagógiai eszközökkel él.

A személyes adatokat gondosan kezeli, csak meghatározott pedagógiai célból, megfelelő körültekintéssel, a szülőket tájékoztatva használja fel azokat.

Mindezek formájáról és tartalmáról a Waldorf - Óvodapedagógiai Program megfelelő fejezetei rendelkeznek, úgymint: 1.7. fejezet: A Waldorf-óvodapedagógus feladatai

- Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés
- Együttműködés a szülőkkel

Indokolt esetben a gyermek érdekében az óvoda kapcsolatot vesz fel a helyileg illetékes családsegítő és gyermekvédelmi szervezettel, a megfelelő szakemberekkel, fejlesztőpedagógusokkal.

3.19. Különleges kapcsolatok

Különleges kapcsolatot ápol óvodánk a Magyar Waldorf Szövetséggel és a Waldorf Házzal.

A Magyar Waldorf Szövetség a tagságába tartozó magyarországi Waldorf-óvodák és fenntartóik közös tevékenységével látja el az alternatív Waldorf - Óvodapedagógiai Programhoz kapcsolódó feladatokat, a Waldorf-pedagógia általános név- és minőségvédelmét, és a Waldorf-intézmények, intézményfenntartók érdekképviselését. Az érdekképviselési tevékenység során állandó jogszabály és jogszabálytervezet figyelést végez, melyeket szükség esetén véleményez, módosítási javaslatokat terjeszt be, rendszeresen részt vesz a törvényalkotással összefüggő társadalmi érdekegyeztetés folyamatában. Állásfoglalásokkal és ajánlásokkal segíti az intézmények feladatellátását.

A Magyar Waldorf Szövetség a fenntartója a Waldorf Ház Pedagógiai Szolgáltató Intézetnek, mely országos pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat nyújt a Waldorf-pedagógia területén.

3.20. Gyermekétkeztetés, egészségnevelés

Egészséges életmód alakítása

A Waldorf-óvodában a pedagógiai elveinkkel összhangban nagy hangsúlyt fektetünk a gyermekek egészséges életmódra való nevelésére. A mindennapok folyamatában kiemelt szerepe van a mozgásnak, a szabad levegőn való töltött időnek, a pihenésnek és a gyermek fejlődését szolgáló egészséges ételek fogyasztásának.

Az egészségnevelési program keretében a gyermekek számára élhető, befogadható kerti környezetet alakítunk ki. Udvari lét lehetőséget biztosít a természetben történő változások megfigyelésére, tevékeny megélésére, a veteményeskert, virágoskert gondozására, ápolására. A kertészkedés folyamán az évkör változásait saját tapasztalataik alapján, érzékszervi neveléssel szervesen együtt élhetik át a gyermekek pl.: a búza körforgása az évben, kerti munkák - ásás, gyomlálás, gyógyfüvek szedése -tea készítés. A gyermekek az állatvilág életét figyelve, közvetlen kapcsolatot ápolnak az óvoda élővilágával. A családok aktív részesei a gyümölcs betakarítás, feldolgozás folyamatának pl.:a saját lekvár főzés lehetőségének biztosítása révén.

Mozgás

A Waldorf-óvodapedagógia a természetes mozgásformákat előnyben részesítve - kúszás, csúszás, mászás, ugrás, futás, szökdelés, fél lábon ugrálás, fára mászás, függeszkedés, gurulás - mindennap a reggeli körben a "reigenben"-ben, valamint időjárástól függetlenül az udvaron szabad mozgásformák gyakorlását tesszük lehetővé. Hetente egy alkalommal az euritmia mozgásművészetét alkalmazva, szép mozdulatokat átélve mozgás gyakorlatokat végzünk, képzett szakember vezetésével. Továbbá hetente az óvoda kertet elhagyva sétálunk, kirándulunk.

Étkezés

A nemzetközi Waldorf-óvodai gyakorlatnak megfelelően kifejezetten ajánlott, hogy lehetőség szerint a konyha és a foglalkoztató egy légtérben, egymással közvetlen fizikai kapcsolatban legyen kialakítva, elősegítve ezzel is a gyermekcsoport szabad térbeli kapcsolódását a főzési tevékenységekhez.

A családi, közös főzéshez ezért megfelelő és elegendő, ha az óvoda rendelkezik melegítőkonyhával és a szárazélelmiszerek tárolására alkalmas kamraszekrényel. Az óvodára vonatkozó HACCP szabályok betartása mellett készítjük és készítjük elő az ételeket. Az óvodai étkezést a közétkeztetés szolgáltató (Hungast Cégcsoport) biztosítja. Az étkezéseknél biztosított a normál étkezés mellett a speciálisan étkező gyermekek számára a megfelelő étel.

A délelőtti folyamán a gyermekek minden nap fogyasztanak nyers zöldséget vagy gyümölcsöt, egy esztétikusan előkészítve, terített asztalra elhelyezett tálról. A folyadék fogyasztásra is nagy hangsúlyt fektetünk reggelente gyógynövényekből készített teát vagy vizet kínálunk a gyerekeknek, melyet saját szükségleteik igénye szerint fogyaszthatnak. Az óvodában készített ételeket mézzel édesítjük.

A tízórai minden nap gabona alapú étel – kása, lepény, cipó. Ezeket ritmusban a hetek napjaihoz kapcsolódó gabonák alkotják, mely a napirend része. A tízóraitra készült ételeket a pedagógusok, pedagógiai munkát segítők és a gyerekek közösen készítik el, és az így elkészült ételeket fogyasztja mindenki. Az ételeket úgy készítjük, hogy az általában minden kisgyermek részére fogyasztható legyen. Ez segíti a csoportok összetartozását, mindenki egyformán fontos a közösségben. Az ételek ennek megfelelően egyszerűen elkészíthető gabona alapú kásák, lepény, cipó. Az gabonákat idény jellegű zöldségekkel és gyümölcsökkel egészítjük ki, lehetőleg vegyszermentes gazdaságból szerezzük be őket, valamint a szülői közösség ajánlja fel. A közösen elkészített ételt közösen fogyasztjuk el, szépen terített asztalnál, asztali áldással, nyugodtan, csendesen. Biztosítva ezzel a közösségi érzést, a hálát az ételért, tiszteletet a mások munkájáért. Ezt segítik az ünnepkörönként kiválasztott kiegészítők: terítők, asztali díszek, virágok.

Az egészséges étkezésnél kiemelt figyelmet szentelünk, hogy a gyermekek minél kevesebb feldolgozott élelmiszerral kerüljenek kapcsolatba. A kevésbé vagy egyáltalán nem feldolgozott, organikus táplálékok a gyermekek szervezetét építik a hosszabb belső feldolgozási folyamatokban.

Pihenés - 3.12 Ritmusok a Waldorf-óvodában – Délutánosság

3.21. Összefoglalás

A Waldorf-óvoda célkitűzései:

1. A Waldorf-óvodapedagógia tiszteli a gyerek, emberi méltóságát és feladatának tartja, hogy előkészítse egészséges életvitelét.
2. Nem szabályokat és tilalmakat akar megvalósítani, hanem a gyerek és a felnőttek művészi erőikkel áthatott együttélését.
3. Mindez akkor valósítható meg, ha a nevelő nyitott, járatos az embertani ismeretekben – elméletben és gyakorlatban egyaránt –, képes az egyedi, az általánostól eltérő különös megfigyelésére, nincsenek előítéletei s így felfogja a gyerekből érkező, szükségleteiből fakadó felszólításokat.
4. Pedagógiai fejlesztő munkájának alapelvevé kívánja tenni az utánzást, amely az óvónők szeretetteljes mintaképül szolgáló tevékenységét követi. El akarja érni, hogy az óvónő ne direkt utasításokkal vezessen, hanem figyelmes, gondozó vezetést gyakoroljon, ami a gyermeki személyiség még hiányzó belső vezéreltségét helyettesíti.
5. Segíteni kívánja, hogy a gyerek a benne működő természetes erőket szabadon tudja fejleszteni: érzékelésben, utánzásban, játékban és egyéb tevékenységekben.
6. A játékokhoz szükséges eszközök egyszerű kiképzésével növeli a gyerek fantáziáját és az alakító tevékenységek belső aktivitását.
7. A nap szervezésével (napirend) lehetőséget akar adni arra, hogy a gyerek érzékeit és cselekvési lehetőségeit kihasználva, jó szokásokra tegyen szert – az akarat nevelésével, erősítésével s nem megtörésével.
8. Lehetővé akarja tenni, hogy a gyerekek az értelmes és áttekinthető tevékenységeket átélhessék és utánozhassák, el akarja érni, hogy így kerüljön a felszínre az átélés és cselekvés összefüggésében az értelmi képesség és felfogó erő.
9. El akarja érni, hogy a gyerek a nevelőt tekintse példaképül, erkölcsi minőséget juttasson átélésbe és a tevékenykedésekbe; így kerüljön kapcsolatba az erkölcsiséggel anélkül, hogy az, mint szabály vagy külső előírás nyomasztóan hasson s ugyanakkor hatástalan maradjon.
10. Célja, hogy a gyerek a többi gyerekkel együttműködve szabad játék során megtanulja egyénileg továbbfejleszteni azokat a képességeit (intelligencia, fantázia, átélés, ügyesség, szociális magatartás), melyeket elsajátított.

11. Fel akarja ébreszteni a gyerek lassan tudatossá váló érzékenységét szociális környezetén (a csoporton, a családon) belüli felelőssége iránt, és el akarja érni, hogy megtanuljon az előforduló feszültségeken felülkerekedni.
12. Meg akarja valósítani, hogy a gyerek az éves ünnepkört ritmikus ismétlődésben énekelve, játszva élje át, ünnepeljen a nevelőkkel és a szülőkkel. (Az örömteli tevékenységben a fogalmak, az értékek megelevenednek és megbecsültté válnak; így lesznek életük alakításának egészséges elemeivé.)
13. El akarja érni, hogy a gyerekek a mesélések és előadó játékok (például mesejátékok) során tiszta és érzékletes nyelvet sajátítsanak el, azt helyesen kapcsolják össze kifejező mozgásokkal, taglejtésekkel. Ennek átélésében fejlődik az a differenciált kifejezőképesség, ami az iskolai tanulási készség alapja.
14. A gyerek élményvilágát, formáló erejét a művészeti – ábrázoló – tevékenykedés által (egyszerű festés, formázás, éneklés, euritmia, tánc) felszínre kívánja hozni.
15. Az óvoda figyelembe kívánja venni: a gyerek érettségi szintjét, mind az óvodai felvételnél, mind az iskolakezdés időpontjának meghatározásánál. A Waldorf-pedagógia az iskolaérettség kritériumait nem célkitűzésnek tartja, nem alkalmaz külön iskolára felkészítő foglalkozásokat. Úgy tekinti, hogy az életkori sajátosságoknak nem megfelelő a túl korai fejlesztés. Az idő előtti absztrakt, verbális és intellektuális tanítás elvonja a személyiség önfejlesztő erőit azoktól az adott életkorban legfontosabb feladatoktól, melyek a testi, lelki egészséget szolgálják.
16. A testi, lelki és szellemi erő sokoldalú fejlődésében-fejlesztésében is minden elhamarkodottság nélkül, egyéni érettsége és szükségletei szerint akarja a gyereket vezetni.
17. A Waldorf-pedagógia hozzá akarja segíteni a gyereket nyitottság elsajátításához, a különbözőség elfogadásához, a természet értő szemléletéhez, s utat akar nyitni – most még csak mesei, érzékletes szinten – a majdan globális szemléletmód előtt.
18. A Waldorf-pedagógiai nevelés nagy hangsúlyt kíván helyezni a helyi hagyományok, a kulturális örökség megismerésére, ápolására is. Így lesz a Waldorf-óvoda mindenütt hasonló és mégis mindig más.
19. A Waldorf - Óvodapedagógiai Program szakszerűtlen felhasználását – a megfelelő felkészülés hiányának következtében – a nemzetközi és a hazai Waldorf-óvodák

közössége szeretné kivédeni. A „Waldorf” nevet csak ott használhatják, ahol megfelelő képzettségű pedagógusok és a Waldorf-pedagógiát igénylő szülők vannak.

3.22. Önigazgatás, szervezet

A Waldorf-óvodák Rudolf Steiner által megfogalmazott három alapelve épülnek: önigazgatás, demokratikus-republikánus elv, funkcionális hármass tagozódás.

Az óvoda pedagógusai alkotják az Óvónői Kollégiumot, amelynek keretében közösen döntenek a pedagógiai munkát érintő kérdésekben, például a gyerekefelvétellel, a gyerekek nevelésével és az óvodai jogviszonnyal kapcsolatos kérdésekben.

A tagintézmény vezetői munkakör betöltését, a vezető általi megbízással a jogszabályok szerinti felelősséggel és jogkörrel a tagóvoda vezető látja el.

Az óvodák fenntartói többségükben szülői kezdeményezésre alapított nonprofit civil szervezetek (alapítványok, egyesületek) de működhetnek, működnek önkormányzat által fenntartott Waldorf-csoportok. A mindenkori szülői közösség támogatásával működő fenntartó s az óvoda kapcsolatával domináns és hangsúlyos az együttműködés az óvoda működése, mint közös cél szolgálatában.

A fenntartói tevékenységet a szülői közösség a civil szervezetekről szóló jogszabályok keretei között látja el önkéntes személyes közreműködés vállalásával és az intézményfenntartói cél anyagi támogatásával. Fontos az óvoda működését érintő feladatokban a szülői részvétel. A fenntartói-óvodai közös testületekben a szülői jelenlét szabályozott jogviszony (önkéntes jogviszony, megbízás) keretében, az óvoda szakmai és szervezeti önállóságának megtartásával történik.

A Waldorf-óvodák általában egy, vagy két gyermekcsoporttal működnek. A gyerek- és alkalmazotti közösség létszáma lényegesen kevesebb a jogi szabályozás modelljét adó, több csoportos óvodákétól, a közösségi szervezet és működés kevésbé tagolt, a kapcsolattartás családiran közvetlen, a nevelés személyi és tárgyi feltételei is eltérőek. Az óvodák szervezetének és működésének alapelvei az egyes intézményekben a helyi sajátosságoknak megfelelően valósulnak meg. Az óvoda működése, mint közös cél érdekében az intézmény és a fenntartó egymással szorosan együttműködik, jogosítványait rendeltetésszerűen és a Waldorf-pedagógiai elvekkel összhangban gyakorolják. Az óvodák – a jogszabályok kötelező előírásainak figyelembe

vételével – szervezeti és működési szabályzatukban határozzák meg szervezetük és működésük sajátos felépítését, így különösen: a fenntartóval való együttműködést, a feladat- és felelősség-megosztást, az intézményvezetői jogkörök ellátását, az egyszemélyi és közösségi döntés és felelősség területeit, illetve munkáltatói minőségükben további belső szabályzatokat alkotnak. A Magyar Waldorf Szövetség a szabályozásra irányelvet adhat ki.

3.23. A gyermekek fejlődésének nyomon követése a Csillagvár Waldorf Tagóvoda nevelési gyakorlatában

A törvényi változásoknak megfelelően a Pedagógiai Program Dokumentumok fejezetében:

A gyermeki fejlődés nyomon követésének dokumentuma a gyermekekről vezetett **Egyéni irattartó**.

Az óvodapedagógus a gyermek fejlődését folyamatosan nyomon követi és írásban, valamint az oviKRÉTÁ-ba rögzíti azt. A bejegyzés gyakorisága évente 2x (október, május). Az egyéni irattartóhoz megfigyelési szempontsor van, ami ajánlott a bejegyzéshez.

A gyermek komplex megismerése, valamint a gyermek személyiségfejlődésének nyomon követése

1. A gyermekek szociális háttere:

Beszoktatás története és jellemzői.

2. Aktuális fejlettség nyomon követése:

Szociális viselkedés, érzelmi élet, értelmi élet, verbális képességek, testi változások, a gyermek lelki- szellemi viselkedése, művészeti alkotó kifejezés erkölcsi fejlődés.

Feljegyzésre kerül a gyermek fejlődési szintje, fejlődési üteme, a differenciált nevelés iránya, mindezek tudatában a sorra kerülő intézkedések, az elért változások, fejlődési javaslatok. Fontos, hogy ne csak statikusan figyeljük a gyermek fejlődését, hanem a folyamatokra is nagy hangsúlyt fektessünk.

3. a szülőkkel megbeszéltek feljegyzése,

4. az egyéb információ / vizsgálati kérelem, szakvélemény, stb.

IRODALOMJEGYZÉK

A Kormány 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

Inkluzív nevelés - Ajánlások sajátos nevelési igényű gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Bevezető az óvodai nevelés kompetenciaterület ajánlásaihoz Szerkesztette: Czibere Csilla, SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások autizmussal élő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Óvodai nevelés, Írta és szerkesztette: Gájerné Balázs Gizella SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások beszéd fogyatékos gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Óvodai nevelés, Írta és szerkesztette: Hernádi Krisztina SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások értelmileg akadályozott gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Óvodai nevelés, Írta és szerkesztette: Szabó Borbála SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások látássérült gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Óvodai nevelés, Írta és szerkesztette: Hegyiné Honyek Katalin SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások mozgáskorlátozott gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Óvodai nevelés, Írta és szerkesztette: Dr. Bernolák Béláné SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások nagyothalló és siket gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Óvodai nevelés, Írta: Dr. Perlusz Andrea SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások a pszichés fejlődés zavaraival küzdő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez I. (magatartászavar esetén) Óvodai nevelés Írta és szerkesztette: Venterné Balogh Angelika SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Inkluzív nevelés Ajánlások a pszichés fejlődés zavaraival küzdő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez II. (részképeességzavar esetén) Óvodai nevelés Írta és szerkesztette: Dr. László Zoltánné

SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.

Carlgren, Frans; Klingborg, Arne: Szabadságra nevelés

Waldorf Könyvek II., Budapest, 1995.

Czirják Tünde: Szakdolgozat – Waldorf Óvodapedagógiai Szeminárium keretében, Solymár, 1995. Kézirat.

Goebel, Wolfgang; Glöckler Michaela: A nagy gyermek-kalauz

Futura Könyvek, Pilisszentkereszt, 2011.

Grunelius, M. Elisabeth: Erziehung im frühen Kindesalter

Novalis Verlag, Schaffhausen, 1980.

Haller, Ingeborg: Das spielende Kind

Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart, 1991.

Leber, Stefan: Die Menschenkunde der Waldorfpädagogik

Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart, 1993.

Lievegoed, B. C. J.: Entwicklungsphasen des Kindes

Mellinger Verlag, Stuttgart, 1979.

Köhler, Henning: Félénk, szomorú és nyugtalan gyerekekről

Szépnap Könyvek, Szeged, 2009.

Plattner, Elisabeth: A nevelés mindennapi művészete.

Futura Könyvek, Budapest, 1995.

Schad, Wolfgang: Erziehung ist Kunst

Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart, 1994.

Steiner, Rudolf: A gyerek nevelése szellemtudományi szempontból

Jáspis Kiadó, Budapest, 1993.

Steiner, Rudolf: A szabadság filozófiája

Édesvíz Kiadó, Győr, 1990.

Steiner, Rudolf: A szociális élet kérdései

Mandátum Kiadó, Budapest, 1990.

Vekerdy Tamás: Waldorf-óvodák, Waldorf-iskolák az NSZK-ban

Kritika, 1989. 4. sz.

Vekerdy Tamás: A Waldorf-óvoda Solymáron I.

Óvodai Nevelés, 1989. 11. sz.

Vekerdy Tamás: A Waldorf-óvoda Solymáron II.

Óvodai Nevelés, 1989. 12. sz.

Vekerdy Tamás: A Waldorf-óvoda programjáról

Házilag sokszorosítva, 1994.

Megismerő nyilatkozat

A Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda **Pedagógiai Programja** az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) kormányrendelet módosítása miatt került kiegészítésre és korrekcióra.

A nevelőtestület tagjai, valamint a pedagógiai munkát segítő munkatársak tájékoztatást kaptak a módosítás indokairól, az igazgató és a megbízott team által készített kiegészítésről. A kiegészített Pedagógiai Program megismerése után, annak elfogadását aláírásukkal igazolják.

A Pedagógiai Programot megismertem (nevelőtestület):

1. Andorka Alinka
2. Bella Ágnes
3. Csikné Herczeg Kata
4. Lattenstein Jánosné
5. Pappné Tóvári Andrea
6. Rédliné Csertán Dorottya
7. Ruszin Katalin
8. Schumicky György Lászlóné
9. Süveges Éva
10. Szóllásné Török Csilla
11. Tisza Klaudia
12. Tunner Krisztina
13. Varga Borbála Panna

Andorka Alinka
Bella Ágnes
Csikné Herczeg Kata
Lattenstein Jánosné
Pappné Tóvári Andrea
Rédliné Csertán Dorottya
Ruszin Katalin
Schumicky György Lászlóné
Süveges Éva
Szóllásné Török Csilla
Tisza Klaudia
Tunner Krisztina
Varga Borbála Panna

A Pedagógiai Programot megismertem (pedagógiai munkát segítők):

1. Fresli Gézané
2. Ekmesz Karolina Anna
3. Enyedi Bernadett
4. Homor Krisztina
5. Horváthné Nagy Erzsébet
6. Molnár Tiborné

Fresli Gézané
Ekmesz Karolina Anna
Enyedi Bernadett
Homor Krisztina
Horváthné Nagy Erzsébet
Molnár Tiborné

7. Nagy Judit

8. Németh Éva

9. Somosné Csomai Tünde

10. Veres Erika

Nagy Judit
Németh Éva
Somosné Csomai Tünde
Veres Erika

Veszprém, 2025. június 6.

Lattenstein Jánosné Igazgató

Megismerő nyilatkozat

A Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda **Pedagógiai Programja** az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) kormányrendelet módosítása miatt került kiegészítésre, korrekcióra.

A nevelőtestület tagjai, valamint a pedagógiai munkát segítő munkatársak tájékoztatást kaptak a módosítás indokairól, az igazgató és a megbízott team által készített kiegészítésről. A kiegészített Pedagógiai Program megismerése után, annak elfogadását aláírásukkal igazolják.

A Pedagógiai Programot megismertem (nevelőtestület):

1. Puskásné Devecsery Szilvia
2. Polgár Sági Anita
3. Sándor Beáta Dóra
4. Vankóné Fű Ibolya
5. Víziné Sánta Andrea

Puskásné Devecsery Szilvia
Polgár Sági Anita
Sándor Beáta Dóra
Vankóné Fű Ibolya
Víziné Sánta Andrea

A Pedagógiai Programot megismertem (pedagógiai munkát segítő):

1. Hortoványiné Hanik Emese
2. Horváth Angelika
3. Matyék-Fejér Imola
4. Rezeliné Nagy Beáta
5. Sinkáné Sudár Anita

Hortoványiné Hanik Emese
Horváth Angelika
Matyék-Fejér Imola
Rezeliné Nagy Beáta
Sinkáné Sudár Anita

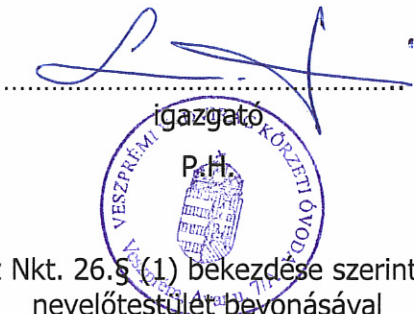
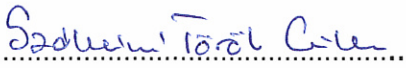
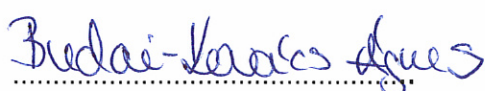
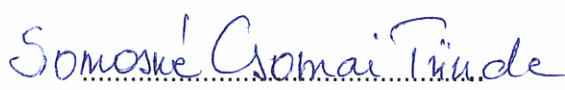
Veszprém, 2025. június 6.

Lattenstein Jánosné Igazgató

Legitimációs záradék

<p>Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda Intézmény oktatási azonosítója:</p> <p style="text-align: center;">036810</p>	<p>Készítette:</p> <p>igazgató P.H.</p> <p>az Nkt. 26.§ (1) bekezdése szerint a nevelőtestület bevonásával</p>
<p style="text-align: center;">Legitimációs eljárás</p>	
<p>A Pedagógiai Programot 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 118. § (3) a) bekezdése alapján az óvoda szakmai munkaközössége a jogszabály által ráruházott hatáskörében véleményezte szakmai javaslatait megtette.</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>A szakmai munkaközösség(ek) nevében</p>	<p>Az Nkt. 72. § (5) a) bekezdése alapján a pedagógiai programot a Szülői Szervezet megismerte és támogatja annak megvalósítását.</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>Szülői szervezet részéről</p> <p>Továbbá a nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottak a pedagógiai program tartalmáról a tájékoztatást megkapták</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>Nevelőmunkát közvetlenül segítőik részéről</p>
<p>Az Nkt. 26. § (1) bekezdése és 83. § 2) g) pontja értelmében, a Veszprémi Vadvirág Körzeti Óvoda Pedagógiai Programját a fenntartó a ..... számú határozatával jóváhagyta.</p>	
<p>A dokumentum jellege a Nkt. 26. § (1) bekezdése és a 20/2012. EMMI rendelet 82. § (1) és (3) bekezdése alapján: Nyilvános Megtalálható: www.vadviragovi.hu</p>	<p>Érvényes és hatályos: A Fenntartói jóváhagyás napjától visszavonásig</p>
<p>Készült: 1 eredeti példányban</p>	<p>Iktatószám: 279/1/10/2025</p>